

Механизми ТКХМБЭ

Асосҳои таъмини устувории тадбирҳои муҳофизатии экологӣ ва иҷтимоӣ

SRMI Sustainable Renewables
Risk Mitigation Initiative

Эзоҳ: Нусхаи англисии Асосҳои таъмини устувории тадбирҳои муҳофизатии экологӣ ва иҷтимоӣ дар ҳолати пайдошавии шубҳа дар фаҳмиши он бар дигар нусхаҳои тарҷумашуда бартарӣ хоҳад дошт.

МУНДАРИҶА

1. ПЕШГУФТОР	4
2. ХУСУСИЯТҶОИ ХАЗИНА	5
2.1 Мақсаднокӣ.....	5
2.2 Ҳадаф ва вазифаҳои Хазина.....	6
2.3 Шарҳи фаъолияти Хазина	7
2.4 Равиши асосӣ нисбат ба идоракунии хавфҳои алоқаманд бо масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ.....	8
3. РАВИШИ ИДОРАКУНИИ ХАВҶОИ ЭВАИ ДАР ДОИРАИ ХАЗИНА	10
3.1 Хавфҳо ва таъсири эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоӣ.....	10
3.2 Стандартҳои экологӣ ва иҷтимоӣ.....	10
3.3 Хавфҳо ва таъсири манфии эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа ва коҳиш додани таъсири онҳо 13	
3.3.1 СЭИ №1	13
3.3.2 СЭИ №2	14
3.3.3 СЭИ №3	14
3.3.4 СЭИ №4	15
3.3.5 СЭИ №5	15
3.3.6 СЭИ №6	15
3.3.7 СЭИ №7	16
3.3.8 СЭИ №8	16
3.3.9 СЭИ №9	16
3.3.10 СЭИ №10	16
4. ИДОРАКУНИИ ХАВҶОИ ЭКОЛОГӢ ВА ИҶТИМОӢ ДАР РАФТИ ОМОДАКУНӢ ВА АМАЛИСОЗИИ ЛОИҶА 17	
4.1 Омодакунии лоиҳа	17
4.2 Амалисозии лоиҳа	18
5. ИФШОИ МАЪЛУМОТ, ИШТИРОКИ ТАРАҶОИ МАНФИАТДОР ВА БАРАССИИ ШИКОЯТҶО	19
5.1 Иштироки тарафҳои манфиатдор ва интишори маълумот.....	19
5.2 Механизмҳои баррасии шикоятҳо оид ба ҷанбаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ.....	20
ЗАМИМАИ 1: НАМУНАИ НАҚШАИ УҲДАДОРИҶОИ ИҶТИМОИЮ ЭКОЛОГӢ	22
ЗАМИМАИ 2: РӢЙХАТИ САВОЛҶОИ САНҶИШИИ НАҚШАИ ҶАМКОРӢ БО ТАРАҶОИ МАНФИАТДОР	32
ЗАМИМАИ 3: НАМУНАИ НАҚШАИ ҶАМКОРӢ БО ТАРАҶОИ МАНФИАТДОР	36

ЗАМИМАИ 4: АРЗЁБИИ ЭКОЛОГӢ ВА ИҚТИМОӢ ВА ТАВСИФИ ПЕШАКИИ АТЭИ ВА НИЭИ	44
ЗАМИМАИ 5: МУҲТАВОИ АСОСҲОИ СИЁСАТИ МУҲОЦИРКУНОӢ (НАМУНА)	50
ЗАМИМАИ 6: МУҲТАВОИ АСОСИИ НАҚШАИ АМАЛ ОИД БА МУҲОЦИРКУНОӢ (НАМУНА)	58
ЗАМИМАИ 7: АСОСҲОИ БАНАҚШАГИРИИ ҲАМКОРӢ БО МАРДУМИ ТАҲҶОӢ (НАМУНА)	62
ЗАМИМАИ 8: НАҚШАИ АМАЛ ОИД БА МАРДУМИ ТАҲҶОӢ (НАМУНА)	70
ЗАМИМАИ 9: ТАРТИБИ ТАНЗИМИ МУНОСИБАТҲОИ МЕҲНАТӢ (НАМУНА).....	73
ЗАМИМАИ 10: МАСЪАЛАҲОИ ГЕНДЕРӢ	77

1. ПЕШГУФТОР

Дар ҳуҷҷати мазкур Асосҳои таъмини устувории тадбирҳои муҳофизати экологӣ ва иҷтимоӣ (минбаъд дар матн АТУТМЭИ), ки дар доираи *Механизми ташаббуси қоҳишдиҳии хавфҳои алоқаманд бо истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия* (минбаъд дар матн ТКХМБЭ) амалӣ мегардад, тавсиф дода мешавад. Дар ҳуҷҷат стандартҳо, равандҳо ва воситаҳои тавсиф дода мешаванд, ки асос барои равиши экологӣ ва иҷтимоии (ЭваИ) идоракунии Хазина ба ҳисоб мераванд.

Он намунаҳои пешакӣ ва принципҳои асосии ҳуҷҷатҳои экологӣ ва иҷтимоии эҳтимолиеро, ки метавонанд барои лоиҳаҳои пешниҳодшуда дар доираи Механизми ТКХМБЭ зарур бошанд, низ дар бар мегирад.

АТУТМЭИ инчунин тадбирҳои асосиеро шарҳу тавсиф медиҳад, ки бояд аз ҷониби Қарзгирандагон барои ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоии алоқаманд бо лоиҳа барои таъмини мутобиқат бо стандартҳои экологӣ ва иҷтимоии (СЭИ) Бонки умумиҷаҳонӣ, тавре ки дар Асосҳои сиёсати экологӣ ва иҷтимоии Бонки умумиҷаҳонӣ (АСЭИ) оварда шудааст, андешида шаванд.

Ҳамчун ҷузъи Механизми ТКХМБЭ, АТУТМЭИ мазкур дар робита бо ҳамаи лоиҳаҳои бо Хазина фарогирифташуда, ки ба ду марҳила тақсим карда мешаванд, истифода хоҳад шуд. Лоиҳаҳои Марҳила 1 дар кишварҳои зерин амалӣ мегарданд: Ботсвана, Ҷумҳурии Африқои Марказӣ (CAR), Ҷумҳурии Демократии Конго (DRC), Кения, Мали, Намибия ва Ўзбекистон. Лоиҳаҳои Марҳилаи 2 дар Индонезия, Ветнам ва Тоҷикистон татбиқ шудаанд/мешаванд.

2. ХУСУСИЯТҲОИ ХАЗИНА

2.1 Мақсаднокӣ

Гарчанде ки ҳиссаи истеҳсоли нерӯи барқ аз ҳисоби манбаъҳои барқароршавандаи энергия (МБЭ) ҳар сол меафзояд, он ҳанӯз фоизи ками истеҳсоли умумии нерӯи барқ дар саросари ҷаҳонро ташкил медиҳад ва аз нишондиҳандаҳои нақшавии барои расидан ба ҳадафҳои Созишномаи Париж зарурӣ дур мебошад. Ҳиссаи нерӯи барқи тавассути дастгоҳҳои офтобӣ ва бодӣ истеҳсолшаванда, ки дар якҷоягӣ “Манбаъҳои барқароршавандаи энергияи дорои хусусияти тағйирёбандаи истеҳсол (МБЭТ)” ном доранд, инчунин нерӯи барқи аз ҳисоби биомасса ва истифодаи такрории партовҳо, дастгоҳҳои геотермалӣ, баҳрӣ ва иншооти гидроэнергетикаи хурд истеҳсолшаванда, дар саросари ҷаҳон аз 6 фоизи соли 2010 то 12,9 фоиз дар соли 2018 афзоиш ёфт. Барои таъмини дастрасӣ, амнияти энергетикӣ ва ноилшавӣ ба “сценарияи ҳарорати 2 дараҷа” Созишномаи Париж оид ба тағйирёбии иқлим густариши ҳаматарафаи истифодаи нерӯи офтоб ва бод зарур аст. Мӯтобиқи сценарияи рушди устувори Агентии байналмилалии энергетикӣ (Дурнамои рушди энергетикаи ҷаҳонӣ 2018), то соли 2025 дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ бояд дастгоҳҳои офтобии бо иқтидори истеҳсолии 950 ГВт ва дастгоҳҳои нерӯи бод бо иқтидори истеҳсолии 580 ГВт насб карда шаванд. Дар муқоиса бо сатҳи имрӯза, ин маъно ба кор андохтани иқтидорҳои иловагиро дорад - 690 ГВт дар соҳаи энергетикаи офтобӣ ва 330 ГВт дар соҳаи энергетикаи бодӣ.

Иқтидори маҳдуди насбшудаи дастгоҳҳои рақобатпазири офтобӣ ва бодӣ дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ ба маҳдудиятҳои муҳимми меъёрӣ, сохторӣ ва техникӣ ишора мекунад. Маҳдудиятҳои асосии муайяншуда: (i) иқтидори маҳдуд дар самти банақшагирии истеҳсол ва интиқоли нерӯи барқ, (ii) заминаи номукаммали меъёрию ҳуқуқӣ, ки ҷалби сармоягузорию устувори хусусиро маҳдуд месозад, (iii) иқтидори маҳдуди харид барои интихоби истеҳсолкунандагони мустақили нерӯи барқ (ИМН), (iv) қобилияти маҳдуди молиявии харидорони шартномавӣ ва (v) мушкилиҳои алоқаманд бо ҳамгирии шабакаҳои МБЭТ аз сабаби системаҳои энергетикӣ нокифоя рушдёфта, бахусус дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара.

Бонки умумиҷаҳонӣ тавассути Барномаи кӯмак дар идоракунии бахши энергетика (ЭСМАП) ТКХМБЭ-ро барои ҳалли ин мушкилиҳо ба кор андохтааст ва ба кишварҳо дар ин самт дастгирии ҳамаҷонибаи молиявӣ ва техникиро пешниҳод менамояд. ТКХМБЭ, ки қаблан ҳамчун Ташаббуси паст кардани хавф дар самти энергияи офтобӣ маъруф буд соли 2018 барои Конфронси тарафҳо-24 таҳти роҳбарии Бонки умумиҷаҳонӣ дар ҳамкорӣ бо Агентии фаронсавии рушд (АФР), Агентии байналмилалии манбаъҳои барқароршавандаи энергия (АБМБЭ) ва Альянси байналмилалии энергияи офтобӣ (АБЭО) роҳандозӣ гардид. Ҳадафи он дастгирии кишварҳо дар таҳия ва амалисозии барномаҳо дар самти манбаъҳои устувори энергияи барқароршаванда мебошад, ки сармоягузорию хусусиро ҷалб мекунанд. Дар натиҷа вобастагӣ аз маблағгузорию давлат коҳиш дода шуда, дар баробари ин кишварҳо аз манфиатҳои иҷтимоию иқтисодӣ баҳраи максималӣ мебаранд (аз ҷумла аз лиҳози вусъатдиҳии ҳуқуқ ва имкониятҳои занон).

Дар шароити бӯҳронӣ, ки аз сабаби бемории COVID-19 ба миён омад, равиши беназир ва такроршавандаи ТКХМБЭ метавонад дар кашфи ҳавасмандии иқтисодии “сабз” аз ҳисоби сармоягузориҳои мақсаднокӣ давлатӣ ҷиҳати вусъатдиҳии миқёси сармоягузориҳои хусусӣ, кишварҳоро дастгирӣ намояд. ТКХМБЭ талош дорад дар самти рушд ва иқлим маблағгузорию барои амалисозии тадбирҳои зерин пешниҳод кунад: (i) дастгирии техникӣ ҷиҳати мусоидат ба кишварҳо дар таҳия намудани ҳадафҳои илман асосноккардашуда дар самти МБЭТ, амалисозии барномаи манбаъҳои устувори барқароршавандаи энергия ва пешбурди

расмиёти самарабахши харид бо мушовирон оид ба амалиётҳо; (ii) сармоягузориҳои муҳимми давлатӣ бо мақсади таъмини ҳамгирии МБЭТ, маблағгузори инфрасохтори парки нерӯгоҳҳои офтобӣ/бодӣ ва васеъ гардонидани дастрасӣ ба нерӯи барқ; ва (iii) воситаҳои кам кардани хавф бо мақсади фарогирии хавфҳои боқимонда, ки сармоягузориҳои хусусӣ рӯ ба рӯ мешаванд. Дар шароити кунунӣ ин дастгирии молиявӣ барои рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия дар баробари тадбирҳои давлатии дастгирии иқтисодӣ дар шакли кӯмакпулиҳои кӯтоҳмӯҳлат, трансфертҳои мустақими пулӣ ба шаҳрвандон ё дар шакли дастгирии мақсадноки пардохтпазирӣ барои корхонаҳои хурду миёна бештар аз пештар зарур аст.

Механизми (ҳамчун механизми маблағгузорӣ) ТКХМБЭ ба пешниҳоди дастгирии техникӣ ва молиявӣ ба даҳ кишвар нигаронида шудааст. Агар соли 2017 ба ин кишварҳо танҳо тақрибан 6 фоиз аз ҳаҷми умумии партобҳои глобалии газҳои гулхонаӣ (ГГ) рост меомад, дар сценарияи партоби бемаҳдуди газҳои гулхонаӣ онҳо партобҳои худро аз соли 2017 то 2030 ба ҳисоби миёна се баробар афзоиш медоданд. Бо дастгирии байналмилалӣ, даҳ кишвар уҳдадор шуданд, ки дар самти коҳишдиҳии партобҳои газҳои гулхонаӣ саҳми худро гузошта, ба бахши энергетикаи худ, ки саҳмгузори асосӣ дар кам кардани партоби газҳои гулхонаӣ мебошад, диққатро равона месозанд. Бо вучуди ин, бо мақсади паси сар намудани бӯҳрони кунунии алоқаманд бо бемории ҳамагири COVID-19 кишварҳо акнун нисбати воқуниши февралӣ ба ҳолатҳои февралӣ диққати аввалиндараҷа медиҳанд. Масъалаи тарзи банақшагирии барқарорсозии иқтисодӣ дар ташаккулдиҳии масирҳои партобҳо дар давраи дарозмӯҳлат ва муайянсозии имконияти ноилшавӣ ба ҳадафҳои бо саҳмҳои миллии муайяншаванда (СММ) ҳанӯз муҳим боқӣ мемонад. Агар ҳукуматҳо стратегияҳо ва тадбирҳои сиёсати рушди камкарбонро ҳамчун воқуниш ба бӯҳрони иқтисодии дарпешистода дар амал татбиқ накунад, сатҳи партоби газҳо метавонад ба сатҳи пешина бозгардад ва бо вучуди рушди нисбатан сӯсти иқтисодӣ дар давраи то соли 2030 ҳатто аз сатҳи қаблан пешбинишуда болотар равад.

Аз ин рӯ, дар чунин шароит дастгирии таҳиякунандагони сиёсати иқтисодӣ дар таҳияи чорабиниҳои ҳавасмандгардонии экологӣ бо маблағгузориҳои каталитикии имтиёзноки фаъолияти алоқаманд бо иқлим ва дастгирии стратегияи миёнамӯҳлат хеле муҳим мебошад.

2.2 Ҳадаф ва вазифаҳои Ҳазина

Ҳадафҳои асосии Механизми ТКХМБЭ ба таври зерин ифода шудаанд:

- (i) Ҳалли мушкилии норасоии лоиҳаҳои устувори МБЭ дар марҳилаи таҳия қарордоштаи қобили қабул барои Бонк дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ бо мақсади дастёбӣ ба роҳҳои рушду инкишоф бо сатҳи пасти партобҳо;
- (ii) Рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия дар доираи маҷмӯи тадбирҳои сабз оид ба ҳавасмандгардонии рушди иқтисодӣ дар кишварҳои зерҳадаф бо мақсади пешниҳоди дастгирии асосӣ дар барқарорсозии иқтисодӣ дар давраи пас аз бемории ҳамагири COVID-19.

Барномаҳои НБЭ дар доираи Механизми ТКХМБЭ ба дарсҳои андӯхта аз бурду бохтҳои сиёсати милии электроэнергетикӣ ва равандҳои интиҳоби истехсолкунандагони мустақили нерӯи барқ (ИМН) дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ таъя хоҳанд намуд.

2.3 Шарҳи фаъолияти Хазина

Монеаҳои асосии муайяншударо, ки бояд барои ҷалби сармояи хусусӣ бартараф карда шаванд, метавон ба ду категорияҳои васеъ тақсим кард: (i) хавфҳои, ки дар марҳилаи тарҳрезӣ, яъне пеш аз оғози сохтмон ва истифода ба миён меоянд; ва (ii) онҳое, ки пас аз оғози татбиқи лоиҳа ба миён меоянд. Ҳар ду намуди хавф дар арзиши сармояи ИМН ва қарздиҳандагон дохил карда мешаванд. Дар шароити буҳрони кунунӣ ин хавфҳо афзоиш ёфтанд ва барои ҷалби сармоягузориҳои хусусӣ таъмини мувозинати ҳамаҷонибаи хавфҳо зарур хоҳад буд.

Барои коҳишдиҳӣ ва бартараф намудани ин хавфҳо Механизми ТКХМБЭ фаъолиятро дар доираи се ҷузъ дастгири хоҳад намуд, аз ҷумла:

- a. **Ҷузъи 1: Дастгирии техникӣ** – ба дастгирии маҷмӯи ва фарогир дар самти банақшагири барои тартиб додани нақшаҳои истеҳсол бо хароҷоти камтарин дар якҷоягӣ бо таҳлили ҳамгирии МБЭТ, дастгири дар масъалаҳои ҳуқуқӣ, молиявӣ ва харид дар ҳамбастагӣ бо хизматрасониҳои машваратӣ оид ба амалиётҳо барои интиҳоби ИМН тавассути озмун, инчунин ба дастгирии техникӣ ва дастгири дар масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ барои дар оянда омода намудани озмунҳои лоиҳаҳои бунёди нерӯгоҳҳои офтобӣ ва бодӣ нигаронида шудааст;
- b. **Ҷузъи 2: Сармоягузориҳои давлатӣ** – ба сармоягузориҳои давлатӣ дар инфрасохтори умумии нерӯгоҳҳои офтобӣ ва бодӣ, таҷдид ва ҳамгирии шабакаҳои МБЭТ (аз ҷумла шабакаҳои давлатии нигоҳдории нерӯ бо истифода аз батареяҳо), устувории шабака ба тағйирёбии иқлим ва барқрасонӣ барои баланд бардоштани устувории аҳоли ба тағйирёбии иқлим нигаронида шудааст; ва
- c. **Ҷузъи 3: Воситаҳои коҳишдиҳии хавфҳо** – ба таъмини сармоягузориҳои хусусӣ бо воситаҳои коҳишдиҳии хавфҳо барои иншооти ба шабакаҳо пайваस्तкардашуда ва иншооти берун аз шабака, ки аз МБЭ/технологияҳои нигоҳдории энергия истифода мебаранд, нигаронида шудааст.

Диққат дар бахши дастгирии техникӣ ба хавфҳои сатҳи кишвар/макро бо мақсади таҳия намудани ҳадафҳои устувор дар соҳаи МБЭ ҷиҳати коҳишдиҳии хавфҳо дар самти банақшагири ва пешниҳоди ҳадафҳои бар далелҳо асосёфта барои масирҳои дорой сатҳи пасти партобҳо, коҳишдиҳии хавфҳои харид аз ҳисоби интиҳоби муносиб ва шаффофи ИМН ва афзоишдиҳии захираҳои дохилии Ҳукумат ва кам кардани хавфҳо барои ИМН тавассути пешниҳоди замин ва иҷозат барои бунёди нерӯгоҳҳои офтобӣ/бодӣ, равона шудааст. Диққати бахши сармоягузориҳои давлатӣ ба хавфҳои сатҳи шабака ва инфрасохтор бо таъмини маҳдудиятҳо ва хавфҳои минималӣ барои устувории шабака аз сабаби сатҳи баланди воридшавии МБЭТ, равона шудааст. Ғайр аз ин, бахши мазкур ба баланд бардоштани устувории шабака ба таъсироти тағйирёбии иқлим, ба маблағгузориҳои инфрасохтори ҷамъиятӣ, ки барои ИМН зарур аст ва ба таъмини дастрасии қишри осебпазири аҳоли ба нерӯи барқ нигаронида шудааст. Бахши пешниҳодкунандаи воситаҳои коҳишдиҳии хавфҳо ба хавфҳои боқимонда барои сармоягузориҳои хусусӣ тавассути таъмини истифодаи устувори сармоягузориҳои хусусӣ дар лоиҳаҳои МБЭ, ки ба шабакаҳо пайваस्त карда шудаанд ё мустақилона фаъолият мебаранд, нигаронида шудааст.

Дар зер натиҷаҳои асосии чашмдошт дар доираи Механизми ТКХМБЭ оварда шудаанд:

- a. коҳишдиҳии партоби газҳои гулхонаӣ дар натиҷаи афзоиш ёфтани сармоягузориҳо ба иқтидорҳои МБЭТ аз ҳисоби сармоягузориҳои хусусӣ дар лоиҳаҳои ба шабака пайвастандардашуда ва он иншооте, ки муस्ताқилона фаъолият мебаранд, инчунин имконияти ҳамгирони МБЭТ;
- b. ҷалби сармоягузориҳои хусусӣ ва бо ин восита кам кардани сарборӣ ба маблағгузори давлатӣ;
- c. баланд бардоштани устувории системаи энергетикӣ ва устувории ҷамоаҳои маҳаллӣ, ки дар наздикии чунин лоиҳаҳо умр ба сар мебаранд; ва
- d. таҳкими тавонмандии институтсионалӣ ва зарфияти танзим.

Ҳадафи асосии Хазина – дастгирии кишварҳо дар гузариш ба самти рушди дорои сатҳи пасти партобҳо ва таъмини дастрасии аҳоли ба энергияи дастрас, боэтиمود, устувор ва пешқадам.

2.4 Равиши асосӣ нисбат ба идоракунии хавфҳои алоқаманд бо масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ

Дар зер вазифаҳои асосии равиш нисбат ба идоракунии хавфҳои алоқаманд бо масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, ки дар доираи Асосҳои таъмини устувории тадбирҳои муҳофизатии экологӣ ва иҷтимоии Механизми ТКХМБЭ амалӣ мегардад, оварда шудаанд:

- Арзёбии хавфҳои экологӣ ва иҷтимоӣ ва таъсири ҳар як лоиҳаи пешниҳодшаванда;
- Пешниҳоди тадбирҳои дахлдор баҳри пешгирӣ, коҳишдиҳӣ ва/ё ҷуброн намудани ин хавфҳо ва оқибатҳои онҳо;
- Назорати иҷрои ин тадбирҳо дар марҳилаи амалӣ намудани маблағгузориҳои лоиҳа;
- Ҳамкории доимӣ бо ҷонибҳои манфиатдор дар тамоми давраҳои татбиқи лоиҳа;
- Таъмини идоракунии рӯйдодҳо ва ҳолатҳои ғайриҷашмдошт; ва
- Баланд бардоштани сифати лоиҳаҳо, инчунин иҷрои нишондиҳандаҳои экологӣ ва иҷтимоии шарикон.

Хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоии ҳамаи лоиҳаҳо дар доираи Механизми ТКХМБЭ мутобиқи Асосҳои сиёсати экологӣ ва иҷтимоии (АСЭИ) Бонки умумичаҳонӣ арзёбӣ ва бартараф мегарданд. Мутобиқи АСЭИ Бонк бо Қарзгиранда Нақшаи мушаххаси ӯҳдадориҳои иҷтимоию экологиро (НУИЭ) барои ҳар як лоиҳаи дар доираи Механизми ТКХМБЭ мувофиқа мекунад. Дар НУИЭ тадбирҳо ва амалҳои муҳим, ки барои татбиқи лоиҳа мутобиқи стандартҳои иҷтимоӣ ва экологӣ дар муддати муайян заруранд, аз он ҷумла нақшаҳои мушаххас оид ба тадбирҳои экологӣ ва иҷтимоӣ ё дигар воситаҳои, ки махсусан барои ин ё он лоиҳа тарҳрезӣ мегарданд, дарҷ карда мешаванд. Созишномаҳои ҳуқуқӣ аз рӯи ҳар як лоиҳа ӯҳдадориҳои Қарзгирандаро оид ба татбиқи чораву амалҳои, ки дар НУИЭ дарҷ гардидаанд, аз он ҷумла ӯҳдадориҳои пудратчиён ва зерпудратчиён, ки бояд дар ҳуҷҷатҳои озмун ва шартомаҳои хариди кор, мол ва хизматрасониҳо инъикос карда шаванд, дар бар мегиранд.

Бонк дар амалисозии лоиҳа бо мақсади таъмини иҷрои тадбирҳо ва амалҳои дар НУИЭ муайянкардашуда мутобиқи шартҳои дар НУИЭ дарҷшуда ба Қарзгиранда дастгирӣ пешниҳод мекунад ва ҳолати татбиқи НУИЭ-ро бо истифода аз мониторинг ва ҳисоботҳо аз рӯи ҳар як лоиҳа мавриди таҳлил қарор медиҳад. Пешнависи НУИЭ ҳарчи зудтар ва пеш аз оғози арзёбии ҳар як лоиҳа дастраси умум карда мешавад.

Ғайр аз ин НУИЭ раванде, ки барои идоракунии тағйирпазири тағйиротҳои пешниҳодшавандаи лоиҳа ё ҳолатҳои ғайриҷашмдошт имкон медиҳад, дар бар хоҳад гирифт. Дар НУИЭ роҳҳои идоракунии ва

иттилоотдиҳӣ дар бораи чунин тағйирот ё ҳолатҳо ва чӣ тавр тағйироти зарурӣ ба НУИЭ дохил мегарданд ва воситаҳои идоракунӣ аз ҷониби Қарзгиранда истифода мешаванд, муайян хоҳад шуд.

Ба ин монанд, дар доираи лоиҳа Қарзгиранда бояд Нақшаи ҷалби тарафҳои манфиатдорро (НҚТМ) таҳия намояд.

3. РАВИШИ ИДОРАКУНИИ ХАВФҶОИ ЭВАИ ДАР ДОИРАИ ХАЗИНА

3.1 Хавфҷо ва таъсири эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоӣ

Мувофиқи АСЭИ Бонки умумиҷаҳонӣ хавфҷои эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоӣ ва таъсироте, ки ҳангоми гузаронидани санҷиши маҷмӯи дар доираи Механизми ТКХМБЭ ба инобат гирифта мешаванд аз лоиҳаи мушаххас вобаста буда инҳоро дар бар мегиранд:

- a. Хавфҷои экологӣ ва таъсирот аз инҳо иборатанд: (i) хавфҷое, ки дар Дастурамали Гуруҳи Бонки умумиҷаҳонӣ оид ба ҳифзи муҳити зист, саломатӣ ва меҳнат муайян шудаанд (ДҲМЗСМ); (ii) хавфҷои алоқаманд бо бехатарии ҷамъиятӣ; (iii) хавфҷои алоқаманд бо тағйирёбии иқлим ва дигар хавфҷо ва таъсири фаромарзӣ ё глобалӣ; (iv) хавфҷое, ки боиси ҳама гуна таҳдидҳои моддӣ ба муҳофизат, нигоҳдорӣ ва барқарорсозии муҳити табиӣи зист ва гуногунии биологӣ мегарданд; ва (v) хавфҷои марбут ба хизматрасониҳои экосистема ва истифодаи захираҳои табиӣи зинда, ба монанди моҳӣ ва ҷангал; ва
- b. Хавфҷои иҷтимоӣ ва таъсирот, аз он ҷумла: (i) таҳдидҳо ба амнияти инсон дар натиҷаи афзоиши низои байнишахсӣ, ҷамъиятӣ ё байнидавлатӣ, ҷиноят ё зӯроварӣ; (ii) хавфҷои алоқаманд бо таъсири лоиҳа ба одамон ё гуруҳҳое, ки бинобар шароити мушаххаси худ метавонанд дар ҳолати номусоид ва осебпазир қарор ёбанд, номуттаносиб таҳдид мекунад; (iii) ҳама гуна таассуб ё таъбиз нисбати шахсони алоҳида ё гурӯҳҳо дар таъмини дастрасӣ ба манбаъҳои рушд ва манфиатҳои лоиҳа махсусан дар мавриди онҳое, ки метавонанд дар ҳолати номусоид ё осебпазир қарор ёбанд; (iv) паёмадҳои манфии иқтисодӣ ва иҷтимоии марбут ба бегона кардани замин ё маҳдуд кардани истифодаи замин; (v) хавфҷо ва таъсири алоқаманд бо ихтиёрдорӣ замин ва захираҳои табиӣ ва истифодабарии онҳо, аз он ҷумла (дар ҳолатҳои дахлдор) таъсири эҳтимолии лоиҳа ба шаклҳои маҳаллии истифодабарии замин ва механизмҳои ихтиёрдорӣ, дастрасӣ ба замин ва мавҷуд будани он, амнияти озӯкаворӣ ва арзиши замин ва ҳама гуна хавфҷои дахлдори алоқаманд бо низоъ ё мавриди баҳс қарор додани ҳуқуқи истифодабарии замин ва захираҳои табиӣ; (vi) таъсир ба саломатӣ, бехатарӣ ва некӯаҳволии коргарон ва ҷамоаҳои гирифтори таъсири лоиҳа; ва (vii) хавфҷо ба мероси фарҳангӣ.

3.2 Стандартҳои экологӣ ва иҷтимоӣ

Дар ин қисм асосҳои меъёрие тавсиф дода шудаанд, ки дар раванди идоракунии хавфҷои экологӣ ва иҷтимоӣ риоя карда мешавад. Маҷмӯи чораҳои меъёрии мазкур қонун ва чораҳои сиёсати дахлдори миллӣ ва инчунин стандартҳои экологӣ ва иҷтимоии (СЭИ) Бонки умумиҷаҳониро, ки ҷузъи АСЭИ мебошанд, дар бар мегирад. Дар он ҷое, ки дар қонун ва чораҳои сиёсати миллӣ дар робита бо АСЭИ камбудҳои мавҷуданд, муқаррароти АСЭИ бояд риоя карда шаванд.

Тавассути стандартҳои экологӣ ва иҷтимоӣ нисбати Қарзгирандагон талаботе пешбинӣ шудаанд, ки бо муайянкунӣ ва баҳодихии хавфҷои экологӣ ва иҷтимоӣ ва таъсири лоиҳаҳо алоқаманд мебошанд. Ин лоиҳаҳоро Бонк тавассути Маблағгузориҳои лоиҳаҳои инвеститсионӣ, аз ҷумла лоиҳаҳои дар доираи Механизми ТКХМБЭ пешниҳодшуда, дастгирӣ мекунад. Бо таваҷҷӯҳ ба муайянкунӣ ва идоракунии хавфҷои экологӣ ва иҷтимоӣ, истифодаи ин стандартҳо ба дастгирии Қарзгирандагон дар расидан ба ҳадафи худ - паст кардани сатҳи камбизоатӣ ва бо шеваи устувор баланд бардоштани некӯаҳволӣ ба манфиати муҳити зист ва шаҳрвандони худ нигаронида шудааст. Вазифаҳои стандартҳо: (а) дастгирии Қарзгирандагон ҷиҳати

ноилшавӣ ба таҷрибаи пешқадами байналмилалии алоқаманд бо устувориҳои экологӣ ва иҷтимоӣ; (b) дастгирии Қарзгирандагон дар иҷрои уҳдадориҳои экологӣ ва иҷтимоии миллӣ ва байналмилалии худ; (c) баланд бардоштани сатҳи пешгирии таъъиз, шаффофият, иштирок, ҳисоботдиҳӣ ва идоракунӣ; ва (d) баланд бардоштани натиҷаҳои ниҳонии лоиҳаҳо дар соҳаи рушди устувор тавассути ҳамкориҳои доимӣ бо тарафҳои манфиатдор. СЭИ ҳам нисбати сармоягузориҳои моддӣ ва ҳам кӯмаки техникаӣ истифода мешаванд.

Даҳ стандартҳои экологӣ ва иҷтимоӣ стандартҳои амалкунандаро барои лоиҳаҳои дар доираи Механизми ТКХМБЭ пешниҳодшуда дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа, тавре ки дар поён нишон дода шудааст, муқаррар мекунанд:

- a. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №1 (СЭИ №1): Арзёбӣ ва идоракунӣ хавфҳо ва таъсироти экологӣ ва иҷтимоӣ.** СЭИ №1 уҳдадориҳои Қарзгирандаро оид ба арзёбӣ, идоракунӣ ва назорати хавфҳо ва таъсироти экологӣ ва иҷтимоии алоқаманд бо ҳар як марҳилаи татбиқи лоиҳаи аз ҷониби Бонк тавассути Маблағгузориҳои лоиҳаҳои инвестиционӣ дастгиришаванда бо мақсади расидан ба натиҷаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, ки бо талаботҳои СЭИ мувофиқат мекунанд, муқаррар менамояд.
- **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №2 (СЭИ №2): Кормандон ва шароитҳои корӣ.** СЭИ №2 аз зарурати таъсиси ҷойҳои корӣ ва ба даст овардани даромад барои паст кардани сатҳи камбизоатӣ ва рушди фарогирии иқтисодӣ бармеояд. Қарзгирандагон метавонанд чиҳати беҳсозии муносибатҳои солим байни кормандон ва роҳбарият мусоидат намоянд ва бо роҳи муносибати одилона бо кормандони лоиҳа ва фароҳам овардани шароитҳои беҳатар ва солими корӣ манфиатҳои лоиҳаро дар соҳаи рушд васеъ гардонанд.
- b. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №3 (СЭИ №3): Истифодаи оқилонаи захираҳо ба пешгирии ифлосшавии муҳити зист ва идоракунӣ.** Дар СЭИ №3 эътироф мешавад, ки фаъолияти иқтисодӣ ва урбанизатсия аксари вақт боиси ифлосшавии ҳаво, об ва замин мегардад, захираҳои барқарорнашавандаро истифода бурда, боиси таҳдид ба одамон, хизматрасониҳои экосистемавӣ ва муҳити зист дар сатҳи маҳаллӣ, минтақавӣ ва глобалӣ мегардад. Концентратсияи ҳозира ва пешбинишудаи газҳои гулхонаӣ дар атмосфера ба некӯаҳволии насли кунунӣ ва оянда таҳдид мекунанд. Дар баробари ин, истифодаи бештар самаранок ва самарабахши захираҳо, пешгирии ифлосшавии муҳити зист ва партоби газҳои гулхонаӣ, инчунин истифодаи технология ва таҷрибаҳои коҳишдиҳии оқибатҳои манфии фаъолияти инсон беш аз пеш дастрас гаштаанд.
- c. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №4 (СЭИ №4): Ҳифзи саломатӣ ва таъмини беҳатарии аҳоли.** СЭИ №4 эътироф мекунанд, ки фаъолият дар доираи лоиҳа, аз он ҷумла таҷҳизот ва иншооти инфрасохтори истифодашуда метавонанд ба аҳолии маҳаллӣ таъсири манфӣ расонанд. Ҳайр аз ин, аҳолии маҳаллие, ки аллакай айни замон бо таъсири манфии тағйирёбии иқлим рӯ ба рӯ шудааст метавонанд рушди босуръат ё амиқшавии ин таъсироти манфиро дар натиҷаи фаъолияти лоиҳа ҳис кунанд.
- d. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №5 (СЭИ №5): Бегона кардани ҳуқуқи истифодабарии замин, маҳдудкунии ҳуқуқи истифодабарии замин ва кӯчонидани иҷборӣ.** СЭИ №5 эътироф мекунанд, ки бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии замин ва маҳдудкунии заминистифодабарӣ дар робита бо амалисозии лоиҳаҳо метавонад ба аҳолии маҳаллӣ ва шахсони алоҳида таъсири манфӣ расонад. Бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии замин ё маҳдудкунии заминистифодабарӣ метавонад ба тағйири воқеии макони зист (муҳоҷиркунонӣ ба ҷои дигар, талафи қитъаи замин ё манзил), ҷойивазкунии иқтисодӣ (аз даст додани қитъаи замин, амвол ё дастрасӣ ба амвол, ки боиси аз даст додани сарчашмаи даромад ё дигар воситаҳои зиндагӣ мегардад) ё ҳар ду оварда расонад. Истилоҳи «муҳоҷиркунонии иҷборӣ» ба ин таъсироти манфӣ тааллуқ дорад. Муҳоҷиркунонӣ ҳамон вақт

иҷборӣ ба ҳисоб меравад, агар шахсони гирифтори таъсири лоиҳа ё аҳолии маҳаллӣ ҳуқуқи рад намудани бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии замин, маҳдудкунии истифодабарии заминро надоранд, ки он ба ҷойивазкунии (муҳоҷиркунонии) воқеъ ё иқтисодии онҳо оварда мерасонад.

- e. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №6 (СЭИ №6): Нигоҳдории гуногунии биологӣ ва идоракунии устувори захираҳои табиӣ зинда.** СЭИ №6 эътироф мекунад, ки ҳифз ва нигоҳдории гуногунии биологӣ ва идоракунии устувори захираҳои табиӣ зинда барои рушди устувор аҳамияти асосӣ дорад. Гуногунии биологӣ ҳамчун гуногунии организмҳои зинда аз тамоми манбаъҳо муайян мешавад, аз он ҷумла, экосистемаҳои заминӣ, баҳрӣ ва дигар экосистемаҳои обӣ ва маҷмӯаҳои экологие, ки ҷузъи онҳо мебошанд; мафҳуми мазкур гуногунӣ дар доираи намуд, байни намудҳо ва гуногунии экосистемаро дар бар мегирад. Хизматрасониҳои экосистемавие, ки дар байни мардум арзиши зиёд доранд, аксар вақт аз ҳисоби гуногунии биологӣ пеш бурда мешаванд. Аз ин рӯ, таъсир ба гуногунии биологӣ метавонад ба хизматрасониҳои экосистемавӣ асари манфӣ гузорад.
- f. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №7 (СЭИ №7): Мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара.** СЭИ №7 ба гурӯҳи мушаххаси иҷтимоӣ ва фарҳангӣ тааллуқ дорад. Истилоҳоте, ки барои номбар намудани чунин гурӯҳҳо истифода мешаванд, аз як кишвар то дигар фарқ мекунад ва аксари вақт хусусиятҳои миллиро инъикос мекунад. Дар СЭИ №7 истилоҳи “мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара” истифода мешавад ва эътироф мегардад, ки барои гуруҳҳои муайян дар кишварҳои мухталиф метавонанд номҳои гуногун истифода шаванд. Ба ин истилоҳот инҳо дохил мешаванд: «ҷамоаҳои маҳаллии аз лиҳози таърихи муҳофизатнашудаи кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара», «аққалиятҳои этникии бумӣ», «халқиятҳои таҳҷойӣ», «қабिलाҳои кӯҳӣ», «қишрҳои осебпазир ва аз лиҳози иҷтимоӣ маҳрум», «аққалиятҳои милли», «қабिलाҳои бақайдгирифташуда», “мардуми бумӣ” ё “гуруҳҳои қабилавӣ”. СЭИ №7 нисбати ҳамаи чунин гурӯҳҳо, агар онҳо ба меъёрҳои дар сарҳатҳои 8 ва 9 муқарраршуда ҷавобгӯ бошанд, истифода мешавад. Барои ҳадафҳои СЭИ мазкур истилоҳи “мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара” тамоми чунин номҳои алтернативиро дар бар мегирад.
- g. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №8 (СЭИ №8): Мероси фарҳангӣ.** СЭИ №8 эътироф мекунад, ки мероси фарҳангӣ робитаро байни гузашта, ҳозира ва оянда дар шаклҳои моддӣ ва ғайримоддӣ таъмин менамояд. Мардум мероси фарҳангиро ҳамчун маҷмӯъ ва инъикоси арзишҳо, эътиқод, дониш ва анъанаҳои доимо тағирёбандаи худ дарк мекунад. Мероси фарҳангӣ дар аксари зӯҳуроти худ манбаи муҳими иттилооти пурарзиши илмӣ ва таърихӣ, воситаи рушди иҷтимоию иқтисодӣ ва қисми таркибии ҳувияти фарҳангӣ ва анъанаҳои мардум мебошад. СЭИ №8 тадбирҳои дар бар мегирад, ки барои ҳифзи объектҳои мероси фарҳангӣ дар давоми давраи амалисозии лоиҳа пешбинӣ шудаанд.
- h. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии №9 (СЭИ №9): Миёнаравҳои молиявӣ.** СЭИ №9 эътироф мекунад, ки сармояи қавии дохилӣ ва бозорҳои молиявӣ, инчунин дастрасӣ ба маблағгузорӣ барои рушди иқтисодӣ, афзоиш ва паст кардани сатҳи камбизоатӣ муҳим мебошанд. Бонк ҷонибдори дастгирии рушди устувори баҳши молиявӣ ва тақвият додани нақши сармояи дохилӣ ва бозорҳои молиявӣ мебошад. Интизор меравад, ки СЭИ №9 ба лоиҳаҳои дар доираи Механизми ТКХМБЭ амалишаванда дахл нахоҳад дошт.

- i. **Стандарти экологӣ ва иҷтимоии 10 (СЭИ10): Ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор ва ифшои маълумот.** СЭИ №10 аҳамияти ҳамкориҳои ошкор ва шаффоф байни Қарзгиранда ва тарафҳои манфиатдори лоиҳаҳо ҳамчун як ҷузъи муҳимми таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ эътироф мекунад. Ҳамкориҳои самаранок бо тарафҳои манфиатдор метавонанд ба болоравии устувории иҷтимоӣ ва экологии лоиҳаҳо ва ба қабули мусбати онҳо, саҳмгузориҳои назаррас дар таҳия ва амалисозии бомуваффақияти лоиҳа, мусоидат кунанд.

СЭИ №1 зарурати чораҳои зеринро муайян мекунад: (а) доштани Қарзгиранда асосҳои сиёсати экологӣ ва иҷтимоӣ барои бартараф намудани хавфҳо ва таъсири манфии алоқаманд бо лоиҳа; (б) гузаронидани арзёбии ҳамаҷонибаи экологӣ ва иҷтимоӣ барои муайян кардани хавфҳо ва таъсири лоиҳа; (с) иштироки пурраи ҷамоаи маҳаллӣ, ки тавассути ифшои маълумоти марбут ба лоиҳа, машваратдиҳӣ ва мубодилаи муассири фикру мулоҳизаҳо, таъмин мегардад; ва (д) идоракунии хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ аз ҷониби Қарзгиранда дар давоми давраи амалисозии лоиҳа. Бонк ҳалли мушкилиҳои алоқаманд бо хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоии лоиҳаҳо дар доираи арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ, ки мутобиқи СЭИ1 гузаронида мешавад, талаб мекунад.

Дар СЭИ №2-10 уҳдадорҳои Қарзгиранда барои муайян ва бартараф кардани хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ, ки диққати махсусро талаб мекунанд, пешбинӣ шудаанд. Стандартҳои мазкур ҳадафҳои асосӣ ва талаботро, ки ба пешгирӣ, коҳишдиҳӣ ва кам кардани хавфҳо ва таъсирот ва дар сурати боқӣ мондани хавфҳо ва таъсири назаррас, ба ҷуброни ҷунин таъсирот равона шудаанд, муайян мекунанд.

3.3 Хавфҳо ва таъсири манфии эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа ва коҳиш додани таъсири онҳо

Ҷанбаҳои асосии аз нуқтаи назари масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ баррасӣ мешаванд, дар поён баён шудаанд. Бо вучуди ин, ҳар як лоиҳаи Механизми ТКХМБЭ арзёбии экологӣ ва иҷтимоии худро дар марҳилаи омодаسازی лоиҳа мегузаронад. Азбаски баъзе аз лоиҳаҳо ба маблағгузориҳои бунёди хатҳои интиқоли барқ 500 кВ барои озод кардани гигаваттҳои нерӯи барқ аз ҳисоби МБЭТ равона шудаанд, лоиҳаҳои мазкур ҷун ҷузъи Механизм тибқи таснифоти МҲГ ба Категорияи А тааллуқ хоҳанд дошт ва метавонанд ҳамчун лоиҳаҳои дараҷаи баланд ё назарраси хавф мутобиқи таснифоти АСЭИ Бонки умумиҷаҳонӣ тасниф гарданд.

3.3.1 СЭИ №1

Интизор меравад, ки аз ҳисоби бунёди шумораи бештари иншооти манбаъҳои барқароршавандаи энергия лоиҳаҳо манфиатҳои назарраси бевоситаи экологӣ меоранд. Гузариш ба ғоизи баландтари истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия дар тавозуни энергетикӣ (сохтори истифодабарии нерӯ) ба кишварҳо аз лиҳози партоби газҳои гулхонаӣ, ифлосшавии ҳаво ва об ва истифодаи захираҳои об ғоида меорад. Эҳтимол аст, ки лоиҳаҳои мазкур ба таъсири шумораи бештари ҷойҳои корӣ, аз он ҷумла ҷойҳои корӣ дар соҳаи сохтмон, ва пас аз он шумораи камтари ҷойҳои кори доимии алоқаманд бо фаъолияти нигоҳдорӣ ва хизматрасонии техникӣ (НвХТ) оварда мерасонанд. Дар доираи лоиҳаҳо имкониятҳои назаррас барои мусоидат ба шӯғли занон (муस्ताқим ва ғайримустақим) тавассути гузаронидани омӯзиш ва ҳавасмандкунӣ мавҷуданд.

Дар сурати идоракунии номуносиб, рушди минбаъдаи инфрасохтор барои нерӯгоҳҳои офтобӣ/бодӣ аз он ҷумла сохтмон ва истифодабарии нерӯгоҳҳо дар асоси МБЭ метавонад ба тағйирёбии эҳтимолии таъиноти мақсадноки қитъаҳои замин (ва эҳтимолан ба таназзули замин), аз даст додани муҳити зист, истифодаи аз меъёр зиёди захираҳои об, бахусус дар минтақаҳои хушк, партовҳои хатарнок ҳангоми истеҳсоли элементҳои офтобии фотоэлектрикӣ ва турбинаҳои бодӣ ва нобудкунии элементҳои офтобӣ ва хавфҳо барои саломатӣ ва амнияти коргарон ва аҳолии маҳаллӣ, оварда расонад. Аммо, аксари ин таъсироти эҳтимолӣ аз ҷиҳати шиддат/аҳамият паст ва мӯътадил буда, аз рӯи табиати худ бозгардонидашаванда ва маҳдуд мебошанд. Аз ин рӯ, онҳоро метавон бо осонӣ пешгирӣ намуд, масъалан, тавассути ҷамоҳангсозии интихоби қитъа бо талаботи АСЭИ ва коҳишдиҳии таъсирот дар натиҷаи истифодабарии оқилонаи иншоот ҳангоми кори он.

3.3.2 СЭИ №2

Интизор меравад, ки барои амалисозии ҳамаи лоиҳаҳо коргарон сафарбар карда мешаванд. Тавре дар Тартиби танзими муносибатҳои меҳнатӣ (ТТММ), ки барои ҳар як лоиҳа бояд омода карда шавад, пешбинӣ шудааст, Қарзгирандагон бояд муқаррарот ва талаботи СЭИ №2-ро риоя намоянд. Нақшаҳои ҳифзи меҳнат ва риояи техникаи бехатарӣ (ҲМТБ) бояд мутобиқи Дастурамали Бонки умумиҷаҳонӣ оид ба ҳифзи муҳити зист, саломатӣ ва бехатарӣ (ҲМЗСБ) тартиб дода шаванд.

Афзоиши қувваи корӣ дорои як қатор таъсирот, аз он ҷумла таъсирот ба шароитҳои корӣ, саломатӣ, бехатарӣ, хушунати ҷинсӣ, низоъ ва ғайра, на танҳо дар байни коргарони лоиҳа, балки инчунин ба аҳолии маҳаллӣ, хоҳад буд. Хавфҳои мазкур бояд дар доираи арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ баҳо дода шаванд ва мутобиқи ТТММ ва дигар ҳуҷҷатҳои экологӣ ва иҷтимоӣ бартараф карда шаванд. Тамоми тадбирҳои дахлдор дар ҳуҷҷатҳои тендерӣ ва шартномавӣ инъикос карда мешаванд.

Дар доираи ҳар як лоиҳа, механизми алоҳидаи баррасии шикоятҳо барои кормандони лоиҳа бояд таъсис дода шавад. Ин механизм аз Механизми умумии баррасии шикоятҳо ҷудо мебошад.

3.3.3 СЭИ №3

Механизми пешниҳодшуда аз бисёр ҷиҳат бо ҳадафҳо ва талаботи СЭИ №3 алоқаманд мебошад. Аз ин рӯ, технологияҳо ва чараёнҳои каммасраф, сармоягузориҳо дар сарфаҷӯии энергия, таҷрибаи пешқадами истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия ва манфиат аз коҳишдиҳии партови газҳои гулхонаӣ дар тарҳи (дизайн) лоиҳа ва воситаҳои арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ инъикос мегарданд.

Хавфҳо ва таъсироти минбаъда, ки бо норасоии эҳтимолии об (инчунин бо дарназардошти дастрасии мавсимии об ва ҳама гуна таъсироти маҷмӯии алоқаманд бо талаботи гуногун), партови моддаҳои ифлоскунанда, ба вучуд омадани партовҳо, идоракунии маводҳои нобудшаванда ва партовҳои хатарнок, таъсирот ба аҳолии маҳаллӣ, ва самаранокии истифодаи захираҳо алоқаманд мебошанд барои ҳар як лоиҳа мавриди арзёбӣ қарор дода мешаванд. Бо вучуди ин, аксари ин таъсироти эҳтимолӣ аз ҷиҳати шиддат/аҳамият паст ва мӯътадил буда, табиатан метавонанд бозгардонида шуда, маҳдуд сохта шаванд, ва аз ин рӯ метавонанд бо осонӣ коҳиш дода шаванд.

Дар марҳилаи бунёди нерӯгоҳҳои офтобӣ ва бодӣ баъзе аз таъсироти эҳтимолии манфии экологӣ ва иҷтимоӣ ба монанди бадшавии сифати ҳаво аз сабаби партови чангу ғубор ва ихроҷи газҳо дар давоми иҷрои корҳои

сохтмонӣ метавонанд ба қайд гирифта шаванд. Ин таъсирот арзёбии муносиб ва андешидани чораҳои дахлдори идоракуниро барои доштани онҳо, тақозо мекунанд. Нақшаҳои идоракунии партовҳо ва ифлосшавӣ тибқи талаботи ин стандарт дар марҳилаҳои сохтмон ва истифодабарӣ омода карда мешаванд.

3.3.4 СЭИ №4

Талаботи СЭИ №4 ҳангоми иҷрои чорабиниҳои ҳар як лоиҳа ба инобат гирифта мешаванд. Гарчанде ки сохтмон ва истифодабарии нерӯгоҳҳои офтобӣ/бодӣ дорои хавфҳои мебошанд, ки ҳам бо фаъолияти муқаррарӣ ва ҳам бо садамаҳои эҳтимолӣ алоқаманданд, то имрӯз ягон садамаи ҷиддӣ дар иншооти, ки дар он дигар манбаъҳо барои истеҳсоли энергия (масалан дар соҳаи гидроэнергетика) истифода мешаванд, рух наодоааст. Эҳтимол аст, ки садо аз кори таҷҳизоти сохтмонӣ ва алоқаманд бо он ҳаракати нақлиёт ба аҳолии маҳаллӣ таъсири манфӣ расонанд. Ин таъсирот гузаронидани арзёбӣ ва андешидани чораҳои идоракунии дахлдорро тақозо мекунанд. Барои кафолатдиҳии нороҳати минималӣ дар рафти амалисозӣ лоиҳа ва истифодабарии минбаъдаи иншоот пудратчиён барои таҳияи нақшаҳои идоракунии ҳаракати нақлиёт масъул хоҳанд буд.

Идоракунии ин ва дигар таъсироти эҳтимолӣ ба саломати аҳоли ва чорабиниҳои заруриро мутобиқи СЭИ №4 метавон бо истифода аз нақшаҳои алоҳида ё ҳамчун ҷузъи НИМЭИ лоиҳа танзим намуд.

3.3.5 СЭИ №5

Барои нерӯгоҳҳои офтобӣ ва бодӣ талабот ба қитъаи замин назаррас мебошад. Бо мақсади пешгирӣ, коҳишдиҳӣ ва ҷуброни бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии замин аз рӯи арзиши барқарорсозӣ дар асоси санҷиши маҷмӯи ва нақшаҳои тибқи СЭИ №5 тартибдодашуда ҳама гуна ҳолатҳои маҳдудкунии эҳтимолии бегона кардани ҳуқуқи истифодабарии замин ё заминистифодабарӣ мутобиқи талаботи СЭИ №5 арзёбӣ ва идора карда мешаванд.

Нақшаи пешакии асосҳои сиёсати муҳоҷиркунонӣ дар Замимаи 5 оварда шудааст. Қарзгирандагон барои омода намудани асосҳои сиёсати муҳоҷиркунонӣ барои лоиҳаи мушаххас ва/ё нақшаҳои амал оид ба муҳоҷиркунонӣ бо тартиби қонёкунандаи Бонк ва тибқи талаботи СЭИ №5 масъул хоҳанд буд.

3.3.6 СЭИ №6

Лоиҳаҳои дар соҳаи энергияи офтобӣ/бодӣ пешниҳодшуда, дар сурати тарҳрезӣ ва ҷойгиркунии нодуруст, метавонанд боиси аз даст рафтани таназзул ё пароканда шудани макони зист ва дигар таъсироти манфӣ ба гуногунии биологӣ ва захираҳои зиндаи табиӣ гарданд. Барои арзёбӣ ва идоракунии ҳуби таъсироти чунин лоиҳаҳо ба муҳити табиӣ зист, экосистемаҳои заминӣ ва обӣ ва намудҳои олами наботот ва ҳайвонот тадбирҳои зарурӣ андеша мешаванд. Тамоми лоиҳаҳо чораҳоро оид ба таъмини мутобиқати пурра бо СЭИ №6 пешбинӣ мекунанд.

3.3.7 СЭИ №7

Мавҷудияти мардуми таҳҷой (МТ) дар ҳудуди лоиҳаҳо ё бастагии дастаҷамъии онҳо ба ин минтақаҳо аз ҷониби Бонк дар мувофиқа бо мақомоти давлатӣ мавриди санҷиш қарор дода шуда, тасдиқ мегардад. Пас аз тасдиқи он, мувофиқат бо ҳадафҳо ва талаботи СЭИ №7 ба тарҳи (дизайн) лоиҳа ва ҳуҷҷатҳои экологӣ ва иҷтимоӣ дохил карда мешавад. Ғайр аз ин, нақшаҳо барои мардуми таҳҷой ё дигар намудҳои нақшаҳо вобаста аз кишвар ва лоиҳа тартиб дода мешаванд ва аз мардуми таҳҷой розигии озод, пешакӣ ва огоҳона дар ҳолатҳои дар СЭИ №7 пешбинишуда ба даст оварда мешавад.

3.3.8 СЭИ №8

Дар доираи лоиҳа ҳудуди лоиҳа аз назар гузаронида (скрининг) мешавад ва таъсири эҳтимоли ба мероси фарҳангӣ, ҳам моддӣ ва ҳам ғайримоддӣ баҳо дода мешаванд.

Ҳангоми интихоби қитъа барои ҳар як лоиҳа бояд мероси фарҳангӣ ба назар гирифта шавад ва истифодаи СЭИ №8 дар доираи ҳар як лоиҳа иловатан баҳо дода мешавад. Дар сурати мавҷуд набудани мероси фарҳангӣ дар қитъаҳои сохтмон, муайян кардани тартиби амал дар сурати пайдо намудани бозёфтҳои тасодуфӣ чӯзӣ воситаи дахлдори экологӣ ва иҷтимоӣ хоҳад буд.

3.3.9 СЭИ №9

Интизор меравад, ки миёнаравҳои молиявӣ дар доираи чунин лоиҳаҳои ҷалб карда намешаванд.

3.3.10 СЭИ №10

Тарафҳои манфиатдор метавонанд аҳолии маҳаллӣ ё ашхоси гирифтори таъсири лоиҳа ва намояндагони расмӣ ва ғайрирасмӣ онҳо, намояндагони мақомоти маҳаллӣ ё марказии ҳокимияти давлатӣ, сиёсатмадорон, ташкилотҳои динӣ ё ҷамъиятӣ ва гурӯҳҳои ҷомеаи шахрвандии дорои манфиатҳои махсус, доираҳои илмӣ ва соҳибкоронро дар бар гиранд. Ба муайян намудани тарафҳои гирифтори таъсири лоиҳа (шахсони алоҳида ё гурӯҳҳо) инчунин онҳое дохил мешаванд, ки бинобар шароити худ, метавонанд дар ҳолати нугувор ё осебпазир қарор дошта бошанд; яъне онҳое, ки эҳтимолияти таъсири лоиҳа ба онҳо бештар аст ва/ё дар муқоиса бо дигарон дар истифода бурдани бартариҳои лоиҳа имкониятҳои маҳдуд доранд.

Бо мақсади таъмини шаффофият ва машваратҳои пурмуҳтаво бо шахсони гирифтори таъсири лоиҳа ва тарафҳои манфиатдор, барои ҳар як лоиҳа НҶТМ таҳия карда мешавад. Ҳамкорӣ ва машварат бо тарафҳои манфиатдор дар давоми давраи амалисозии лоиҳа сурат мегирад. Ин муҳокимаи тарҳ (дизайн) ва таъсири лоиҳа, инчунин муҳокимаи бисёрҷонибаи ин масъалаҳоро дар марҳилаи омодакунии лоиҳа дар бар мегирад. НҶТМ, дар баробари дигар воситаҳои арзёбии масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, бояд мувофиқи талаботи СЭИ №10 мавриди баррасии оммавӣ қарор дода шавад ва ифшо гардад. Он ҳамчун ҳуҷҷати тағйирпазир ба ҳисоб меравад, зеро дар рафти амалисозии лоиҳа мунтазам аз рӯи зарурат нав карда мешавад.

4. ИДОРАКУНИИ ХАВФҶОИ ЭКОЛОГӢ ВА ИҶТИМОӢ ДАР РАФТИ ОМОДАКУНИӢ ВА АМАЛИСОЗИИ ЛОИҶА

Даҳ лоиҳаҳои кишвар дар доираи Механизми ТКХМБЭ дар марҳилаҳои гуногуни раванди таҳиясозӣ аз муайяннамоии лоиҳа то таҳияи концепсияи он қарор доранд. Тадбирҳои асосии санҷиши маҷмӯии экологӣ ва иҷтимоӣ, ки бояд барои ҳар як лоиҳа мутобиқи Сиёсати экологӣ ва иҷтимоии Бонк ва сиёсати он оид ба маблағгузориҳои лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар поён оварда шудаанд.

4.1 Омодакунии лоиҳа

Бонк ҳамаи лоиҳаҳое, ки барои дастгирӣ тавассути маблағгузориҳои лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар доираи Механизм пешниҳод мегарданд, мутобиқи сиёсат ва расмиёти худ мавриди санҷиши экологӣ ва иҷтимоӣ қарор медиҳад. Ҳадафи гузаронидани санҷиши маҷмӯии экологӣ ва иҷтимоӣ аз расонидани кӯмак ба Бонк дар қабули қарор оид ба дастгирии лоиҳаи пешниҳодшуда мебошад ва дар сурати қабули қарори мусбат муайян намудани роҳи ба инобат гирифтани хавфҳо ва таъсирот ҷангоми арзёбӣ, таҳиянамоӣ ва амалисозии лоиҳа, иборат аст.

Санҷиши маҷмӯии экологӣ ва иҷтимоии Бонк бо хусусият ва миқёси лоиҳа мувофиқ буда, бо дараҷаи хавфҳо ва таъсироти экологӣ ва иҷтимоӣ бо дарназардошти иерархияи тадбирҳои кам кардани таъсири оқибатҳо мутаносиб хоҳад буд. Дар ҷараёни гузаронидани санҷиши маҷмӯӣ муайян мегардад, ки оё лоиҳа метавонад мутобиқи муқаррароти СЭИ таҳия ва амалӣ карда шавад ё не.

Дар ҳолатҳои дахлдор ӯҳдадорҳои Бонк оид ба гузаронидани санҷиши маҷмӯӣ инҳоро дар бар мегиранд: (а) таҳлили маълумоти аз ҷониби Қарзгиранда дар робита бо хавфҳо ва таъсироти экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа пешниҳодшуда ва дархост намудани маълумоти иловагӣ ва дахлдор дар он ҳолатҳои норасоии он, ки ба Бонк имконият наমেдиҳад фаъолияти худро оид ба санҷиши маҷмӯӣ анҷом диҳад; ва (б) пешниҳоди тавсияҳо барои ёрӣ расонидани Қарзгиранда дар таҳияи чораҳои дахлдор мутобиқ бо иерархияи чораҳои кам кардани таъсири оқибатҳо барои бартараф намудани хавфҳо ва таъсироти экологӣ ва иҷтимоӣ мувофиқи муқаррароти СЭИ. Қарзгиранда барои пешниҳоди тамоми маълумоти дахлдор ба Бонк ӯҳдадор аст, то ки Бонк тавонад ӯҳдадорҳои худро оид ба гузаронидани санҷиши маҷмӯии экологӣ ва иҷтимоиро мувофиқи муқаррароти АСЭИ иҷро кунад.

Дар марҳилаи таҳияи концепсия Бонк Фишурдаи санҷиши экологӣ ва иҷтимоиро (ФСЭИ), ки маълумот дар бораи намуд ва миқёси лоиҳаи пешниҳодшуда, хавфҳо ва таъсироти эҳтимолии он, намуди арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ ва маълумот дар бораи муҳлатҳои пешакии гузаронидани арзёбино дар бар мегирад, омода ва ифшо мекунад. Он ҳама гуна маълумоти пешакӣ дар бораи шахсияти тарафҳои манфиатдор ва хусусияти ҳамкорӣ бо онҳоро дар бар мегирад. Дар марҳилаи таҳияи концепсияи ФСЭИ Бонк ҳамаи лоиҳаҳоро аз рӯи яке аз чаҳор таснифоти хавф гуруҳбандӣ мекунад:

- хавфи калон,
- хавфи назаррас,
- хавфи мӯътадил ва
- паст.

Ҷангоми муайян кардани таснифоти муносиби хавф, Бонк масъалаҳои дахлдорӣ ба монанди намуд, маҳалли ҷойгиршавӣ, осебпазирӣ ва миқёси лоиҳа; хусусият ва андозаи хавфҳо ва таъсироти эҳтимолии экологӣ ва

иҷтимоӣ; инчунин зарфият ва ҷонибдори Қарзгирандаро (аз ҷумла ҳар як ташкилоти дигари масъули татбиқи лоиҳаро) дар идоракунии хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ мувофиқи муқаррароти СЭИ ба назар мегирад. Дигар самтҳои хавф инчунин метавонанд бо татбиқи чораҳои коҳишдиҳии таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ ва расидан ба натиҷаҳо, вобаста аз лоиҳаи мушаххас ва шароите, ки дар он таҳияи мегардад алоқаманд бошанд. Онҳо метавонанд мулоҳизаҳои ҳуқуқӣ ва институтсионалӣ; хусусияти чораҳо ва технологияҳои пешниҳодшавандаи коҳишдиҳии таъсир; сохторҳои идоракунӣ ва қонунгузорӣ; ва мулоҳизаҳои марбут ба субот, низоъ ё амниятро дар бар гиранд. Бонк таснифоти хавфҳои лоиҳа ва асосноккуниро барои ин таснифот дар торнамои худ ва ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ифшо мекунад.

Бонк таснифоти хавфҳои нисбати лоиҳа муайяншударо мунтазам инчунин дар рафти татбиқи лоиҳа бознигарӣ мекунад ва барои таъмин намудани мутобиқати минбаъдаи он бо хавфҳои эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа дар ҳолати зарурӣ таснифотро тағйир медиҳад. Ҳама гуна тағйирот ба таснифот дар торнамои Бонк нашр карда мешавад.

Пеш аз оғоз намудани арзёбии ҳар як лоиҳа Бонк ФСЭИ марҳилаи арзёбиро барои ҷунин лоиҳа инчунин тамоми ҳуҷҷатҳои пешакие, ки аз ҷониби Қарзгиранда дар робита бо арзёбии экологӣ ва иҷтимоии Лоиҳа ифшо шудаанд, омода ва нашр мекунад. Дар пешнависи ҳуҷҷатҳои хавфҳои асосии экологӣ ва иҷтимоӣ ва таъсири Лоиҳа муайян ва муфассал муҳокима карда мешаванд. Онҳо маълумоти дақиқ ва дахлдорро дар бораи ҷунин хавфҳо ва таъсирот, аз ҷумла фишурдаи ҳулосаҳои асосӣ ва чораҳои коҳишдиҳии хавфу таъсиротро пешниҳод мекунад. Агар ҷанбаҳои пешнависи ҳуҷҷатҳои бояд дар марҳилаи баъдӣ таҳия карда шаванд, пешнависи ҳуҷҷатҳои нақшаи корхое, ки бояд анҷом дода шаванд, аз он ҷумла ҳама гуна тадқиқот ё арзёбиро дар бар мегирад ва ин дар Нақшаи мушаххаси ӯҳдадориҳои иҷтимоию экологиро (НУИЭ) дарҷ мегардад. Барои гузаронидани арзёбӣ, ба Қарзгиранда лозим аст, ки НУИЭ ва Нақшаи ҷалби тарафҳои манфиатдорро (НЧТМ) барои ҳар як лоиҳа таҳия ва нашр кунад. Дар НУИЭ воситаҳои гуногуни идоракунӣ, ки Қарзгиранда барои таҳиянамоӣ ва амалисозии чораҳо ва иҷрои амалҳои ҳамохангардашуда истифода хоҳад кард, шарҳ дода мешаванд. Ин воситаҳои идоракунӣ аз рӯи зарурат нақшаҳои идоракунӣ масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, асосҳои идоракунӣ экологӣ ва иҷтимоӣ, сиёсатҳои амалиётӣ, дастурҳои амалиётӣ, системаҳои идоракунӣ, расмиёт, таҷрибаҳо ва маблағгузори асосиро дар бар мегиранд. Дар ҳамаи воситаҳои идоракунӣ иерархияи коҳишдиҳии таъсиротро истифода мешавад ва чораҳо бо мақсади таъмини мутобиқати лоиҳа бо қонунҳо ва санадҳои меъёрию ҳуқуқии амалкунанда, аз он ҷумла бо муқаррароти СЭИ мувофиқи НУИЭ дар давоми давраи амалисозии лоиҳа пешбинӣ мешаванд. Ҳар ду намуна дар замимаҳои ҳуҷҷати мазкур оварда шудаанд. Ҳама гуна воситаҳои дигари алоқаманд бо ҷанбаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, агар омода карда шаванд, пеш аз гузаронидани арзёбӣ низ нашр карда мешаванд.

4.2 Амалисозии лоиҳа

Бонк нишондиҳандаҳои экологӣ ва иҷтимоии лоиҳаро тибқи талаботи созишномаи ҳуқуқӣ, аз он ҷумла НУИЭ пайгирӣ мекунад ва ҳама гуна тағйиротро дар НУИЭ, аз ҷумла онҳое, ки дар натиҷаи воридсозии тағйирот дар тарҳи (дизайн) лоиҳа ё шароити он ба миён меоянд, мавриди баррасӣ қарор медиҳад. Дараҷа ва тарзи назорати нишондиҳандаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ бо хавфҳои эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоӣ ва таъсири лоиҳа мутаносиб хоҳад буд. Бонк мунтазам назорати татбиқи лоиҳаҳоро мутобиқи сиёсат ва расмиёти Бонк оид ба маблағгузори лоиҳаҳои инвеститсионӣ мегузаронад. Бонк барои таъмини татбиқи чораҳои экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа дастгирии худро пешниҳод мекунад, ки ба он дида баромадани ҳисоботҳои Қарзгиранда

оид ба мувофиқ будани лоиҳа бо талаботи созишномаи ҳуқуқӣ, аз он ҷумла Нақшаи уҳдадориҳо оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва экологӣ (НУИЭ) дохил мешавад.

5. ИФШОИ МАЪЛУМОТ, ИШТИРОКИ ТАРАФҶОИ МАНФИАТДОР ВА БАРАСИИ ШИКОЯТҶО

5.1 Иштироки тарафҷои манфиатдор ва интишори маълумот

Маълумоти дахлдор бо забон ва дар шакли дастрас барои ҷамоаҳои зерҳадаф ва оммаи васеъ бо дар назардошти талаботи мушаххаси гуруҳҳое, ки бо тарзҳои мухталиф ё номутаносиб метавонанд гирифтори таъсири лоиҳаҳо гарданд ё гуруҳҳои дорои талаботи махсус ба маълумот (ба монанди, маъҷубӣ, сатҳи саводнокӣ, ҷанбаҳои гендерӣ, тафовути забон ё дастрасӣ) интишор мегардад. Маълумот дар бораи лоиҳа бо он мақсад нашр мегардад то ки тарафҷои манфиатдор имкон дошта бошанд хавфҳо ва таъсири лоиҳаро дарк намоянд, хавфҳо ва паёмадҳои эҳтимолие, ки метавонанд ба гуруҳҳои осебпазир ва камбизоат таъсири номутаносиб расонанд, онҳоро ҷудо намоянд ва чораҳои мухталифро, ки бояд барои пешгирӣ ва коҳишдиҳии таъсирот андешида шаванд, шаҳр диҳанд.

Ба тарафҷои манфиатдор метавонанд ҷамоаҳо ё шахсони алоҳидаи гирифтори таъсири лоиҳа ва намояндагони расмӣ ва ғайрирасмӣ онҳо, мақомоти марказӣ ё маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, сиёсатмадорон, ташкилотҳои динӣ ё ҷамъиятӣ ва гуруҳҳои ҷомеаи шаҳрвандии дорои манфиатҳои махсус, доираҳои илмӣ ва субъектҳои хоҷагидорӣ дохил шаванд. Муайян намудани тарафҷои гирифтори таъсири лоиҳа (шахсон ё гуруҳҳои алоҳида) низ онҳоро дар бар мегирад, ки метавонанд дар шароити ногувор ва осебпазир қарор дошта бошад, яъне онҳое, ки лоиҳа ба онҳо таъсири бештари манфӣ мерасонад ва/ё дар муқоиса ба дигарон наметавонанд аз дастовардҳои лоиҳа манфиат бардоранд. Эҳтимолияти бештар аст, ки чунин шахс/гурӯҳ аз раванди машваратдиҳӣ маҳрум мемонад/наметавонад дар ин раванд пурра ширкат варзад ва аз ин рӯ барои ин андешидани чораҳои махсус ва/ё кумак метавонад зарур бошад. Иштироки васеъ ва фарогири ҷамоа дар ҳудуди лоиҳа бояд таъмин карда шавад. Чунин иштирок бо дарназардошти хусусиятҳои фарҳангӣ таъмин гашта, бар ҳамкории созанда ва розигии озод, пешақӣ ва огоҳона (РОПО) дар ҳолати расонидани таъсири манфӣ ба мардуми таҳҷой дар шароитҳои дар СЭИ №7 пешбинишуда, асос меёбад. Ба ҷамоаҳои маҳаллӣ имконияти дастрасӣ ба дастовардҳои лоиҳа бо дарназардошти фарогирии гуруҳҳои осебпазир, фароҳам оварда мешавад.

Барои ҳар як лоиҳа таҳлили пурраи тарафҷои манфиатдор гузаронида мешавад. Сатҳи таҳлил барои муайян кардани тарафҷои манфиатдор аз сатҳи хавфҳои эҳтимоли ва паёмадҳое, ки ба онҳо таъсир мерасонанд, вобаста аст. Таҳлили тарафҷои манфиатдор барои тамоми бахшҳои лоиҳа гузаронида мешавад.

Гуруҳҳои тарафҷои манфиатдоре, ки дар асоси арзёбии пешақӣ гирифтори таъсири лоиҳаҳои ТКХМБЭ мегарданд, инҳо мебошанд ва тавсифи нисбатан васеи тарафҷои манфиатдор дар поён оварда шудааст:

- a. Одамон, гуруҳҳои иҷтимоӣ ва ташкилотҳое, ки аз лоиҳа бевосита ва/ё бавосита манфиат мебардоранд. Чунин баҳрабарандагони зерҳадаф инҳоянд: (i) муштариёни нави эҳтимоли барои пайваستшавӣ ба шабака ва барқрасонӣ, аз ҷумла ҷамоаҳои мардуми таҳҷой, (ii) коргарони эҳтимолии лоиҳа.
- b. Ба ҷамоаҳои гирифтори таъсири эҳтимолии манфии лоиҳа инҳо дохил мешаванд: (i) заминистифодабарандагон/ҷамоаҳои гирифтори таъсир, (ii) ҷамоаҳои мардуми таҳҷой. Дар сурати вобастагии назарраси ҳамкории тарафҷои манфиатдор бо шахсони маҳаллӣ ва ҷамоаҳо аз намояндагони

ҷамоа (раиси деҳа, бузурги авлод, фаъолони ҷамоаҳо ва роҳбарони динӣ, намояндагони мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, намояндагони ҷамъияти шахрвандӣ), кӯшиш ба харҷ дода мешавад то ки ин чунин шахсон дар воқеъ назари ин гуна гуруҳ ва ҷамоаҳоро ифода намоянд ва ба раванди муошират ба таври муносиб мусоидат кунанд.

- c. Ба гуруҳҳои манфиатдор инҳо дохил мешаванд: (i) мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, (ii) ташкилотҳои ғайридавлатӣ/ТҒД, ташкилотҳои ҷомеаи шахрвандӣ/ТҶШ ва дигар муассисаҳои рушд, ки дар соҳаи МБЭТ фаъолият доранд, (iii) ташкилотҳои намояндаи мардуми таҳҷой, и (iv) ширкатҳои хусусӣ.
- d. Ба муассисаҳои иҷроқунанда ва муассисаҳои дорои ваколатҳои идоракунии хавфҳои экологӣ ва иҷтимоӣ муассисаҳо ва ташкилотҳои дохил мешаванд, ки дар раванди татбиқи зерлоиҳаҳо таъсир мерасонанд ва қарор қабул мекунанд. Ба ин гуруҳҳо дохил мешаванд: (i) муассисаи мақомоти марказии давлатӣ ва (ii) мақомоти ҳокимияти давлатӣ дар маҳал. Сатҳи иштирок аз нақш ва салоҳиятҳои онҳо дар идоракунии хавфи экологӣ ва иҷтимоӣ вобаста хоҳад буд.

5.2 Механизмҳои баррасии шикоятҳо оид ба ҷанбаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ

Дар доираи НҶТМ дар сатҳи лоиҳа барои ҳар як лоиҳаи пешниҳодшуда дар доираи Механизми ТКХМБЭ бояд Механизми баррасии шикоятҳо (МБШ) аз ҷониби ҳар як муассисаи иҷроқунанда омода гардад. Механизми мазкур барои қабул ва мусоидат дар бартараф намудани нигарониҳо ва ҳалли шикоятҳои ҷамоаҳои гирифтори таъсири лоиҳа ва инчунин тарафҳои манфиатдори васеътар, ки метавонанд гирифтори таъсир ё дар лоиҳа ва фаъолияти алоқаманд бо лоиҳа манфиат дошта бошанд, истифода мешавад. Ҳадафи МБШ аз ин иборат аст: (a) тақвияти ҳисоботдиҳӣ дар назди баҳрабарандагон, ва (b) ба тарафҳои манфиатдори лоиҳа пешниҳоди воситае барои ибрази фикру андеша ва/ё шикоят аз фаъолияти лоиҳа. МБШ бояд ҳамчун як механизми дастрас ва бозътимод хидмат кунанд, ки он имкон медиҳад мушкилиҳо дар ҳамоҳангӣ ва саривақт муайян ва ҳал карда шаванд. Он механизмҳои мавҷудаи расмӣ ё ғайрирасмӣ баррасии шикоятҳо истифода хоҳад бурд. Механизми мазкур на танҳо барои қабул ва бақайдгирии шикоятҳо, балки барои ҳалли онҳо ва иттилоъдиҳӣ оид ба раванди ҳалли онҳо ба шикоятқунандагон ҷиҳати таъмини шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ хизмат мекунанд.

МБШ метавонад ҷанбаҳои зеринро дар бар гирад:

- a. Роҳҳои гуногуни расонидани шикоятҳо аз ҷониби шикоятқунандагон, ки метавонанд шикоятро шахсан тавассути телефон, матни паёмак, почта, почтаи электронӣ ё торнамо ва ғ. пешниҳод намоянд;
- b. Китобе, ки дар он шикоятҳо дар шакли хаттӣ сабт карда мешаванд ва ҳамчун маҳзани маълумот бурда мешавад;
- c. Тартиботи ба таври оммавӣ таблиғшуда, ки вақти интизоршавии шикоятқунандагонро барои гирифтани тасдиқи қабул, посух ва ҳалли шикоятҳои худ, муқаррар мекунанд;
- d. Шаффофияти тартиби баррасии шикоятҳо, сохтори идоракунии ва шахсони тасмимгиранда;
- e. Расмиёти апеллятсионӣ, ки ба он шикоятҳои ҳалношуда ҳангоми қонеъ нагардидани шикоят метавонанд ирсол карда шаванд.
- f. Агар шикоятқунандагон аз ҳалли пешниҳодшуда қаноатманд набошанд, миёнаравӣ ҳамчун вариант пешниҳод карда мешавад.

5.3 Хадамоти Бонки умумичаҳонӣ оид ба баррасии шикоятҳо

Ҷамоаҳо ва шахсони алоҳидае, ки фикр мекунанд таъсири манфии лоиҳаи Бонки умумичаҳониро (аз он ҷумла ҳама гуна лоиҳаи оянда дар доираи Механизми ТКХМБЭ) ҳис мекунанд метавонанд шикоятҳои худро ба сохторҳои мавҷудаи баррасии шикоят дар сатҳи лоиҳа ё ба Хадамоти БУ оид ба баррасии шикоятҳо (ХБШ) ирсол намоянд. ХБШ баррасии фаврии шикоятҳои қабулшударо бо мақсади ҳалли масъалаҳои марбут ба лоиҳа карда кафолат медиҳад. Ҷамоаҳо ва шахсони алоҳидаи гирифтори таъсири лоиҳа метавонанд ба Комиссияи мустақили тафтишотии Бонки умумичаҳонӣ шикоят кунанд. Комиссияи мазкур муайян мекунанд, ки оё зарар дар натиҷаи аз ҷониби БУ риоя накардани сиёсат ва тартиботи худ расонида шудааст ё метавонист расонида шавад. Пас аз он, ки нигарониҳо бевосита ба диққати Бонки умумичаҳонӣ расонида мешаванд ва ба роҳбарияти бонк имконияти эътино ба он дода мешавад, шикоятҳоро метавон пешниҳод намуд. Барои гирифтани маълумот оид ба тарзи пешниҳоди шикоятҳо ба ХБШ Бонки умумичаҳонӣ, лутфан аз ин пайванд истифода баред: <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service>. Барои гирифтани маълумот оид ба тарзи фиристодани шикоятҳо ба Комиссияи тафтишотии Бонки умумичаҳонӣ, лутфан аз ин торнамо истифода баред: www.inspectionpanel.org.

ЗАМИМАИ 1: НАМУНАИ НАҚШАИ УҲДАДОРИҶОИ ИҚТИМОИЮ ЭКОЛОГӢ

[Номи қарзгиранда/Ташкилоти татбиқкунандаи лоиҳа]

[Номи лоиҳа ва рақами он]

[Пешнавис/Баррасишуда/Бознигаришуда]

НАҚШАИ УҲДАДОРИҶОИ ИҚТИМОИЮ ЭКОЛОГӢ (НУИЭ)

[Сана]

1. *[Номи Қарзгиранда] Лоиҳаи [ном] (Лоиҳа) бо иштироки вазорат /идораҳо / воҳидҳои сохтори зерин [амалӣ месозад] [амалӣ сохта истодааст]: [ном] [дигар вазорат / идораҳо/ воҳидҳои сохтори иштироккунандаро илова намоед]. [Бонки байналмилалии таҷдид ва рушд / Асотсиатсияи байналмилалии рушд] (минбаъд [Бонк / Асотсиатсия] барои [пешниҳоди маблағ] бо мақсади татбиқи Лоиҳа [розиғӣ дод] [маблағ пешниҳод мекунад].*
2. *[Номи Қарзгиранда] барои татбиқи Лоиҳа тибқи стандартҳои экологӣ ва иқтимоӣ (СЭИ) чораҳо ва амалҳои заруриро иҷро хоҳад намуд. Нақшаи уҳдадориҳои иқтимоӣ ва экологӣ (НУИЭ) чораҳо ва амалҳои зарурӣ, ҳама гуна ҳуҷҷат ё нақшаҳои мушаххас ва муҳлатро барои ҳар яки онҳо пешбинӣ мекунад.*
3. *[Номи Қарзгиранда] инчунин ҳама гуна муқаррароти ҳуҷҷатҳои экологӣ ва иқтимоӣ, ки тибқи АСЭИ ва дар НУИЭ пешбинишуда заруранд, ба монанди Нақшаҳои идоракунии масъалаҳои экологӣ ва иқтимоӣ (НИЭИ), Нақшаҳои амал оид ба муҳоҷиркунонӣ (НАМ), Нақшаҳои мардуми таҳҷой (НМТ) ва нақшаҳои ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор (НХТМ), инчунин муҳлатҳои дар ҳуҷҷатҳои экологӣ ва иқтимоӣ пешбинишударо риоя мекунад.*
4. *[Номи Қарзгиранда] барои риояи тамоми талаботҳои НУИЭ уҳдадор аст, ҳатто агар чораҳо ва амалҳои мушаххас аз ҷониби вазорат, идора ё воҳиди сохтори дар банди 1 боло зикргардида татбиқи карда шаванд.*
5. *Татбиқи чораҳо ва амалҳои зарурӣ, ки дар НУИЭ зикр гардиданд тибқи талаботи НУИЭ ва шартҳои созишномаи ҳуқуқӣ аз ҷониби [Номи Қарзгиранда] мавриди назорат қарор дода мешавад ва маълумот дар бораи он ба [Бонк/ Асотсиатсия] пешниҳод мегардад, [Бонк/Асотсиатсия] дар навбати худ рафти иҷроиши тадбирҳо ва амалҳоро дар ҷараёни амалисозии Лоиҳа пайгирӣ мекунад.*
6. *Дар мувофиқа баъни [Бонк/Асотсиатсия] ва [Номи Қарзгиранда], НУИЭ метавонад сари чанд вақт дар рафти амалисозии Лоиҳа бо мақсади инъикоси чораҳои идоракунии тағйирпазир дар робита ба тағйирот дар Лоиҳа ва ҳолатҳои ғайричашмдошт ё бо дарназардошти арзёбии нишондиҳандаҳои самаранокии лоиҳа, ки дар доираи НУИЭ мегузарад, аз нав дида баромада шавад. Дар ҷунин ҳолат, [Номи Қарзгиранда/ё намоянда(ҳо)] ҷунин тағйиротро бо [Бонк/Асотсиатсия] мувофиқа намуда, НУИЭ-ро барои инъикоси ҷунин тағйирот нав мекунад. Ҳамоҳангсозии тағйирот ба НУИЭ бо роҳи доду*

гирифти мактуб байни [Банк/Асотсиатсия] ва [Номи Қарзгиранда/ё намоянда(ҳо)] ба имзо расида, расман тасдиқ мегардад. [Номи Қарзгиранда/ё намоянда(ҳо)] НУИЭ навкардаро фавран нашр мекунад.

7. Агар тағйирот дар Лоиҳа, ҳолатҳои ғайриҷашмдошт ё иҷрои Лоиҳа боиси тағйирёбии хавфҳо ва таъсирот ҳангоми татбиқи Лоиҳа гарданд, дар ҳолати зарурӣ [Номи Қарзгиранда] вазифадор аст барои татбиқ намудани чораҳо ва амалҳои зарурӣ ҷиҳати бартараф намудани чунин хавфҳо ва таъсирот, ки метавонанд [хавфҳо ва таъсироти ба Лоиҳа дахлдорро қайд намоед, ба монанди таъсир ба муҳити зист, саломатӣ ва бехатарӣ, афзоиши қувваи корӣ, хушунатӣ ҷинсӣ] дар бар гиранд, маблағи иловагӣ ҷудо кунад.

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ		МУҲЛАТ	МАҚОМИ МАСЪУЛ
НАЗОРАТ ВА ҲИСОБОТДИҶӢ			
А	<p>ҲИСОБОТДИҶИИ МУНТАЗАМ [Назорати иҷрои нишондиҳандаҳои экологӣ, иҷтимоӣ, саломатӣ ва бехатарӣ (ЭИСБ) бояд гузаронида шавад ва маълумот дар бораи онҳо ба Бонки умумиҷаҳонӣ пешниҳод гардад. Ин талабот бояд дар НУИЭ инъикос карда шавад, нигаред ба мисоли дар поён овардашуда]</p> <p>Тартибдиҳӣ ва пешниҳод намудани ҳисоботҳои мунтазами мониторинг оид ба иҷрои нишондиҳандаҳои экологӣ, иҷтимоӣ, саломатӣ ва бехатарӣ (ЭИСБ) дар доираи Лоиҳа ба [Бонк/Ассотсиатсия], аз он ҷумла оид ба амалисозии НУИЭ, вазъи омодакунӣ ва татбиқи ҳуҷҷатҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, ки тибқи НУИЭ талаб карда мешаванд, оид ба фаъолияти марбут ба ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор, фаъолияти механизм(ҳои) баррасии шикоятҳо.</p>	<p><i>[Муҳлати пешниҳоди ҳисоботро қайд намоед, масалан, семоҳа, нимсола, солона дар давоми амалисозии Лоиҳа].</i></p>	
В	<p>САДАМАҶО ВА ҲОДИСАҶОИ НОХУШ [Огоҳкунӣ дар бораи садамаҳо ва ҳодисаҳои нохуш талаботи муҳимми СЭИ №1 мебошад. Нигаред ба мисоли дар поён овардашуда].</p> <p>[Бонк/Ассотсиатсия]-ро дар бораи ҳама гуна воқеа ё ҳодисаи нохуши алоқаманд бо Лоиҳа, ки ба муҳити зист, ҷамоаҳои гирифтори таъсир, аҳоли ё коргарон таъсири манфӣ мерасонад ё эҳтимол дорад, ки мерасонад, фавран огоҳ кунед [инчунин] [садама ва ҳодисаҳои нохушро мувофиқи намуди фаъолият қайд намоед]. Маълумоти муфассалро дар бораи садама ё ҳодисаи нохуш бо нишон додани чораҳои фаврии андешидашуда ё банақшагирифташуда барои бартараф намудани онҳо, аз ҷумла ҳама гуна маълумоти аз ҷониби пудратчи ё мақоми назоратӣ пешниҳодшударо пешкаш намоед. Сипас, бо дархости [Бонк/Ассотсиатсия], гузоришро оид ба воқеа ё ҳодисаи нохуш таҳия кунед ва барои пешгирии такрори он ҳама гуна чораҷоро пешниҳод кунед.</p>	<p><i>[Муҳлати огоҳкуниро қайд намоед. Масалан, огоҳ намудани Бонк дар давоми 48 соат пас аз огоҳ шудан аз воқеа ё ҳодиса] [муҳлати пешниҳоди гузориши минбаъда аз ҷониби Бонк муайян мегардад. Масалан, гузориш дар муҳлати қобили қабул барои Бонк /Ассотсиатсия мувофиқи дархост пешниҳод карда мешавад]</i></p>	

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ		МУҲЛАТ	МАҚОМИ МАСЪУЛ
С	<p>ҲИСОБОТҶОИ МОҶОНАИ ПУДРАТЧИЁН [Дар шартномаҳо барои иҷрои корҳо бо истифода аз ҳуҷҷатҳои стандартии Бонки умумиҷаҳонӣ оид ба харид пудратчиён вазифадоранд ҳисоботҳои моҳона оид ба мониторингро ба Гуруҳи татбиқи лоиҳа пешниҳод намоянд. Аз рӯи зарурат, гуруҳҳо метавонанд амалро пешбинӣ кунанд, ки пешниҳоди чунин ҳисоботҳои моҳонаро ба Бонк бо дархости он аз ҷониби Қарзгиранда талаб мекунад]</p>		
СЭИ №1: АРЗЁБӢ ВА ИДОРАКУНИИ ХАВҶО ВА ТАЪСИРОТИ ЭКОЛОГӢ ВА ИҶТИМОӢ			
1.1	<p>СОХТОРИ ТАШКИЛӢ [Тавре ки дар мисоли поён оварда шудааст, зарурат ба таъин намудан/ба кор гирифтани кормандони иловагиро барои Лоиҳа нишод диҳед].</p> <p>Таъсисдиҳӣ ва нигоҳ доштани сохтори ташкилӣ бо ҷалби кормандони баландихтисос ва захираҳо барои дастгирии идоракунии хавфҳои экологӣ ва иҷтимоӣ [аз он ҷумла] [аз рӯи зарурат муайян намудани мансабҳои мушаххас барои идоракунии масъалаҳои ЭИСБ, ки ҷузъи сохтори ташкилӣ ба ҳисоб мераванд, масалан, мутахассис оид ба гуногунии биологӣ ва мутахассис оид ба ҳифзи меҳнат].</p>	<p>[Муҳлати таъсис додани сохтори ташкилӣ/ҷалби кормандонро нишон диҳед, масъалан сохтори ташкилӣ аз он ҷумла мансаби ду (2) мутахассиси иловагӣ дар давоми 30 рӯзи пас аз эътибор пайдо намудани Лоиҳа таъсис дода мешаванд. Сохтори ташкилӣ, аз он ҷумла мутахассисон бояд дар давоми татбиқи Лоиҳа нигоҳ дошта шаванд]</p>	
1.2	<p>АРЗЁБИИ ЭКОЛОГӢ ВА ИҶТИМОӢ [Қарзгирандагон бояд арзёбии экологӣ ва иҷтимоиро (АЭИ) гузаронанд, ки гузаронидани он метавонад усулҳо ва ҳуҷҷатҳои мухталифро тавре дар Замимаи 1 СЭИ №1 б.5 оварда шудаанд, пешбинӣ кунанд. Агар АЭИ хусусияти пешаки дошта бошад ва бояд нав карда шавад, ӯҳдадорӣ барои ворид намудани тағйирот бояд дар НУИЭ пешбинӣ шавад. Агар дар асоси натиҷаҳои скрининги Лоиҳа ягон баҳодиҳии иловагӣ зарур набошад, ягон чорабинии иловагӣ ба НУИЭ дохил карда намешавад. Нигаред ба мисоле, ки дар поён оварда шудааст].</p> <p>Навкунӣ, қабул ва татбиқи Арзёбии таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ бо тарзи қобили қабул барои [Бонк/Асотсиатсия].</p>	<p>[Муҳлати омода намудани АЭИ нишон диҳед, агар он аллакай омода гардида бошад, зарурати татбиқи чораҳои коҳишдиҳиро дар давоми татбиқи Лоиҳа, ки дар АЭИ пешбинӣ шудаанд, қайд кунед].</p>	

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ		МУҲЛАТ	МАҚОМИ МАСЪУЛ
1.3	<p>ВОСИТАҶОИ ИДОРАКУНӢ [Ҳама гуна ҳуҷҷатҳои экологӣ ва иҷтимоӣ ва/ё нақшаҳои дигари тибқи СЭИ №1 таҳияшуда ё онҳое, ки бояд таҳия шаванд ба монанди АСЭИ, НИЭИ дар ин ҷо қайд кунед. Нигаред ба мисоли дар поён овардашуда].</p> <p>Скрининги ҳар як зерлоиҳаи пешниҳодшуда мувофиқи Асосҳои сиёсати экологӣ ва иҷтимоӣ (АСЭИ), ки барои Лоиҳа омода карда шудааст, ва пас аз он таҳия, қабул ва амалисозии Нақшаи идоракунӣ ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ (НИЭИ) зерлоиҳаро бо тарзи қобили қабул барои Бонк/Асотсиатсия.</p>	<p>[Муҳлати омода кардани воситаҳоро нишон диҳед. Пас аз омода намудани онҳо, абзор ва воситаҳоро дар давоми татбиқи Лоиҳа истифода баред. Зарурати баррасии пешакӣ ва тасдиқи ҳуҷҷатҳо ва/ё нақшаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ аз ҷониби Бонк қайд намоед, масалан НИЭИ барои тасдиқ ба Бонк/Асотсиатсия пеш аз оғози раванди озмун барои зерлоиҳаи дахлдор пешниҳод карда шаванд. Пас аз тасдиқ, НИЭИ дар давоми амалисозии Лоиҳа иҷро мегарданд].</p>	
1.4	<p>ИДОРАКУНИИ ФАЪОЛИЯТИ ПУДРАТЧИЁН [Дар баъзе аз намудҳои фаъолияти лоиҳа метавон пудратчиён /зерпудратчиёнро барои иҷрои корҳои ҷисмонӣ ҷалб намуд. Дар ҷунин ҳолатҳо, НУИЭ бояд талаботеро пешбинӣ кунад, ки дар ҳуҷҷатҳои тендерӣ ҷанбаҳои дахлдори НУИЭ инъикос карда шаванд. Нигаред ба мисоли дар поён овардашуда].</p> <p>Дохилкунии ҷанбаҳои дахлдори НУИЭ, аз ҷумла ҳуҷҷатҳо ва/ё нақшаҳои дахлдори экологӣ ва иҷтимоӣ ва Тартиби танзими муносибатҳои меҳнатиро ба мушаххасоти ЭИСБ ҳуҷҷатҳои харид бо пудратчиён. Пас аз он, андешидани чораҳо ҷиҳати таъмини риояи талаботи ЭИСБ шартномаҳои дахлдори онҳо аз ҷониби пудратчиён.</p>	<p>[Муҳлатро нишон диҳед: Масалан, То омода намудани ҳуҷҷатҳои тендерӣ. Кори пудратчиёнро дар давоми амалисозии Лоиҳа назорат кунед].</p>	
СЭИ №2: КОРМАНДОН ВА ШАРОИТҶОИ КОРӢ			
2.1	<p>ТАРТИБИ ТАНЗИМИ МУНОСИБАТҶОИ МЕҲНАТӢ [Тартиби танзими муносибатҳои меҳнатӣ таҳияи карда мешаванд ё бояд дар муҳлати муқарраршуда аз ҷониби Қарзгиранда таҳия карда шавад. Ин бояд дар НУИЭ дарҷ гардад. Нигаред ба мисоли дар поён овардашуда]</p> <p>Навкунӣ, қабул ва дар амал татбиқ намудани Тартиби танзими муносибатҳои меҳнатӣ, ки барои Лоиҳа таҳия карда шудааст.</p>	<p>[Муҳлати таҳияи ҳуҷҷатро нишон диҳед, масъалан: Дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа].</p>	

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ		МУҲЛАТ	МАҚОМИ МАСЪУЛ
2.2	<p>МЕХАНИЗМИ ПЕШНИҶОД ВА БАРРАСИИ ШИКОЯТҶО БАРОИ КОРМАНДОНИ ЛОИҶА [Mеханизми пешниҳод ва баррасии шикоятҳо, ки ташкили он тибқи СЭИ №2 тақозо мегардад бояд дар МТММ тавсиф дода шавад. Нигаред ба мисоли дар поён овардашуда].</p> <p>Ташкил, пешбурд ва идоракунии механизм барои кормандони Лоиҳа, тавре ки дар МТММ тибқи СЭИ №2 тавсиф дода шудааст.</p>	<p>[Муҳлатро нишон диҳед – масалан, Механизми баррасии шикоятҳо то ҷалби кормандони Лоиҳа фаъол мегардад ва дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа нигоҳ дошта мешавад].</p>	
2.3	<p>ЧОРАҶОИ ТАЪМИНИ ҶИФЗИ МЕҲНАТ ВА ТЕХНИКАИ БЕХАТАРӢ (ҲМТБ) [Чораҳо дар соҳаи ҲМТБ, аз он ҷумла таъмини омодагӣ ба ҳолатҳои фавқулодда ва бартараф намудани оқибатҳои он дар ҳуҷҷати алоҳидаи экологӣ ва иҷтимоӣ (масалан НИЭИ), ки аллакай дар қисми СЭИ №1 боло зикр гардида буд, метавонанд баён карда шаванд. Дар ин сурат, уҳдадорӣ метавонад ба он ҳуҷҷат ишора кунад. Нигаред ба мисоли дар поён овардашуда].</p> <p>Таҳия, қабул ва татбиқ намудани чораҳои таъмини ҷиғзи меҳнат ва техникаи беҳатарӣ (ҲМТБ), ки дар НИЭИ пешбинӣ шудаанд.</p>	<p>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Ҳамон муҳлате, ки барои татбиқи НИЭИ муқаррар карда шудааст].</p>	
<p>СЭИ №3: ИСТИФОДАИ САМАРАНОКИ ЗАХИРАҶО ВА ПЕШГИРИИ ИФЛОСШАВИИ МУҲИТИ ЗИСТ [иртиботи СЭИ №3 дар ҷараёни АЭИ муайян карда мешавад. СЭИ №3 метавонад андешидани чораҳои мушаххасро барои пешбини масъалаҳои истифодаи энергия, об ва ашёи хом, идоракунии ифлосшавии ҳаво, партовҳои хатарнок ва беҳатар, маводҳои кимиёвӣ ва хатарнок ва захримиқатҳо талаб кунад. Вобаста аз лоиҳа, ин чораҳо метавонанд дар ҳуҷҷати экологӣ ва иҷтимоӣ (масалан, НИЭИ), ки дар боби СЭИ №1 дар боло зикр шудааст, ё ҳамчун ҳуҷҷат ё тадбири алоҳида, пешбинӣ карда шаванд. Нишон диҳед, ки оё тадбирҳои марбут ба СЭИ №3 дар доираи ҳуҷҷати мавҷуда ё ҳамчун амалҳои алоҳида фаро гирифта шудаанд. Нигаред ба мисолҳои дар поён овардашуда].</p>			
3.1	<p>НАҚШАИ ИДОРАКУНИИ ПАРТОВҶОИ ЭЛЕКТРОНӢ: Тартибдиҳӣ, қабул ва амалисозии Нақшаи идоракунии партовҳои электронӣ.</p>	<p>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Пас аз се моҳи эътибор пайдо намудани Лоиҳа таҳия карда шуд ва сипас дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа иҷро мегардад].</p>	
3.2	<p>ИСТИФОДАИ САМАРАНОКИ ЗАХИРАҶО ВА ПЕШГИРИИ ИФЛОСШАВИИ МУҲИТИ ЗИСТ: Чораҳои истифодаи самараноки захираҳо ва пешгирии ифлосшавии муҳити зист дар доираи НИЭИ, ки бояд тибқи амали ХХ омода гардад, пешбинӣ мешаванд.</p>	<p>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Ҳамон муҳлате, ки барои татбиқи НИЭИ муқаррар карда шудааст]</p>	
<p>СЭИ №4: ТАЪМИНИ БЕХАТАРӢ ВА САЛОМАТИИ АҶОЛИ [иртиботи СЭИ №4 дар ҷараёни АЭИ муайян карда мешавад. Монанди СЭИ №3, СЭИ №4 метавонад қабули чораҳои мушаххасро, ки дар ҳуҷҷати экологӣ ва иҷтимоӣ (масалан НИЭИ) дар боби СЭИ №1 дар боло зикршуда пешбинӣ шудаанд, талаб кунад, ё таҳия онҳоро ҳамчун ҳуҷҷат ё амалҳои алоҳида пешбинӣ намояд. Нигаред ба мисолҳои дар поён овардашуда].</p>			

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ	МУҲЛАТ	МАҚОМИ МАСЪУЛ
4.1 ТАШКИЛИ ҲАРАКАТИ НАҚЛИЁТ ВА БЕХАТАРӢ ДАР РОҶ: Қабул ва амалӣ намудани тадбирҳо ва чорабиниҳо барои баҳодихӣ ва идоракунии хавфҳои ташкили ҳаракати нақлиёт ва таъмини бехатарӣ дар роҳ тибқи талаботи НИЭИ, ки мутобиқи амали ХХ дар боло зикршуда таҳия хоҳад шуд.	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Ҳамон муҳлате, ки барои татбиқи НИЭИ муқаррар карда шудааст].</i>	
4.2 ТАЪМИНИ БЕХАТАРӢ ВА САЛОМАТИИ АҶОЛӢ: Таҳиянамой, қабул ва татбиқи тадбирҳо ва чорабиниҳо барои баҳодихӣ ва идоракунии хавфҳо ва таъсирот ба аҳолии маҳаллӣ, ки фаъолияти Лоиҳа боиси ба миён омадани онҳо мегардад, [аз он ҷумла] [ҳама гуна хавфҳои, ки диққати махсусро талаб мекунанд, қайд намоед, масалан, рафтори коргарони Лоиҳа, хавфи афзоиши қувваи корӣ, эътино ба ҳолатҳои фавқулодда], ва дохил намудани ин чораҳо ба НИЭИ, ки бояд мувофиқи АСЭИ бо тарзи қобили қабул барои Бонк таҳия гардад.	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Ҳамон муҳлате, ки барои татбиқи НИЭИ муқаррар карда шудааст].</i>	
4.3 ХАВФИ ХУШУНАТИ ЧИНСӢ (ХЧ) ВА ИСТИСМОРИ ВА СӢИСТИФОДАИ ШАҲВОНӢ (ИСШ): [Барои лоиҳаҳои дорои дараҷаи миёна, назаррас ё баланди хавфи паҳншавии ХЧ] Тартибдиҳӣ, қабул ва татбиқи Нақшаи амал барои мубориза бар зидди хушунати чинсӣ (Нақшаи амал оид ба ХЧ), бо мақсади баҳодихӣ ва идоракунии хавфҳои хушунати чинсӣ (ХЧ) ва истисмор ва сӢистифодаи шаҳвонӣ (ИСШ).	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Пешниҳоди Нақшаи амал оид ба ХЧ барои тасдиқи Бонк пеш аз омодакунии ҳуҷҷатҳои тендерӣ. Пас аз тасдиқи он, Нақшаи амал оид ба ХЧ дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа иҷро мегардад].</i>	
4.4 ХАВФҶОИ ХЧ ВА ИСШ ДАР РАФТИ АМАЛИСОЗИИ ЛОИҶА: [Агар зарур бошад, маблағҳои дастраси иловагиро барои татбиқи чораҳои бартараф намудани хавфҳои ХЧ ва ИСШ ва таъсироте, ки метавонанд дар рафти амалисозии Лоиҳа ба миён оянд, нишод диҳед.]		
4.4 КОРМАНДОНИ ХАДАМОТИ БЕХАТАРӢ: Тартибдиҳӣ, қабул ва татбиқи Нақшаи идоракунии кормандони хадомоти бехатарӣ мутобиқи талаботи СЭИ №4 бо тарзи қобили қабул барои Бонк	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Пеш аз ба кор ҷалб намудани кормандони хадомоти бехатарӣ ва пас аз он нақша дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа иҷро мегардад].</i>	
СЭИ №5: БЕГОНА КАРДАНИ ҲУҚУҚИ ИСТИФОДАБАРИИ ЗАМИН, МАҲДУДКУНИИ ҲУҚУҚИ ИСТИФОДАБАРИИ ЗАМИН ВА КӢЧОНИДАНИ ИҶБОРӢ [иртиботи СЭИ №5 дар чараёни АЭИ муайян карда мешавад. Агар ҳангоми омодакунии лоиҳа зарурати омода кардани ҳуҷҷатҳои муҳочиркунонӣ муайян карда шавад, он бояд дар НУИЭ инъикос гардад. Нигаред ба <u>мисолҳои дар поён овардашуда</u>]		

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ		МУҲЛАТ	МАҶОМИ МАСЪУЛ
5.1	НАҚШАҶОИ МУҲОҶИРКУНОӢ: Тартибдиҳӣ, қабул ва татбиқи нақшаҷои амал оид ба муҳоҷиркуноӢ (НАМ) мутобиқи СЭИ №5 ва мувофиқ бо талаботи Асосҷои сиёсати муҳоҷиркуноӢ (АСМ), ки барои Лоиҳа омода карда шудааст, ва пас аз он қабул ва татбиқи НАМ дахлдор пеш аз иҷрои корҷои дахлдор, бо тарзи қобили қабул барои [Бонк/Асотсиатсия].	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: НАМ барои тасдиқи Бонк пешниҳод шуданд, иҷро кардани нақшаҷо пас аз тасдиқи онҷо пеш аз оғози чорабиниҷои Лоиҳа, ки бегонакунии ҳуқуқи заминистифодабарӣ ва муҳоҷиркуноиро дар бар мегиранд].</i>	
5.2	МЕХАНИЗМИ БАРРАСИИ ШИКОЯТҶО [Механизми баррасии шикоятҷо (МБШ) барои қонеъ намудани шикоятҷои алоқаманд бо муҳоҷиркуноӢ бояд дар АСМ ва НҲТМ тавсиф дода шавад. Бо вучуди ин, агар хусусияти фарқкунандаи тарзи баррасӣ ва қонеъ намудани шикоятҷои алоқаманд бо СЭИ №5 мавҷуд бошад, инро метавон ҳамчун амал дар НУИЭ дарҷ намуд].	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Пеш аз оғози корҷои муҳоҷиркуноӢ]</i>	
СЭИ №6: ҶИФЗИ ГУНОГУНИИ БИОЛОҶӢ ВА ИДОРАКУНИИ УСТУВОРИ ЗАХИРАҶОИ ТАБИИИ ЗИНДА [зарурати истифодабарии СЭИ №6 дар чараёни АЭИ муайян карда мешавад. Монанди дигар СЭИ, тибқи СЭИ №6 қабули чораҷои мушаххас метавонад зарур шавад, ки онҷо дар ҳуҷҷати экологӣ ва иҷтимоӣ дар боби бахшида ба СЭИ №1 дар боло зикршуда пешбинӣ мешаванд (масалан НИЭИ), ё таҳияи онҷо дар шакли ҳуҷҷат ё амалҷои алоҳида метавонад зарур бошад. Нишон диҳед оё чораҷои алоқаманд бо СЭИ №6 дар ҳуҷҷати мавҷудбуда пешбинӣ шудаанд ё дар шакли чорабиниҷои алоҳида оварда шудаанд. Нигаред ба мисолҷои дар поён овардашуда].			
6.1	ХАВҶО ВА ТАЪСИРОТИ МАРБУТ БА ГУНОГУНИИ БИОЛОҶӢ: [Агар хавфҷо ва таъсиरोти марбут ба гуногунии биологиро наметавон дар НИЭИ фаро гирифт] Тартибдиҳӣ, қабул ва татбиқи Нақшаи алоҳидаи идоракунии гуногунии биологӣ, мувофиқи дастур оид ба гузаронидани АТЭИ барои Лоиҳа, бо тарзи қобили қабул барои Бонк тартибдодашуда.	<i>[Барои тасдиқи пешакии Бонк то санаи зерин пешниҳод кунед: [сана] [се моҳ пас аз эътибор пайдо намудани Лоиҳа] [то сохтмони [иншооте], ки метабонад ба гуногунии биологӣ таъсир расонад]]. [Пас аз тасдиқи нақша, он дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа иҷро мегардад].</i>	
СЭИ №7: МАРДУМИ ТАҶҶОӢ/ҶАМОАҶОИ МАҶАЛЛИИ СУННАТИИ АЗ ЛИҶОЗИ ТАЪРИХӢ МУҲОФИЗАТНАШУДА ДАР КИШВАРҶОИ АФРИҚО ВОҶЕЪ ДАР САМТИ ҶАНУБИ БИЁБОНИ САҶАРА [Агар иртиботи СЭИ №7 муайян гардад, нигаред ба мисолҷои чораҷои имконпазири дар поён овардашуда].			
7.1	НАҚШАИ МАРДУМИ ТАҶҶОӢ: Тартибдиҳӣ, қабул ва иҷрои Нақшаҷои мардуми таҷҷоӢ (НМТ) мувофиқи талаботи Асосҷои сиёсати банақшагирий барои мардуми таҷҷоӢ (АСБМТ), ки барои Лоиҳа ва СЭИ №7 бо тарзи қобили қабул барои Бонк таҳия шудаанд.	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: НМТ дахлдорро барои тасдиқи Бонк то иҷрои корҷо, ки тартибдиҳии НМТ талаб мекунанд, пешниҳод намоед. Пас аз тасдиқи нақша, онро дар давоми давраи амалисозии Лоиҳа иҷро кунед.]</i>	

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ		МУҲЛАТ	МАҚОМИ МАСЪУЛ
7.2	МЕХАНИЗМИ ПЕШНИҶОД ВА БАРРАСИИ ШИКОЯТҶО: Омодакунӣ, қабул ва иҷрои шартҳои механизми пешниҳод ва баррасии шикоятҳои мардуми таҳҷой, тавре ки мувофиқи АСБМТ талаб карда мешавад ва тавсифи минбаъдаи чунин тадбирҳоро дар НМТ (агар механизми баррасии шикоят аз оне, ки мутобиқи СЭИ №10 ташкил дода шудааст, фарқ мекунад).	<i>[Муҳлатро нишон диҳед]</i>	
СЭИ №8: МЕРОСИ ФАРҶАНҒӢ [иртиботи СЭИ №8 дар ҷараёни АЭИ муайян карда мешавад. Монанди дигар СЭИ, СЭИ №8 қабули чораҳои мушаххас метавонад зарур шавад, ки онҳо дар ҳуҷҷати экологӣ ва иҷтимоӣ дар боби бахшида ба СЭИ №1 дар боло зикршуда пешбинӣ мешаванд (масалан НИЭИ), ё таҳияи онҳо дар шакли ҳуҷҷат ё амалҳои алоҳида метавонад зарур бошад. Чораҳои алоқаманд бо СЭИ №8, дар ҳуҷҷати мавҷуда ё ҳамчун чораҳои алоҳида ба инobat гирифта мешаванд. Нигаред ба <u>мисолҳои дар поён овардашуда</u>].			
8.1	БОЗЁФТҶОИ ТАСОДУФИИ ДОРОИ АРЗИШИ ФАРҶАНҒӢ ВА ТАЪРИХӢ: Омодакунӣ, қабул ва татбиқи тартиби муомила бо бозёфтҳои тасодуфӣ, ки дорои арзиши фарҳангӣ ва таърихӣ мебошанд, дар НИЭИ барои Лоиха тартибдодашуда, тавсиф дода шудааст.	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: дар давоми давраи амалисозии Лоиха].</i>	
СЭИ №9: МИЁНАРАВҶОИ МОЛИЯВӢ [Стандарти мазкур танҳо дар сурати ҷалби Миёнаравҳои молиявӣ (ММ) дар Лоиха истифода мешавад. Дар поён якҷанд мисоли чораҳои, ки бояд ҳангоми ҷалби ММ андешида шаванд, оварда шудааст.]			
9.1	СИЭИ: Омодакунӣ, қабул ва пешбурди системаи идоракунии масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ (СИЭИ).	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: Пеш аз муайян намудани ҳама гуна зерлоихаи ММ. Пас аз ташкили он, СИЭИ дар давоми давраи амалисозии Лоиха пеш бурда истифода мешавад].</i>	
9.2	ИҶТИДОРИ ТАШКИЛИИ ММ: Бунёд ва нигоҳ доштани иқтидори ташкилӣ ва салоҳият барои татбиқи СИЭИ бо вазифаву уҳдадорихоӣ муайян [дар ҳолати зарурӣ, мансабҳо/захираҳои мушаххасро барои идоракунии масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, ки ҷузъи сохтори ташкилӣ мебошанд, муайян кунед].	<i>[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: То кадом вақт [сана] таъмин намудани иқтидори ташкилӣ, аз ҷумла мансабҳои мушаххас/захираҳо зарур аст, нишон диҳед]</i>	
9.3	НАМОЯНДАИ РОҶБАРИЯТИ ОЛӢ: Таъини намояндаи роҳбарияти олир, ки барои иҷрои нишондиҳандаҳои экологӣ ва иҷтимоии зерлоихаҳои ММ масъулияти умумӣ дорад.	<i>[То кадом вақт таъин намудани намояндаи роҳбарияти олӣ зарур аст, нишон диҳед].</i>	
СЭИ №10: ҶАМКОРӢ БО ТАРАФҶОИ МАНФИАТДОР ВА ИФШОИ МАЪЛУМОТ			

ЧОРАҶО ВА АМАЛҶОИ ЗАРУРӢ		МУҲЛАТ	МАҚОМИ МАСЪУЛ
10.1	<p>ТАРТИБДИҲӢ ВА ИҶРОИ НАҚШАИ ҲАМКОРӢ БО ТАРАФҶОИ МАНФИАТДОР</p> <p>[Пешнависи НҲТМ бояд пеш аз баҳодиҳӣ омода ва нашр шуда бошад. Дар НУИЭ бояд қайд намуд, ки оё нақша тартиб дода шудааст ё бояд нав карда шавад ва иҷрои онро талаб кунад. Нигаред ба мисоли дар поён овардашуда].</p> <p>Навкунӣ, қабул ва иҷрои Нақшаи ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор (НҲТМ).</p>	[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: То [сана ё марҳиларо дарч кунед]]	
10.2	<p>МЕХАНИЗМИ ПЕШНИҶОД ВА БАРРАСИИ ШИКОЯТҶО: Таҳиянамой, қабул, пешбурд ва истифодаи механизми пешниҳод ва баррасии шикоятҷо, тавре ки дар НҲТМ тавсиф дода шудааст.</p>	[Муҳлатро нишон диҳед, масалан: То [санаро дарч кунед]].	
БАЛАНД БАРДОШТАНИ ЗАРФИЯТ (ОМУӢЗИШ)			
CS1	<p>[Муайян намудани омӯзиши банақшагирифташуда ва гуруҳҳои зерҳадаф</p> <p>Масалан, омӯзиш оид ба масъалаҳои зерин барои [масалан кормандони ГТЛ, тарафҳои манфиатдор, аҳолии маҳаллӣ, коргарони Лоиҳа] метавонад лозим бошад:</p> <ul style="list-style-type: none"> • муайян намудан ва ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор • ҷанбаҳои мушаххаси арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ • омодагӣ ба ҳолатҳои фавқулодда ва эътино • саломати ва бехатарии ҷамоаҳои маҳаллӣ.] 		
CS2	<p>[Муайян намудани омӯзиш барои коргарони Лоиҳа оид ба ҳифзи меҳнат ва техникаи бехатарӣ, аз он ҷумла оид ба пешгирӣ ва таъмини омодагӣ ба ҳолатҳои фавқулодда ва чораҳои эътино ба ҳолатҳои фавқулодда.]</p>		

ЗАМИМАИ 2: РҶЙХАТИ САВОЛҶОИ САНҶИШИИ НАҚШАИ ҲАМКОРӢ БО ТАРАФҶОИ МАНФИАТДОР

Рӯйхати саволҳои санҷишӣ Қарзгирандаро дар истифодаи стандартҳои экологӣ ва иҷтимоӣ роҳнамоӣ мекунад, ки онҳо ҷузъи Асосҳои сиёсати экологӣ ва иҷтимоии Бонки умумиҷаҳониро аз соли 2016 ташкил медиҳанд. Рӯйхатҳои саволҳои санҷишӣ дар фаҳмидани талаботи СЭИ кӯмак мерасонанд ва намунаҳои равишхоро барои иҷрои бархе аз талаботҳои СЭИ пешниҳод мекунанд; онҳо ҷузъи сиёсати Бонк набуда, ва иҷрои онҳо хусусияти ҳатмӣ надорад. Рӯйхати саволҳои санҷишӣ зарурати истифодаи мантиқи солимно дар қабули қарорҳои лоиҳавӣ инкор намекунанд. Дар сурати ба миён омадани ягон номувофиқат ё ихтилофот байни Рӯйхати саволҳои санҷишӣ ва СЭИ, муқаррароти СЭИ бартарӣ хоҳанд дошт.

Сатҳи муносиби мураккабии Механизми пешниҳод ва баррасии шикоятҳо (МБШ), ки дар доираи Лоиҳа истифода мешавад, аз хавфҳо ва таъсироти лоиҳа ва инчунин аз шароитҳои лоиҳа вобастагӣ дорад. Рӯйхати зерини саволҳои санҷишӣ барои МБШ мураккаб тартиб дода шудааст ва ин МБШ мувофиқ бо таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ таҳия шудааст, ва шояд истифодаи он барои ҳамаи лоиҳаҳо лозим набошад. Бо вучуди ин, рӯйхати саволҳои санҷишӣ барои муайян кардани мувофиқати механизми баррасии шикоятҳо ба таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ кӯмак мерасонад.

A. Масъалаҳои системавӣ

1. Оё дар лоиҳа пешниҳоди фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо пешбинӣ шудааст?
2. Оё ташкилот дорои қоидаҳои баррасӣ ва ҳалли шикоятҳо мебошад?
 - a. Оё ин қоидаҳо ба маълумоти ҳама кормандон, баҳрабардорандагон ва истифодабарандагони эҳтимолии расонида шудаанд?
 - b. Оё қоидаҳо бо забон(ҳо)и маҳаллӣ навишта шудаанд?
3. Оё хусусиятҳои зерин дар механизми баррасӣ ва ҳалли шикоятҳо пешбинӣ шудаанд?
 - a. Тартиби возеҳу равшан барои пешниҳоди фикру мулоҳизаҳо ва/ё шикоятҳо аз ҷониби мардум.
 - b. Изҳорот дар бораи шахси масъули баррасии фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо.
 - c. Тартиби ҳалли онҳо ё миёнаравӣ ва баррасии шикоятҳо вобаста аз қиддият ва мураккабии онҳо.
 - d. Системаи огоҳ кардани шикояткунандагон дар бораи пешрафт дар баррасӣ ва ҳалли онҳо.
 - e. Системаи бақайдгирии фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо ва натиҷаҳои баррасии онҳо.
 - f. Тартиби ҳифзи махфияти шикояткунандагон.

B. Идоракунии кадрҳо

1. Оё ягон дастур оид ба муроҷиат бо шикоят ва баррасии онҳо барои кормандон вучуд дорад?

2. Дают ли правила и/или процедуры обращения с жалобами представление о том Оё қоидаҳо ва/ё тартиби муруҷиат бо шикоятҳо оид ба масъалаҳои зерин тасаввурот медиҳанд:
 - a. Шикоят/пешниҳоди фикру мулоҳизаҳо аз ҷӣ иборатанд?
 - b. Кадом маълумот бояд аз шикояткунандагон ҷамъ оварда мешавад?
 - c. Кадом восита метавонанд ё бояд барои ҳалли шикоятҳо истифода шаванд?
3. Оё тамоми кормандон дар бораи қоидаҳо ва тартиби баррасии шикоятҳо иттилоъ доранд?
4. Оё захираҳои кофӣ барои фаъолияти самарабахши механизми баррасии шикоятҳо ҷудо карда шудаанд?
5. Оё ташкилот барои кормандони худ омӯзиш оид ба кор бо шикоятҳо мегузаронад?

C. Алоқа бо истифодабарандагони механизми баррасии шикоятҳо

1. Оё ба истифодабарандагон оиди тарзи пешниҳоди шикоят/фикру маълумот дода мешавад?
 - a. Оё барои истифодабарандагон брошюраи иттилоотӣ оид ба механизми арзу шикоятҳо дастрас аст?
 - b. Оё барои истифодабарандагон ягон шакли пешниҳоди фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо дастрас аст?
 - c. Оё шаклҳо ё аломатҳо барои ирсали шикоят дар ҷои намоён гузошта шудаанд ва ба осонӣ дастрасанд?
 - d. Оё маълумот барои тамос бо кормандоне, ки фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳоро қабул мекунанд, дар ҷойҳои ҷамъиятӣ нашр ва намоиш дода мешавад?
 - e. Оё маълумот дар бораи баррасии шикоятҳо бо забонҳои маҳаллӣ дастрас аст?
2. Оё истифодабарандагон метавонанд шикоятҳо/фикру мулоҳизаҳои худро бо истифода аз воситаҳои зерин пешниҳод намоянд:
 - a. дар шакли хаттӣ
 - b. тавассути почтаи электронӣ
 - c. тавассути факс
 - d. тавассути телефон
 - e. шахсан
3. Оё дар ҳолати зарурӣ ба истифодабарандагон кӯмак дар пешниҳоди фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо расонида мешавад?
4. Оё ба механизми баррасии шикоятҳо royгон дастрасӣ пайдо кардан мумкин аст?

5. Оё ба истифодабарандагон махфият кафолат дода мешавад?
6. Оё истифодабарандагон дар бораи раванди апеллятсия огоҳ карда мешаванд?

D. Бақайдгирии фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо

1. Оё ҳамаи фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо ба қайд гирифта мешаванд?
 - a. Оё фикру мулоҳизаҳо/шикоятҳо ба қайд гирифта, ҳуҷҷатгузорӣ мешаванд?
 - b. Оё дархостҳо/пешниҳодҳо ва тавсияҳо ба қайд гирифта мешаванд?
 - c. Оё натиҷаҳои баррасӣ ва посухҳо ба ҳама шикоятҳо/фикру мулоҳизаҳо ба қайд гирифта мешаванд?

E. Стандартҳои корӣ

1. Оё барои раванд ва муҳлати баррасии арзу шикоятҳо ва фикру мулоҳизаҳо меъёрҳои корӣ мавҷуданд?
 - a. Оё қабули шикоятҳо дар муҳлати муқарраршуда тасдиқ мешавад?
 - b. Оё шикоятҳо дар муҳлати муқарраршуда бояд ҳал карда шаванд?
2. Оё ягон системаи назорати сифат мавҷуд аст:
 - a. Барои санҷидани он, ки оё ҳама шикоятҳо баррасӣ ё чораҳои дахлдор нисбати онҳо андешида шуданд ё на.
 - b. Барои санҷидани он, ки оё ҳама ҷанбаҳои шикоят баррасӣ шудаанд ё на.
 - c. Барои санҷидани он, ки оё ҳамаи чораҳои зарурии назоратӣ андешида шудаанд ё на.

F. Таҳлил ва бозхӯрд

1. Оё гузоришҳои мунтазами дохилӣ оид ба шикоятҳо/бозхӯрд барои роҳбарият омода карда мешаванд?
2. Гузоришҳо оид ба шикоятҳо/бозхӯрд маълумоти зеринро дар бар мегиранд:
 - Шумораи шикоятҳо/фикру мулоҳизаҳои қабулшуда.
 - Мувофиқат бо стандартҳои корӣ.
 - Масълаҳои, ки дар шикоятҳо/фикру мулоҳизаҳо гузошта шудаанд.
 - Тамоюлҳои шикоятҳо/фикру мулоҳизаҳо бо мурури замон.
 - Сабабҳои шикоятҳо/фикру мулоҳизаҳо.
 - Оё чораҳои ислоҳӣ кафолат дода шудаанд.

Кадам роҳи ҳал дар воқеъ пешниҳод карда шуд?

Тавсияҳо/стратегияҳои пешгирӣ ё маҳдудкунии такроршавии онҳо дар оянда.

3. Оё гузоришҳо дар бораи шикоятҳо/фикру мулоҳизаҳо сари чанд вақт интишор мегарданд?

ЗАМИМАИ 3: НАМУНАИ НАҚШАИ ҲАМКОРӢ БО ТАРАФҲОИ МАНФИАТДОР

Намунаи мазкур Қарзгирандаро дар истифодаи ҷанбаҳои алоҳидаи Стандартҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, ки ҷузъи Асосҳои сиёсати экологӣ ва иҷтимоии Бонки умумиҷаҳонӣ аз соли 2016 мебошанд, роҳнамоӣ мекунад. Намунаҳо дар фаҳмидани талаботи СЭИ кӯмак мерасонанд ва мисолҳои равишро барои иҷрои бархе аз талаботҳои СЭИ пешниҳод мекунанд; онҳо ҷузъи сиёсати Бонк набуда, бояд ҳамчун воситаи муфид ва ихтиёрӣ барои истифода баррасӣ шаванд. Дар сурати ба миён омадани ягон номувофиқат ё ихтилоф бо СЭИ, муқаррароти СЭИ бартарӣ хоҳанд дошт.

Фарогирӣ ва сатҳи тафсилоти нақша бояд ба хусусият ва миқёс, хавфҳои эҳтимоли ва таъсироти лоиҳа ва нигарониҳои тарафҳои манфиатдор мутаносиб бошад, ки метавонанд гирифтори таъсири лоиҳа ё ба он таваҷҷуҳ дошта бошанд. Вобаста аз хусусияти миқёси хавфҳо ва таъсироти лоиҳа, унсурҳои НҲТМ метавонанд ҳамчун ҷузъи Нақшаи уҳдадориҳо оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва экологӣ (НУИЭ) дохил карда шаванд ва тартибдиҳии НҲТМ алоҳида метавонад зарур набошад.

Муҳтавои НҲТМ бояд равшану возеҳ ва аз рӯи шакл фишурда бошад, дар баробари ин, диққати асосӣ дар он ба тавсифи лоиҳа ва муайян кардани тарафҳои манфиатдори он равона шавад. Муҳим он аст, ки кадом маълумот ва ба кадом забон дастрасӣ омма ҳоҳад буд ва дар кучо он ҷойгир карда мешавад. Дар он бояд имкониятҳои иштирок дар машваратҳои ҷамъиятӣ, ва ҷӣ тавр мардум дар бораи маълумоти нав ё муҳлатҳои пешниҳоди фикру мулоҳиза огоҳ мегардад, шарҳ дода шавад. Дар он фикру мулоҳизаҳо ҷӣ гуна баҳогузорӣ ва ба назар гирифта мешаванд бояд фаҳмонида шавад. Он инчунин бояд механизми баррасии шикоятҳои лоиҳа ва ҷӣ гуна ба ин механизм метавон дастрасӣ пайдо намуд, тавсиф диҳад. Дар НҲТМ инчунин уҳдадориҳои нашри маълумоти ҷорӣ дар бораи иҷрои нишондиҳандаҳои экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа, аз он ҷумла имкониятҳои иштирок дар машваратҳо ва роҳҳои баррасии шикоятҳо бояд қайд карда шаванд.

Дар поён сохтори стандартии НҲТМ оварда шудааст:

1. Сарсухан/Тавсифи лоиҳа

Лоиҳа, марҳилаи татбиқи лоиҳа, ҳадафи он ва қарорҳое ки айни замон баррасӣ мегарданд ва дар мавриди онҳо фикру андешаҳои ҷамъият дархост мешавад, дар шакли кӯтоҳ шарҳ диҳед.

Макони лоиҳаро шарҳ диҳед ва аз рӯи имконият харитаи қитъаҳои лоиҳа ва гирду атрофи он бо нишон додани ҷамоаҳои маҳаллӣ ва наздикӣ ба қитъаҳои осебпазир, аз он ҷумла маълумот дар бораи ҳама гуна хонаҳои истиқоматӣ барои коргарон, анбор ё дигар фаъолияти муваққатӣ, ки низ метавонад ба тарафҳои манфиатдор таъсир расонад, илова кунед. Пайвандро пешниҳод намоед ё фишурдаи маълумоти ғайритехникиро дар бораи хавфҳо ва таъсироти имконпазири экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа замима кунед.

2. Маълумоти мухтасар дар бораи чорабиниҳои қаблӣ оид ба ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор

Агар то имрӯз машварат ё чорабиниҳои интишори маълумот, аз он ҷумла нашри маълумот ва вохӯриҳои ғайрирасмӣ ё расмӣ/ё машваратҳо гузаронида шуда бошанд, маълумоти мухтасар дар бораи ин чорабиниҳо (на бештар аз ним саҳифа), маълумоти нашршуда ва дар бораи он ки дар кучо маълумоти бештар муфассал дар бораи чорабиниҳои қаблӣ метавон пайдо намуд (масалан пайванди интернетӣ ё макони мушаххас, ё дастрас намудан аз рӯи дархост), пешниҳод намоед.

3. Муайяннамоӣ ва таҳлили тарафҳои манфиатдор

Тарафҳои манфиатдори асосӣ, ки дар бораи лоиҳа огоҳ ва машварат дода мешаванд, аз ҷумла шахсони алоҳида, гурӯҳҳо ё ҷамоаҳои зеринро муайян намоед:

- a. Онҳое ки гирифтори таъсири лоиҳа шудаанд ё метавонанд шаванд (тарафҳои гирифтори таъсири лоиҳа); ва
- b. Онҳое, ки метавонанд дар лоиҳа манфиат дошта бошанд (дигар тарафҳои манфиатдор).

Вобаста аз хусусият ва миқёси лоиҳа ва хавфу таъсироти эҳтимолии он, намунаҳои ҷонибҳои дигари эҳтимолии манфиатдор метавонанд мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои маҳаллӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ширкатҳо ва ҷамоаҳои гирду атрофро дар бар гиранд. Тарафҳои манфиатдор метавонанд сиёсатмадорон, иттифоқҳои касаба, олимон, гурӯҳҳои динӣ, идораҳои марказии иҷтимоию экологӣ бахши давлатӣ ва воситаҳои ахбори оммаро низ дар бар гиранд.

3.1. Тарафҳои гирифтори таъсир

Шахсони алоҳида, гурӯҳҳо, ҷамоаҳои маҳаллӣ ва дигар тарафҳои манфиатдореро, ки лоиҳа метавонад бевосита ё бавосита ба онҳо таъсири мусбат ё манфӣ расонад, муайян кунед. НҲТМ бояд махсусан ба онҳое диққат равона созад, ки фаъолияти лоиҳа бевосита ба онҳо таъсири манфӣ расонидааст. Дар харита муайян намудани минтақаҳои таъсир тавассути ҷойгир кардани ҷамоаҳои гирифтори таъсир дар ҳудуди минтақаи географӣ метавонад дар муайян ё аниқ намудани минтақаи таъсири лоиҳа ёрӣ расонад. Дар НҲТМ нафарони дигаре, ки гумон доранд гирифтори таъсир мешаванд ва он нафароне, ки барои фаҳмидани ҳудудҳои таъсироти лоиҳа ба маълумоти иловагӣ ниёз доранд, бояд муайян карда шаванд.

3.2. Дигар тарафҳои манфиатдор

Тарафҳои манфиатдори васеътареро, ки метавонанд аз сабаби ҷойгиршавии он, наздикӣ ба захираҳои табиӣ ё дигар захираҳо ё дар робита бо бахш ё тарафҳои дар лоиҳа ҷалбшуда ба лоиҳа таваҷҷуҳ дошта бошанд, муайян намоед. Онҳо метавонанд мансабдорони мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, фаъолони ҷамоа ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ, махсусан онҳое бошанд, ки дар ё бо ҷамоаҳои гирифтори таъсир кор мекунанд. Гарчанде ки ин гурӯҳҳо метавонанд бевосита гирифтори таъсири лоиҳа набошанд, онҳо метавонанд дар оmodасозии лоиҳа нақш бозанд (масалан, дар гирифтани иҷозат аз мақомоти давлатӣ) ё дар ҷомеаи гирифтори таъсир бошанд ва нисбат ба хонаводаи худ дар алоҳидагӣ манфиатҳои васеътар дошта бошанд.

Ғайр аз ин, намоёндагони ҷомеаи шахрвандӣ ва ташкилотҳои ғайридавлатӣ метавонанд дар бораи хусусиятҳои экологӣ ва иҷтимоии ҳудуди лоиҳа ва аҳолии гирду атроф дониши амиқ дошта бошанд, ва дар муайян кардани хавфҳо, таъсироти эҳтимолий ва имкониятҳои, ки Қарзгиранда бояд дар ҷараёни арзёбӣ ба назар гирад ва баррасӣ намояд, метавонанд ёрӣ расонанд. Баъзе гурӯҳҳо метавонанд дар лоиҳа аз сабаби соҳае, ки лоиҳа дар он аст, манфиатдор бошанд (масалан, истихроҷи маъдан ё соҳаи тандурустӣ), нафарони дигар метавонанд маълумотро танҳо барои он дарёфт кунанд, ки маблағгузори давлатӣ барои дастгирии лоиҳа пешниҳод мегардад. Муайян кардани сабабҳои асосии дархост намудани маълумот аз ҷониби одамон ё гурӯҳҳо дар бораи лоиҳа муҳим нест - агар маълумот аз онҳо ҷамъият бошад, он бояд барои ҳама хоҳишмандон дар дастрасии озод бошад.

3.3. Шахсон ё гуруҳҳои аз лиҳози иҷтимоӣ муҳофизатнашуда/осебпазир

Муайян намудани таъсироти лоиҳа ва он, ки оё онҳо метавонанд ба шахсон ё гуруҳҳои аз лиҳози иҷтимоӣ муҳофизатнашуда/осебпазир, ки аксари вақт имконияти иброси нигарониҳои худ ё фаҳмидани таъсири лоиҳа надоранд таъсири номутаносиби амиқ расонанд, махсусан ниҳоят муҳим мебошад. Пайдо намудани ҷавоб ба саволҳои зерин дар муайян намудани равиш барои фаҳмидани нуқтаи назари ин гуруҳҳо ёри мерасонад:

- a. Муайян намудани шахсон ё гуруҳҳои аз лиҳози иҷтимоӣ муҳофизатнашуда/осебпазир ва маҳдудиятҳои, ки онҳо метавонанд ҳангоми иштирок ва/ё барои дарк намудани лоиҳа ё иштирок дар раванди машварат, дошта бошанд.
- b. Кадом омилҳо метавонанд ба ин шахсон ё гуруҳҳо барои иштирок дар раванди банақшагирифта монеъ шаванд? (Масалан, фарқияти забон, набудани нақлиёт барои иштирок дар чорабиниҳо, дастрас будани ҷои баргузорӣ, маъҷубӣ, нофаҳмии раванди машварат).
- c. Одатан онҳо дар бораи ҷомеа, лоиҳаҳо, чорабиниҳо чӣ тавр маълумот мегиранд?
- d. Оё онҳо дар робита бо вақт ва ҷои баргузориҳои машваратҳои оммавӣ маҳдудият доранд?
- e. Барои иштироки ин одамон дар раванди машварат чӣ гуна дастгирӣ ё захираҳои иловагӣ метавонанд зарур бошад? (Мисоли онҳо тарҷума ба забони ақаллиятҳо, забони имову ишора, ҷопи матн бо ҳарфҳои калон ё маълумот бо алифбои Брайл мебошанд; интиҳоби ҷойҳои дастрас барои чорабиниҳо; таъмини интиқоли одамон ба ноҳияҳои дурдаст то воҳурии навбатӣ; интиҳоби ҷойҳои дастрас барои гузаронидани чорабиниҳо; таъмини нақлиёт барои мардуми аз ноҳияҳои дурдаст то ҷои баргузориҳои воҳурии навбатӣ; гузаронидани воҳуриҳои хурд, ки дар давоми онҳо тарафҳои манфиатдори осебпазир метавонанд озодона савол диҳанд ва нигарониҳои худро иброс намоянд.)
- f. Агар дар ҳудуди лоиҳа ягон ташкилот фаъл набошад, ки бо гуруҳҳои осебпазир, аз қабили маъҷубон кор мекунад, ба кормандони муассисаҳои тиббӣ муроҷиат кунед, зеро онҳо метавонанд дар бораи гуруҳҳои осебпазир ва тарзи беҳтари муошират бо онҳо бештар маълумот дошта бошанд.
- g. Оё Лоиҳа бо тарафҳои манфиатдори осебпазир ва намояндагони ба наздикӣ ягон намуди ҳамкорӣ дошт?

3.4. Маълумоти мухтасар дар бораи ниёзҳои тарафҳои манфиатдори лоиҳа

Мисол

Ҷамоа	Тарафи манфиатдор	Хусусиятҳои асосӣ	Талабот ба забон	Воситаи дилхоҳи маълумотдиҳӣ (почтаи электронӣ, телефон, радио, мактуб)	Талаботи махсус (дастрасӣ, ҷопи матн бо ҳарфҳои калон, нигоҳубини фарзанд, рӯзона гузаронидани воҳурий)
Деҳаи А	Волидони дорои кӯдакони хурд	Тақрибан 180 хонаводаи гирифтори таъсир; 300 кӯдак	Забони расмӣ	Маълумоти хаттӣ, радио	Нигоҳубини кӯдак барои иштирок дар воҳурий – вақти дилхоҳ барои иштирок, пас аз нисфирӯзӣ
Деҳаи А	Паноҳандагон	38 оилаи калон, сатҳи камбизоатӣ	Ҷойгузини забон	Ташриф ҳамроҳи тарҷумон ва намояндаи ҷомеаи шаҳрвандӣ (ТЧ)	Графика, таълим дар бораи раванд

4. Барномаи ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор

4.1. Ҳадаф ва қадвали барномаи ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор

Ҳадафҳои асосии барномаи ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор ва қадвали пешбинишудаи чорабиниҳои муҳталифи ҷалби тарафҳои манфиатдорро ҷамъбаст кунед: ин чорабиниҳо дар кадом марҳилаи татбиқи лоиҳа ва сари чанд вақт гузаронида мешаванд, кадом қарор оиди кадом фикру мулоҳиза ва нигарониҳои мардум қабул шуда истодааст. Агар қарор оид ба воҳӯриҳои оммавӣ, макони баргузорӣ ва вақти воҳӯриҳо қабул нашуда бошад, дар бораи роҳи огоҳ намудани мардум оиди имкониятҳои баррасии маълумот ва ибрази назар маълумоти мушаххасро дарҷ намоед. НУИЭ бояд ҷузъи чунин маълумот бошад. Барои бархе аз лоиҳаҳо тартибдиҳии НҲТМ алоҳида метавонад зарур набошад ва ҷузъиёти онро метавон ба НУИЭ дохил кард.

4.2. Стратегияи пешниҳодшуда барои ифшои маълумот

Кадам маълумот, дар кадом шакл ифшо мегардад, усулҳои барои расонидани ин маълумот ба ҳар як гурӯҳи тарафҳои манфиатдорро дар шакли кӯтоҳ тавсиф диҳед. Усулҳои истифодашаванда вобаста аз шунавандагон зерҳадаф метавонанд фарқ кунанд. Барои ҳар як ВАО номҳои мушаххасро дарҷ намоед (масалан, рӯзномаи “Ҷумҳурият” ва “Азия Плюс”, радиои “Ватан”, телевизиони “Сафина”). Интиҳоби роҳи ифшои маълумот, ҳам барои огоҳкунӣ ва ҳам барои пешниҳоди маълумот, бояд бар он асос ёбад, ки чӣ тавр аксари мардуми воқеъ дар наздикии минтақаи лоиҳа одатан маълумот мегиранд ва ба хоҳири манфиатҳои миллӣ манбаи бештар марказии маълумотро метавон интиҳоб намуд. Барои таъмини дастрасӣ ба аксарияти тарафҳои манфиатдор бояд усулҳои гуногуни муошират истифода шаванд. Лоиҳа бояд он усулҳои интиҳоб кунанд, ки аз ҳама мувофиқ бошанд ва барои интиҳоб асосҳои равшану возеҳ дошта бошанд. Дар нақша бояд изҳороте бошад, ки мардумро барои пешниҳоди шарҳу тавзеҳотро оид ба нақшаи ҳамкорӣ ва таклифҳо ҷиҳати беҳтар намудани он даъват намояд. Барои тарафҳои манфиатдор аз ҷойҳои дурдаст наشري иловагии рӯзнома ё гузаронидани воҳӯрии алоҳида, ё пешниҳоди ҳуҷҷатҳои иловагӣ, ки бояд дар дастрасии озод бошанд, метавонад лозим шавад. Ба сарчашмаҳои кушод инҳо дохил мешаванд:

- a. Рӯзномаҳо, лавҳаҳои иттилоотӣ;
- b. Марказҳои иттилоотӣ ва намоишгоҳҳо ё дигар воситаҳои аёни;
- c. Брошюраҳо, варақаҳо, овезаҳо, фишурдаи ҳуҷҷатҳои ғайритехникӣ ва ҳисоботҳо;
- d. Мукотибаи расмӣ, воҳӯриҳо;
- e. Торнамо, шабакаҳои иҷтимоӣ.

Агар дар лоиҳа тағйироти ҷиддӣ ба амал оянд, ки боиси хавфҳо ва таъсири иловагӣ мешаванд, стратегия бояд роҳҳои машварат бо тарафҳои манфиатдори гирифтори таъсири лоиҳаро дар бар гирад. Пас аз чунин машварат НУИЭ нав кардашуда нашр мегардад.

Мисол

Марҳилаи Лоиҳа	Рӯйхати маълумоте, ки ифшо мешавад	Усулҳои пешниҳод-шуда	Ҷадвал: Макон/ сана	Тарафҳои манфиатдор и зерҳадаф	Фоизи мардуми бо иттилоот фарогирифташӯ	Тарафҳои масъул
Сохтмон	Нақшаи идоракунии ҳаракати нақлиёт	Огоҳкунӣ радиои “Ватан” ва нусха дар маҷлисоҳои деҳа Овеза дар лавҳаи иттилоотии ҷамоа	Радио, ду бор дар як рӯз дар ҳафтаҳои, ки ифшо мегардад	Сокинони деҳа, аз он ҷумла пиёдагардон ва ронандагон	Радиои “Ватан” 60% деҳаро фаро мегирад Овеза дар лавҳаи иттилоотӣ як фоизи дигари аҳолиро фаро мегирад	Корманди робита бо ҷомеа

4.3. Стратегия пешниҳодшуда барои машваратдиҳӣ

Усулҳоеро, ки барои машварат бо ҳар як гуруҳи тарафҳои манфиатдор истифода мешаванд, мухтасар тавсиф диҳед. Усулҳо вобаста аз шунавандагони зерҳадаф метавонанд аз ҳамдигар фарқ кунанд, масалан:

- Мусоҳиба бо тарафҳои манфиатдор ва ташкилоти дахлдор
- Пурсишҳо, раъйдихӣ ва саволномаҳо
- Вохӯриҳои ҷамъиятӣ, семинарҳо, ва/ё вохӯриҳо дар гуруҳҳои хурд дар мавзӯи мушаххас
- Усулҳои муштарак
- Дигар механизмҳои анъанавии машварат ва қабули қарор.

Мисол

Марҳилаи Лоиҳа	Мавзӯи машварат	Усулҳои истифодашуда	Ҷадвал: Макон/ сана	Тарафҳои манфиатдори зерҳадаф	Тарафҳои масъул
Сохтмон	Бехатарии ҳаракати нақлиёт	Мӯҳокима бо мактабҳои деҳа Вохӯриҳои ҷамъиятӣ	Мактаби ибтидоӣ 4 сентябр, соати 3:00 Маҷлисоҳои деҳаи А 8 сентябр, соати 5:30 бегоҳ	Волидон ва кӯдакон дар деҳа Ҷамоа	Корманди робита бо ҷомеа (КРЧ) Мухандиси нақлиёт, менечер, КРЧ

4.4. Стратегияи пешниҳодшуда барои ба инобат гирифтани фикри андешаҳои гуруҳҳои осебпазир

Чӣ тавр фикри андешаҳои гуруҳҳои аз лиҳози иҷтимоӣ муҳофизатнашуда дар ҷараёни машварат дархост карда мешаванд. Барои бартараф намудани монеаҳои иштирок кадом тадбирҳо андешида мешаванд? Ба ин метавонанд барпо намудани механизмҳои алоҳидаи машваратдиҳӣ ва баррасии шикоятҳо, андешидани чораҳо барои таъмини дастрасӣ ба манфиатҳои лоиҳа ва ғайраро дар бар гирад.

4.5. Муҳлатҳо

Ҷадвали амалисозии марҳилаҳои лоиҳа ва қабули қарорҳои калидино пешниҳод намоед. Муҳлатҳои охири пешниҳоди фикри мулоҳизаҳоро муайян кунед.

4.6 Баррасии фикри мулоҳизаҳо

Тарзи ҷамъоварӣ ва баррасии фикри мулоҳизаҳоро (фикри мулоҳизаҳои ҳаттӣ ва шифоҳӣ) фаҳмонед, ва барои ҳисоботдиҳӣ ба тарафҳои манфиатдор оид ба қарори ниҳой ва маълумоти кӯтоҳ дар бораи он, ки чӣ тавр фикри мулоҳизаҳо ба инбат гирифта шуданд, уҳдадорӣ худро қайд намоед.

4.7 Марҳилаҳои ояндаи Лоиҳа

Қайд намоед, ки мардум аз рафти иҷрои лоиҳа мунтазам огоҳ карда мешаванд инчунин ҳисобот оид ба иҷрои нишондиҳандаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ дар доираи лоиҳа ва иҷрои нақшаи ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор ва кори механизми баррасии шикоятҳо, пешниҳод мегардад. Лоиҳаҳо бояд дар назди тарафҳои манфиатдор на камтар аз як бор дар як сол ҳисобот диҳанд, аммо дар марҳилаҳои нисбатан фаъол зуд-зуд ҳисобот медиҳанд, вақте ки ҷамъият метавонад таъсири бештарро эҳсос кунанд ё вақте ки марҳилаҳо иваз мешаванд (масалан, ҳисоботҳои семоҳа дар рафти сохтмон, сипас ҳисоботҳои солана дар рафти амалисозии лоиҳа).

5. Захираҳо ва уҳдадориҳо барои амалисозии ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор

5.1. Захираҳо

Қадам захираҳо барои идоракунии фаъолият ва иҷрои Нақшаи ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор ҷудо мегарданд, нишон диҳед, бахусус:

- a. шахсони масъули иҷрои НҲТМ номбар кунед
- b. дастрас будани маблағи кофиро барои ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор тасдиқ кунед
- c. барои мурочиати мардум бо фикри мулоҳизаҳо ё саволҳои худ дар бораи лоиҳа ё раванди машваратдиҳӣ, маълумот барои тамосро пешниҳод кунед; яъне, рақами телефон, суроға, суроғаи почтаи электронӣ, мансаби шахси масъул (ному насаби шахсон метавонанд дигар шаванд).

5.2. Вазифа ва уҳдадориҳои идоракунӣ

Тартиби ҳамгироии чорабиниҳои ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор бо низоми идоракунии лоиҳаҳо тавсиф диҳед ва нишон диҳед, ки қадам кормандон ба идоракунӣ ва иҷрои нақшаи ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор вобаста мегарданд:

- a. кӣ барои иҷрои ҳар як чорабиниҳои марбут ба ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор масъул хоҳад буд ва шахсони масъул чӣ ихтисос доранд?
- b. то чӣ андоза роҳбарият дар чорабиниҳои марбут ба ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор ҷалб хоҳад шуд?
- c. чӣ тавр ҳуҷҷатгузорӣ, пайгирӣ ва идораи раванди ҳамкорӣ амалӣ мегардад (масалан, маҳзани маълумоти тарафҳои манфиатдор, дафтари бақайдгирии уҳдадориҳо ва ғ.)?

6. Механизми баррасии шикоятҳо

Равандеро, ки тавассути он мардуми гирифтори таъсири лоиҳа метавонанд шикоят ва нигарониҳои худро ба самъи роҳбарияти лоиҳа расонанд ва чӣ тавр онҳо дида баромада мешаванд ва қонеъ мегарданд, тавсиф диҳед:

- a. Оё ягон механизми расмӣ ё ғайрирасмӣ баррасии шикоятҳо вуҷуд дорад ва оё он бо талаботи СЭИ №10 мувофиқ аст? Оё метавон онро мутобиқ намуд ё зарурат барои барпо намудани ягон механизми нав вуҷуд дорад?
- b. Оё механизми баррасии шикоятҳо аз лиҳози фарҳангӣ қобили қабул аст, яъне оё он роҳҳои аз лиҳози фарҳангӣ қобили қабули ҳалли муаммоҳои ҷамоаро ба инобат мегирад? Масалан, дар ҷамъияте, ки воҳӯриҳои мардон ва занон ҷудо мегузарад, оё зан метавонад ба зани дигар шикояти худро дар доираи механизми баррасии шикоят барои лоиҳа пешниҳод намояд?
- c. Барои ба расмият даровардани шикоятҳо ва нигарониҳо кадом расмиёт истифода бурда мешавад? Кӣ шикоятҳои мардумро қабул мекунад? Онҳо чӣ тавр ба қайд гирифта шуда, баррасиву қонеъ намудани онҳо пайгирӣ мешавад?
- d. Кадом уҳдадориҳо нисбати муҳлати тасдиқи қабул ва ҳалли масъалаҳо ба зимма гирифта мешаванд? Оё дар давоми тамоми раванд бо шикояткунанда робитаи доимӣ таъмин хоҳад буд?
- e. Маълумот дар бораи мавҷуд будани механизми баррасии шикоятҳо ба ҳамаи гуруҳҳои тарафҳои манфиатдор чӣ тавр расонида мешавад? Оё барои тарафҳои манфиатдори осебпазир тартиботи алоҳида зарур аст?
- f. Агар шикоят барои баррасӣ ғайри қобили қабул ҳисобида шавад, оё ба шикояткунанда сабаби дида набаромадани шикоят шарҳ дода мешавад?
- g. Агар шикояткунанда аз ҳалли пешниҳодшудаи шикоят қаноатманд набошад оё пешниҳоди аризаи норозигӣ пешбинӣ мешавад? На ҳама лоиҳаҳо тартиби пешниҳоди аризаи норозигӣ хоҳанд дошт, аммо тавсия мешавад, ки барои лоиҳаҳои мураккаб тартиби мазкур пешбинӣ гардад. Дар ҳама ҳолатҳо, шикояткунандагон бояд мутмаин гардонида шаванд, ки тибқи тартиботи судии кишвар онҳо аз тамоми ҳуқуқҳои қонунии худ бархӯрдор мебошанд.
- h. Маълумоти кӯтоҳ дар бораи татбиқи механизми баррасии шикоятҳо пас аз хориҷ намудани маълумоти тасдиқкунандаи шахсият бояд ба мардум мунтазам пешниҳод гардад. Барои нишон додани иҷрои тартиби баррасии шикоятҳо сари чанд вақт ҳисоботҳо дастраси омма хоҳанд гашт?

7. Мониторинг ва ҳисоботдиҳӣ

7.1. Ҷалби тарафҳои манфиатдор дар чорабиниҳои назоратӣ

Баъзе лоиҳаҳо вазифаи тарафҳои сеюмро дар мониторинги лоиҳа ё таъсироти алоқаманд бо лоиҳаро пешбинӣ мекунанд. Ҳама гуна нақшаҳои ҷалби тарафҳои манфиатдори лоиҳа (аз он ҷумла ҷамоаҳои гирифтори таъсир) ё тарафҳои сеюмро дар мониторинги таъсири лоиҳа ва барномаҳои коҳишдиҳии таъсир шарҳу тавсиф диҳед. Меъёрҳои интихоби шахсони сеюм бояд равшану возеҳ бошанд. Барои маълумоти иловагӣ нигаред ба Гузориши Бонки умумиҷаҳонӣ оид таҷрибаи пешқадами мониторинг аз ҷониби тарафҳои сеюм.

7.2. Ҳисоботдиҳӣ ба гуруҳҳои тарафҳои манфиатдор

Чӣ тавр, кай ва дар кучо натиҷаҳои чорабиниҳои алоқаманд бо ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор ба иттилои тарафҳои манфиатдор ва гуруҳҳои васеътари тарафҳои манфиатдор расонида мешаванд, шарҳ диҳед. Тавсия дода мешавад, ки ҳисоботҳои мазкур бар ҳамон сарчашмаҳои иртибот, ки пештар барои иттилоъдиҳии тарафҳои манфиатдор истифода шуданд, асос ёбанд. Тарафҳои манфиатдор бояд ҳамеша дар бораи мавҷуд будани механизми баррасии шикоятҳо хотиррасон карда шаванд.

ЗАМИМАИ 4: АРЗЁБИИ ЭКОЛОГӢ ВА ИҶТИМОӢ ВА ТАВСИФИ ПЕШАКИИ АТЭИ ВА НИЭИ

Қарзгиранда арзёбии экологӣ ва иҷтимоиро барои баҳо додани хавфҳои экологӣ ва иҷтимоӣ ва таъсири лоиҳа дар давоми давраи амалисозии лоиҳа анҷом медиҳад. Истилоҳи «арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ» - як мафҳуми умумиест, ки раванди таҳлил ва банақшагириро тавсиф медиҳад. Раванди мазкур аз ҷониби Қарзгиранда о бо мақсади муайянкунӣ, пешгирӣ, коҳишдиҳӣ ё кам кардани таъсири онҳо, истифода мешаванд.

Арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ воситаи асосии кафолат додани он аст, ки лоиҳаҳо аз ҷиҳати экологӣ ва иҷтимоӣ муносиб ва устувор мебошанд ва барои таъсиррасонӣ ба қабули қарорҳо истифода мешаванд. Арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ раванди тағйирпазир аст, ки дар он воситаҳо ва усулҳои гуногун вобаста ба ҷузъиёти лоиҳа ва шароити Қарзгиранда мавриди истифода қарор дода мешаванд.

Арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ мутобиқи СЭИ1 гузаронида мешавад ва ҳаматарафа тамоми хавфҳо ва таъсироти дахлдори бевосита, бавосита ва маҷмӯро, аз он ҷумла онҳое, ки дар СЭИ1-10 мушаххас карда шудаанд, ба инобат мегирад. Вусъат, амиқӣ ва намуди таҳлиле, ки дар доираи арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ гузаронида мешавад аз хусусият ва миқёси лоиҳа, инчунин аз хавфҳо ва таъсироти эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоӣ, ки метавонанд ба миён оянд вобаста хоҳанд буд. Қарзгиранда арзёбии экологӣ ва иҷтимоиро аз рӯи миқёс ва сатҳи муфассали мувофиқ бо хавфҳо ва таъсироти эҳтимоли анҷом медиҳад.

Тартиби арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ ва масъалаҳои, ки бояд ҳал шаванд барои ҳар як лоиҳа фарқ мекунад. Қарзгиранда барои муайян намудани тартибе, ки бо дарназардошти як қатори чорабиниҳо, аз он ҷумла муайян намудани ҳаҷми корҳо, ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор, масъалаҳои эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоӣ ва ҳама гуна дигар масъалаҳои мушаххаси байни Бонк ва Қарзгиранда гузашташуда истифода мешавад, бо Бонк машаварат мегузаронад. Арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ ҳамоҳангсозӣ ва машваратро бо шахсони гирифтори таъсир ва дигар тарафҳои манфиатдор бахусус дар марҳилаи ибтидоӣ барои муайян ва бартарарф намудани тамоми хавфҳо ва таъсироти эҳтимолан назаррас, дар бар хоҳад гирифт.

Усулҳо ва воситаҳои мухталифе, ки аз ҷониби Қарзгиранда барои гузаронидани арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ ва ба расмият даровардани натиҷаҳои чунин арзёбӣ, аз он ҷумла чораҳои кам кардани таъсир истифода мешаванд, хусусият ва миқёси лоиҳаҳо инъикос хоҳанд намуд. Тавре ки дар СЭИ №1 муайян шудааст, ба онҳо, маҷмӯа ё унсурҳои зерин дохил мешаванд:

а. Арзёбии таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ (АТЭИ)

Арзёбии таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ (АТЭИ) - воситаи муайянкунӣ ва арзёбии таъсири эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоии лоиҳаи пешниҳодшуда, арзёбии алтернативаҳо ва андешидани чораҳои дахлдори кам кардани таъсир, идорақунӣ ва мониторинг мебошад.

б. Санҷиши экологӣ ва иҷтимоӣ

Санҷиши экологӣ ва иҷтимоӣ воситаест барои муайянкунии хусусият ва дараҷаи тамоми мушкилиҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, ки боиси ба миён омадани нигарониҳо дар доираи лоиҳаи мавҷуда ё фаъолияти ҷорӣ мегарданд. Санҷиш чораҳо ва амалҳои дахлдорро ҷиҳати бартарарф намудани нигарониҳо муайян

ва асоснок мекунад, арзиши чораҳо ва амалҳоро баҳо медиҳад ва қадвали татбиқи онҳоро тавсия менамояд. Барои баъзе лоиҳаҳо, арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ метавонад танҳо аз гузаронидани санҷиши экологӣ ё иҷтимоӣ иборат бошад; дар ҳолатҳои дигар, санҷиш ҷузъи арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ маҳсуб меёбад.

с. Арзёбии хатарҳо ё хавфҳо

Арзёбии хатар ё хавф воситаи муайянкунӣ, таҳлил ва назорати хатарҳое мебошад, ки бо мавҷудияти мавод ва шароитҳои хатарнок дар маҳалли татбиқи лоиҳа алоқаманданд. Бонк арзёбии хатар ё хавфҳоро барои лоиҳаҳои алоқаманд бо маводҳои оташгиранда, тарканд, реактивӣ ва захрнок, агар онҳо ба миқдори зиёдтар аз ҳадди муқарраршуда бошанд, тақозо мекунад. Барои баъзе лоиҳаҳо, арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ метавонад танҳо аз арзёбии хатар ё хавф иборат бошад; дар ҳолатҳои дигар, арзёбии хатар ё хавф ҷузъи арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ маҳсуб меёбад.

д. Арзёбии таъсири маҷмӯӣ

Арзёбии таъсири маҷмӯӣ воситаест барои баррасии таъсири маҷмӯии лоиҳа дар яқоягӣ бо таъсири дигар рӯйдодҳои дахлдори замони гузашта, ҳозира ва дар воқеъ пешбинишаванда, ва инчунин чорабиниҳои берун аз нақша вале пешбинишавандаи лоиҳавӣ, ки метавонанд дертар ё дар ҷои дигар гузаронида шаванд.

е. Таҳлили омилҳои иҷтимоӣ ва низоъ

Таҳлили омилҳои иҷтимоӣ ва низоъҳо воситаест, ки бо он дараҷаи таъсири эҳтимолии зерини лоиҳа арзёбӣ карда мешавад: (а) боло бурдани шиддат ва нобаробарӣ дар ҷамъият (ҳам дар дохили ҷамоаҳои гирифтори таъсири лоиҳа, ҳам байни ин ва ҷамоаҳои дигар); (б) расонидани таъсири манфӣ ба субот ва бехатарии инсон; (с) таъсири манфии шиддат, низоъ ва бесуботии мавҷуда, баҳусус дар ҳолатҳои ҷанг, балво ва нооромиҳо байни мардум.

ф. Нақшаи идоракунии ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ (НИЭИ)

Нақшаи идоракунии ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ (НИЭИ) воситаест, ки дар он тадбирҳои зерин ба таври муфассал тавсиф дода мешаванд: (а) чораҳое, ки ҳангоми амалисозӣ ва идоракунии лоиҳа барои бартараф ё ҷуброн намудани таъсири манфии экологӣ ва иҷтимоӣ ё коҳиш додани онҳо ба сатҳи қобили қабул андешида мешаванд; ва (б) амалҳое, ки барои татбиқи намудани ин чораҳо заруранд.

г. Механизми идоракунии ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ (МИЭИ)

Механизми идоракунии ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ (МИЭИ) воситаест барои таҳқиқи хавфҳо ва таъсирот дар ҳолати иборат будани лоиҳа аз як барнома ва/ё як қатор зерлоиҳаҳо ва ғайриимкон будани муайянкунии хавфу таъсирот то ба даст омадани маълумоти муфассал дар бораи барнома ё зерлоиҳа. МИЭИ принципҳо, қоидаҳо, дастурҳо ва тартиботи арзёбии хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоиро муқаррар мекунад. Дар он чораҳо ва нақшаҳои коҳишдиҳӣ, кам кардан ва/ё ҷуброн намудани хавфу таъсири манфӣ, муқаррарот оид ба арзёбӣ ва тартибдиҳии буҷети хароҷот барои чунин чораҳо, аз он ҷумла маълумот дар бораи муассиса ё муассисаҳои масъули бартараф намудани хавфу таъсири лоиҳа, инчунин дар бораи қобилияти муассиса дар идоракунии хавфу таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ, оварда шудааст. Он маълумоти муносиб дар бораи минтақаи амалисозии

зерлоихаҳо, аз он ҷумла ҳама гуна омилҳои эҳтимолии осебпазирии экологӣ ва иҷтимоӣ дар ин минтақа; ва маълумот оид ба таъсири имконпазир ва чораҳои кам кардани онҳоро, ки метавон истифода бурд, дар бар мегирад.

Хусусиятҳои мушаххаси лоиҳа метавонанд аз Қарзгиранда истифодабарии усул ва воситаҳои махсусгардонидашударо барои арзёбӣ тақозо кунанд: масалан, Нақшаи муҳоҷиркунонӣ, Нақшаи барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ, Нақшаи мардуми таҳқоӣ, Нақшаи амал оид ба нигоҳдории гуногунии биологӣ, Нақшаи идоракунии мероси фарҳангӣ ва дигар нақшаҳои бо Бонк мувофиқашуда.

Қарзгиранда бояд ҳарчӣ зудтар дар марҳилаи омодакунии лоиҳа арзёбии экологӣ ва иҷтимоиро оғоз кунад. Қарзгирандагон ҳарчи зудтар бо Бонк машварат мекунанд, бинобар ин, арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ аз ибтидо бо дарназардошти талаботи СЭИ таҳия мегардад.

Тавсифи пешакии АТЭИ

Агар арзёбии таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ ҳамчун ҷузъи арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ омода карда шавад, он маълумоти зеринро дар бар мегирад:

- a. Муқаррароти асосӣ
 - Муҳокимаи мухтасари ҳулосаҳои муҳим ва амалҳои тавсияшуда
- b. Заминаи ҳуқуқӣ ва институтсионалӣ
 - Заминаи ҳуқуқӣ ва институтсионалии лоиҳае, ки дар дораи он арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ гузаронида мешавад, аз он ҷумла масъалаҳои дар СЭИ №1 зикршударо таҳлил мекунанд.
 - Заминаи мавҷудаи экологӣ ва иҷтимоии Қарзгиранда ва СЭИ-ро муқоиса намуда, камбудии байни онҳоро муайян мекунанд.
 - Талаботи экологӣ ва иҷтимоии ҳама гуна муассасаҳои ҳаммаблағгузorro муайян ва арзёбӣ мекунанд.
- c. Тавсифи Лоиҳа
 - Лоиҳаи пешниҳодшуда ва маълумоти географӣ, экологӣ, иҷтимоӣ ва омилҳои марбут ба вақт, аз ҷумла ҳама гуна сармоягузориҳои берунаро, ки метавонанд зарур бошанд, (масалан қубурҳои обгузар, роҳҳои дастрасӣ, таъминоти барқ, об, манзил, анборҳо барои нигоҳдории ашёи хом ва маҳсулот), аз он ҷумла таъминкунандагони асосии лоиҳаро ба таври мухтасар шарҳ медиҳад.
 - Ҳангоми баинобатгирии тафсилоти лоиҳа ба зарурати мувофиқ будани ҳама гуна нақшаҳоро ба талаботи СЭИ №1-10 нишон медиҳад.
 - Харитаро бо тафсилоти кофӣ дар бар мегирад ва қитъаи лоиҳа ва минтақаеро, ки метавонанд таҳти таъсири бевосита, бавосита ва маҷмӯии лоиҳа қарор ёбад, нишон медиҳад.
- d. Маълумоти ибтидоӣ
 - Маълумоти ибтидоие, ки бо қарор дар бораи макони татбиқи лоиҳа, тарҳрезӣ, амалисозӣ ё чораҳои кам кардани таъсир алоқаман аст, ба таври муфассал пешниҳод мекунанд. Чунин маълумот бояд муҳокимаи дурустӣ, эътимоднокӣ ва сарчашмаҳои маълумот, инчунин маълумот дар бораи санаҳои марбут ба муайянкунӣ, банақшагири ва амалисозии лоиҳаро дар бар гирад.

- Ҳаҷм ва сифати маълумоти мавҷуда, камбудихоӣ асосӣ ва номӯайянии марбут ба пешгӯихоро муайян ва арзёбӣ мекунад.
 - Дар асоси иттилооти имрӯзаи дастрас, ҳудуди минтақаи таҳқиқшавандаро баҳо дода, шароитҳои дахлдори физикӣ, биологӣ ва иҷтимоӣ иқтисодӣ, аз ҷумла ҳама гуна тағйироти пеш аз оғози лоиҳа чашмдошро тавсиф мекунад.
 - Фаъолияти ҷорӣ ва пешниҳодшудаи рушдро дар ҳудуди лоиҳа аммо бо лоиҳа робитаи бевосита надоштаро ба инобат мегирад.
- e. Хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ
- Тамоми хавфҳо ва таъсири дахлдори экологӣ ва иҷтимоӣ лоиҳаро ба инобат мегирад. Ба ин хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ, ки дар СЭИ №2-8 мушаххас нишон дода шудаанд, аз он ҷумла ҳама гуна хавфҳо ва таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ дигаре, ки вобаста аз хусусият ва шароити мушаххаси лоиҳа бармеоянд, аз он ҷумла хавфҳо ва таъсири дар СЭИ №1 муайяншуда, дохил мешаванд.
- f. Чораҳои кам кардани таъсирот
- Чораҳои кам кардани таъсирот ва инчунин таъсири назарраси манфии боқимонда, ки кам кардани онҳо ғайриимкон аст, муайян менамояд ва аз рӯи имконият қобили қабул будани ин таъсири манфии боқимондаро арзёбӣ мекунад.
 - Чораҳои фарқгузошташударо муайян мекунад, то ки таъсири манфӣ ба гуруҳҳои аз лиҳози иҷтимоӣ муҳофизатнашуда ва осебпазир ба таври номутаносиб рост наоянд.
 - Имконияти кам кардани таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ; хароҷоти капиталӣ ва ҷорӣ чораҳои пешниҳодшудаи кам кардани таъсирот ва муносиб будани онҳоро дар шароитҳои маҳаллӣ; инчунин талаботи институтсионалӣ, талабот ба омӯзиш ва мониторинги иҷроӣ чораҳои кам кардани таъсиротро мавриди арзёбӣ қарор медиҳад.
 - Масъалаҳоеро муайян мекунад, ки диққати бештарро талаб намеkunанд ва барои чунин қарор асосро пешниҳод мекунад.
- g. Таҳлили алтернативаҳо
- Алтернативаҳои имконпазири қитъаи барои лоиҳа пешниҳодшуда, фанновариҳо, тарҳ ва амалисозии лоиҳа, аз ҷумла сценарияи «бе лоиҳа»-ро аз нуқтаи назари таъсири имконпазири экологӣ ва иҷтимоӣ онҳо, мунтазам муқоиса мекунад.
 - Имконпазирии алтернативаҳои чораҳои кам кардани таъсири экологӣ ва иҷтимоӣ; хароҷоти капиталӣ ва ҷорӣ чораҳои кам кардани таъсирот ва муносиб будани онҳо дар шароитҳои маҳаллӣ; инчунин талаботи институтсионалӣ, талабот ба омӯзиш ва мониторинг барои чораҳои алтернативии кам кардани таъсиротро баҳо медиҳад.
 - Барои ҳар як алтернатива, таъсири экологӣ ва иҷтимоиро бо рақам ифода намуда, арзиши иқтисодии алтернативаҳои имконпазирро муайян мекунад.
- h. Чораҳои тарҳрезӣ
- Асосро барои интихоби тарҳи лоиҳаи мушаххаси пешниҳодшуда муқаррар намуда, иҷроӣ талаботи Дастур оид ба ҳифзи муҳити зист, саломатӣ ва меҳнатро (ДҲМЗСМ) муайян мекунад, агар иҷро нашудани талаботи ДҲМЗСМ тасдиқ гардад, сатҳи тавсияшудаи партов ба ҳавои атмосферӣ ва

усулҳои пешгирӣ ва коҳишдиҳии ифлосшавиро, ки бо Таҷрибаи пешқадами байналмилалии соҳавӣ (ТПБС) мувофиқанд, асоснок мекунад.

- i. Чораҳо ва амалҳои асосӣ барои Нақшаи уҳдадорихоӣ оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва экологӣ (НУИЭ)
 - Чораҳо ва амалҳои асосӣ, муҳлатҳои зарурӣ барои мутобиқгардонии лоиҳа бо талаботи СЭИ-ро ҷамъбаст мекунад. Ин ҳангоми таҳияи Нақшаи уҳдадорихоӣ оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва экологӣ (НУИЭ) истифода бурда мешавад.
- j. Замимаҳо
 - Рӯйхати шахсон ё ташкилотҳое, ки арзёбии экологӣ ва иҷтимоиро омода кардаанд ё дар ҷараёни он саҳм гузоштаанд.
 - Сарчашмаҳо - рӯйхати маводи хаттии истифодашуда, ҳам маводҳои нашршуда ва ҳам нашрнашуда.
 - Суратчаласаҳои вохӯриҳо, машваратҳо ва пурсишҳо бо ҷонибҳои манфиатдор, аз ҷумла мардуми гирифтори таъсир ва дигар ҷонибҳои манфиатдор. Дар суратчаласаҳо воситаҳои чунин ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор, ки барои ба даст овардани нуқтаи назари шахсони гирифтори таъсир ва дигар тарафҳои манфиатдор истифода шуданд, нишон дода мешаванд.
 - Ҷадвалҳое, ки дар онҳо маълумоти дахлдор дар матни асосӣ зикр ё ҷамъбаст карда мешавад.
 - Рӯйхати ҳисоботҳо ё нақшаҳои алоқаманд.

Тавсифи пешакии НИЭИ

Нақшаи идоракунӣ ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ (НИЭИ) аз як қатор чораҳои кам кардани таъсирот, мониторинг ва тадбирҳои институтсионалӣ, ки бояд дар давоми татбиқ ва истифодабарии лоиҳа ҷиҳати бартараф намудани хавфҳо ва таъсироти манфии экологӣ ва иҷтимоӣ ва ҷуброн ё коҳишдиҳии онҳо то сатҳи муносиб амалӣ гарданд, иборат аст. НИЭИ инчунин тадбирҳо ва амалҳоеро, ки барои амалисозии ин тадбирҳо заруранд, дар бар мегирад. Қарзгиранда: (а) як қатор чораҳои эътино ба таъсироти эҳтимолии манфиро муайян мекунад; (б) талаботро барои самаранок ва саривақт амалӣ намудани чораҳои эътино муайян мекунад; ва (с) воситаҳоро барои қонё намудани ин талабот тавсиф медиҳад.

Вобаста аз лоиҳаи НИЭИ метавонад ҳамчун як ҳуҷҷати алоҳида омода карда шавад ё муҳтавои он метавонад бевосита ба НУИЭ дохил карда шавад. Муҳтавои НИЭИ инҳоро дар бар мегирад:

- a. Кам кардани таъсирот
 - НИЭИ тадбирҳо ва амалҳоро мутобиқ бо афзалиятнокии кам кардани таъсирот муайян мекунад, ки онҳо таъсироти эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоиро то сатҳи муносиб коҳиш медиҳанд. Нақша чораҳои ҷуброни зарарро дар бар мегирад. Махсусан НИЭИ: (i) тамоми таъсироти манфии экологӣ ва иҷтимоии пешбинишударо муайян ва ҷамъбаст мекунад (аз ҷумла онҳое, ки бо мардуми таҳҷой ё муҳочиркунонии иҷборӣ алоқаманданд); (ii) бо тафсилоти техникӣ ҳар як чораи кам кардани таъсирро, аз он ҷумла намуди таъсире, ки ба он дахл дорад ва ҳолатҳое, ки дар он андешидани чораи мазкур зарур аст (масалан, доимо ё дар ҳолатҳои ғайриҷашмдошт), бо тарҳҳои лоиҳа, тавсифи таҷҳизот ва тартиби кор, шарҳ медиҳад; (iii) таъсироти эҳтимолии экологӣ ва иҷтимоии ин тадбирҳоро арзёбӣ мекунад; ва (iv) ба инбат мегирад ва бо дигар нақшаҳои кам кардани таъсир, ки барои лоиҳа заруранд (масалан, муҳочиркунонии иҷборӣ, мардуми таҳҷой ё мероси фарҳангӣ) мувофиқ мебошад.

b. Мониторинг

- НИЭИ ҳадафҳои мониторинг ва намуди мониторингро дар алоқамандӣ ба таъсирхоте, ки дар қараёни арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ баҳо дода мешаванд ва ба чораҳои кам кардани онҳо, ки дар НИЭИ тавсиф шудаанд, муайян мекунанд. Махсусан, дар қисми мониторинги НИЭИ маълумоти зерин оварда шудааст: (а) тавсифи мушаххас ва тафсилоти техникии чораҳои мониторинг, аз он ҷумла параметрҳои ченшаванда, усулҳои истифодашаванда, ҷойҳои намунагирӣ, басомади ченкунӣ, ҳудуди муайянкунӣ (дар ҳолатҳои муносиб) ва муайян кардани андозаҳои ҳаддӣ, ки аз зарурати андешидани чораҳои ислоҳӣ шаҳодат медиҳанд; ва (б) тартиби мониторинг ва ҳисоботдиҳӣ бо мақсади (i) барвақт муайян намудани ҳолатҳое, ки андешидани чораҳои коҳишдиҳиро талаб мекунанд, ва (ii) пешниҳоди маълумот оид ба рафти иҷроӣ ва натиҷаҳои кам кардани таъсир.

c. Рушди зарфият ва гузаронидани омӯзишҳо

- Барои таъмини амалисозии саривақтӣ ва муасири ҷузъҳои экологӣ ва иҷтимоии лоиҳа ва чораҳои кам кардани таъсирот, НИЭИ ба арзёбии экологӣ ва иҷтимоии мавҷудият, нақш ва имконоти тарафҳои масъул дар ҷойҳо ё дар сатҳи идораву вазорат таъяс мекунанд.
- Махсусан, НИЭИ тавсифи мушаххаси механизмҳои институтсионалиро пешниҳод намуда, тарафҳои масъулро барои иҷрои чораҳои кам кардани таъсир ва мониторинг (масалан, барои идоракунӣ, назорат, таъмини риоя, мониторинги амалисозӣ, чораҳои ислоҳӣ, маблағгузорӣ, ҳисоботдиҳӣ ва омӯзонидани кормандон) муайян мекунанд.
- Барои тақими зарфияти идоракунӣ ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ дар муассисаҳои масъули амалисозӣ, НИЭИ таъсис ё вусъатдиҳии тарафҳои масъул, омӯзонидани кормандон ва ҳама гуна тадбирҳои иловагиро, ки метавонанд барои дастгирии татбиқи чораҳои кам кардани таъсирот ва ҳама гуна тавсияҳои дигари арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ зарур бошанд, тавсия медиҳад.

d. Ҷадвали амалисозӣ ва сметаи хароҷот

- Барои ҳар се ҷанба (кам кардани таъсирот, мониторинг ва рушди зарфият) НИЭИ чораҳои зеринро пешниҳод мекунанд: (а) ҷадвали амалисозии чорабинӣҳое, ки бояд дар доираи лоиҳа иҷро карда шаванд бо нишон додани марҳилаҳо ва манбаъҳои маблағ ҷиҳати татбиқи НИЭИ; ва (б) сметаҳои хароҷоти капиталӣ ва ҷорӣ, аз он ҷумла манбаъҳои маблағ барои татбиқи НИЭИ. Рақамҳои мазкур ба ҷадвалҳои умумии хароҷоти лоиҳа низ дохил карда шудаанд.

e. Ҳамгироии НИЭИ бо Лоиҳа

- Қарори Қарзгиранда ҷиҳати оғози татбиқи лоиҳа ва қарори Бонк барои дастгирии он қисман бар умеди татбиқи муассири НИЭИ (ё дар алоҳидагӣ, ё ҳамчун ҷузъи НУИЭ) асос ёфтаанд. Аз ин рӯ, ҳар як тадбир ва амали татбиқшаванда, бояд ба таври возеҳ муайян карда шавад, аз он ҷумла тадбир ва амалҳои алоҳидаи кам кардани таъсирот ва мониторинг, инчунин масъулияти ниҳодии алоқаманд ба ҳар яки он ва хароҷот ба раванди банақшагирии умумӣ, тарҳрезии лоиҳа, муайян намудани буҷет ва амалисозӣ дохил карда мешаванд.

ЗАМИМАИ 5: МУҲТАВОИ АСОСҶОИ СИЁСАТИ МУҲОҶИРКУНОӢ (НАМУНА)

СЭИ5 эътироф мекунад, ки бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии қитъаи замин ва маҳдудкунии ҳуқуқи истифодабарии замин метавонад ба ҷамоаҳо ва шахсони алоҳида таъсири манфӣ расонад. Бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии қитъаи замин ва маҳдудиятҳои заминистифодабарӣ, ки бо лоиҳа алоқаманд аст метавонад ба ҷойивазкунии воқеӣ (муҳоҷиркунонӣ, талафи замини наздиқавлигӣ ё манзил), ҷойивазкунии иқтисодӣ (аз даст додани қитъаи замин, дороиҳо ё дастрасӣ ба дороиҳо, ки боиси аз даст додани сарчашмаи даромад ё дигар воситаҳои зиндагӣ мегардад) ё ҳар ду оварда расонад. Истилоҳи «муҳоҷиркунонии иҷборӣ» ба ин таъсирот дахл дорад. Муҳоҷиркунонӣ ҳамон вақт иҷборӣ ба ҳисоб меравад, агар шахсон ё ҷамоаҳои гирифтори таъсир ҳуқуқи рад намудани гирифтани замин, маҳдудият ба истифодаи заминро надоранд, ки он ба муҳоҷиркунонӣ оварда мерасонад.

1. Ҳадафҳо

Ҳадафҳо инҳо мебошанд:

- a. Пешгирӣ намудани муҳоҷиркунонии иҷборӣ ё дар ҳолати ғайриимконпазир будани он то ҳадди ақал кам намудани муҳоҷиркунонии иҷборӣ бо омӯхтани алтернативаҳои таҳрҳои лоиҳа.
- b. Пешгирӣ намудани муҳоҷиркунонии иҷборӣ ба ҷои дигар.
- c. Кам кардани таъсири оқибатҳои ногузири манфии иҷтимоӣ ва иқтисодӣ дар натиҷаи бегонакунии қитъаи замин ва маҳдудиятҳои заминистифодабарӣ тавассути: (а) ҷуброни саривақтии талафи дороиҳо аз рӯи арзиши барқароркунӣ ва (б) расонидани кӯмак ба шахсони кӯчонидашуда дар талошҳои онҳо чиҳати беҳсозӣ ё ҳадди ақал барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ ва сатҳи зиндагӣ то сатҳи пеш аз кӯчонидан ё то сатҳи пеш аз татбиқи лоиҳа, вобаста аз он ки кадоми он баландтар аст.
- d. Беҳтар намудани шароитҳои зиндагии аҳолии камбизоат ва шахсони осебпазир, ки кӯчонида шудаанд тавассути пешниҳоди манзили муносиб, дастрасӣ ба хизматрасониҳо ва иншоот ва бехатарии истифодабарӣ.
- e. Таҳия ва татбиқи чорабиниҳои алоқаманд бо муҳоҷиркунонӣ ҳамчун барномаҳои рушди устувор, пешниҳоди захираҳои кифояи сармоягузорӣ, ки ба шахсони кӯчонида имконияти баҳрабардории бевосита аз лоиҳа фароҳам меоварад, тавре ки хусусияти лоиҳа онро метавонад кафолат диҳад.
- f. Таъмини банақшагири ва татбиқи чорабиниҳои алоқаманд бо муҳоҷиркунонӣ бо ифшои дахлдори маълумот, гузаронидани машваратҳои пурмуҳтаво ва иштироки огоҳи шахсони гирифтори таъсири лоиҳа.

2. Доираи истифодабарӣ

Истифодабарии СЭИ5 ҳангоми арзёбии экологӣ ва иҷтимоии дар СЭИ1 тавсифшуда муқаррар карда мешавад. СЭИ мазкур ба ҷойивазкунии доимӣ ё муваққати воқеӣ ва иқтисодӣ тааллуқ дорад, ки дар натиҷаи гирифтани қитъаи замин ё ҷорисозии маҳдудият дар истифодабарии замин дар робита бо амалисозии лоиҳа, ба миён меояд:

- a. Ҳуқуқ ба қитъаи замин ё ҳуқуқ ба заминистифодабарӣ, ки тавассути бегона намудани иҷбории қитъаи замин ё дигар расмиёти ҳатмӣ тибқи қонунгузории миллӣ ба даст оварда мешавад ё маҳдуд мегардад;
- b. Ҳуқуқ ба қитъаи замин ё ҳуқуқ ба заминистифодабарӣ, ки тавассути музокирот бо соҳибмулкони шахсони дорои ҳуқуқҳои қонунӣ ба қитъаи замин ба даст оварда мешавад ё маҳдуд мегардад, агар ноқомӣ дар ҳалли масъала ба бегона намудани маҷбурӣ ё дигар расмиёти ҳатмӣ оварда расонад;
- c. Маҳдудиятҳои заминистифодабарӣ ва дастрасӣ ба захираҳои табиӣ ба он оварда мерасонанд, ки ҷамоа ё гуруҳҳои дохили ҷамоа дар сурати доштани ҳуқуқи анъанавӣ ё муқаррарии истифодабарии қитъаи замин ё ҳуқуқҳои эътирофшавандаи истифодабарии қитъаи замин, аз истифодаи захираҳои маҳрум мешаванд. Ба ин ҳолатҳое, ки дар робита бо амалисозии лоиҳа ҳудудҳои маҳсус муҳофизатшаванда, ҷангалҳо, минтақаҳои гуногунии биологӣ ё минтақаҳои буферӣ таъсис меёбанд, метавонанд дохил шаванд;
- d. Муҳоҷиркунонии шахсоне, ки ҳуқуқҳои расмӣ, анъанавӣ ва эътирофшудаи истифодабарии қитъаи замин надоранд ва қитъаи заминро то санаи муайяни анҷоми лоиҳа ишғол ё истифода мебаранд;
- e. Муҳоҷиркунонии аҳоли дар натиҷаи таъсироти лоиҳа, ки қитъаҳои замини онҳоро корношоам ё дастнорас мегардонанд;
- f. Маҳдуд кардани дастрасӣ ба қитъаи замин ё истифодабарии дигар захираҳо, аз ҷумла моликияти коммуналӣ ва захираҳои табиӣ, ба монанди захираҳои баҳрӣ ва обӣ, маҳсулоти ҷӯбӣ ва ғайриҷӯбии ҷангал, оби ширин, растаниҳои шифобахш, ҷойҳои барои шикор ва ҷамъоварӣ, аз он ҷумла қитъаҳои замин барои чаронидани чорво ва кишту кор;
- g. Ҳуқуқ ба қитъаи замин ё даъво нисбати қитъаи замин ё захираҳо, ки аз ҷониби шахсони алоҳида ё ҷамоаҳо бе пардохти пурраи ҷубронпулӣ рад карда шудаанд; ва
- h. Маҳдудиятҳои нисбати ба даст овардани қитъаи замин ё заминистифодабарӣ, ки то оғози лоиҳа ба миён омадаанд, аммо қабл аз ё дар ҷараёни омодакунии лоиҳа, истифода шудаанд.

СЭИ мазкур ба таъсирот ба даромад ё воситаҳои зиндагӣ тааллуқ надорад, ки натиҷаи бевоситаи маҳдудиятҳои ба даст овардан ё истифодабарии замин дар доираи лоиҳа намебошанд. Чунин таъсирот бо истифода аз СЭИ №1 бартараф мегарданд.

3. Талабот

3.1 Муқаррароти умумӣ

Таснифи мувофиқат

Шахсони гирифтори таъсирро метавон чунин тасниф дод: (а) онҳое, ки дорои ҳуқуқи расмӣ ба истифодабарии замин ё дороиҳо мебошанд; (b) онҳое, ки ҳуқуқи расмӣ ба замин ё дороиҳо надоранд, аммо даъво ба қитъаи замин ё дороиҳои эътирофшуда ё эътирофшаванда тибқи қонунгузории миллӣ доранд; ё (с) онҳое, ки ягон ҳуқуқ ё даъвои эътирофшаванда ба қитъаи ишғолкардаи замин ё дороиҳои дар ихтиёрдошта надоранд.

Тарҳи лоиҳа

Қарзгиранда нишон медиҳад, ки гирифтани маҷбурии қитъаи замин ё маҳдудиятҳои заминистифодабарӣ бо талаботи бевоситаи лоиҳа нисбати ҳадафҳои аниқ муайяншуда, дар давоми вақти аниқ муайяншуда,

маҳдуд мебошанд. Қарзгиранда тамоми тарҳҳои лоиҳаҳои имконпазири алтернативиро бо мақсади пешгирӣ ё кам кардани ҳолатҳои гирифтани қитъаҳои замин ё маҳдудиятҳои заминистифодабарӣ бахусус дар ҷойҳое, ки метавонад ба ҷойивазкунони воқеӣ ё иқтисодӣ оварда расонад, мавриди баррасӣ қарор медиҳад. Дар баробари ин, Қарзгиранда мувозинати хароҷот ва манфиатҳои экологӣ, иҷтимоӣ ва молиявӣ ва раванасозии диққати махсус ба таъсири гендерӣ ва таъсири ба гуруҳҳои камбизоат ва осебпазирро таъмин мекунад.

жуброн ва имтиёзо барои шахсони гирифтори таъсир

Агар пешгирии гирифтани қитъаи замин ё маҳдудиятҳои заминистифодабарӣ (доимӣ ё муваққатӣ) имконпазир набошад, Қарзгиранда ба шахсони гирифтори таъсир ҷуброни баробарарзиш ва дигар намуди кӯмаки заруриро бо мақсади беҳсозӣ ё ҳадди ақал барқарорсозии сатҳи зиндагӣ ё воситаҳои зиндагонии онҳо, пешниҳод мекунад.

Стандартҳои ҷуброн аз рӯи категорияҳо замин ва дороиҳои асосӣ паиҳам нашр ва мавриди истифода қарор мегарданд. Дар сурати истифодаи стратегияи бурдани музокирот меъёрҳои ҷуброн метавонанд ба самти боло тағйир дода шаванд. Дар ҳама ҳолат, заминаи равшан барои ҳисоби ҷуброн ҳуҷҷат кунонида мешавад, ҷубронпулӣ мутобиқи тартиботи шаффоф тақсим мегардад. Агар воситаҳои зиндагонии шахсони кӯчонидашуда бо замин алоқаманд бошанд ё агар замин моликияти дастаҷамъӣ бошад, Қарзгиранда имконияти ивази заминро тибқи банди 35(а) ба шахсони кӯчонидашуда пешниҳод мекунад, агар барои қаноатмандии Бонк нишон дода нашавад, ки замини ба он баробар ивазшаванда дастрас нест. Вобаста аз хусусият ва ҳадафҳои лоиҳа, Қарзгиранда инчунин ба ҷамоаҳои кӯчонидашуда ва шахсони алоҳида имконияти аз лоиҳа ба даст овардани манфиатҳои муносиби рушд, фароҳам меоварад.

Танҳо пас аз пешниҳод намудани ҷубронпулӣ тибқи СЭИ мазкур ва дар ҳолатҳои зарурӣ кӯчонидани мардум ва илова бар ҷубронпулӣ ба муҳожирон пешниҳод намудани маблағ барои кӯчидан Қарзгиранда метавонад қитъаи замин ва дороиҳои ба он алоқаманд ба даст овардари дар ихтиёри худ дароварад. Ғайр аз ин, барномаҳои барқарорсозии воситаҳои зиндагонӣ саривақт оғоз карда мешаванд, то ки мардум дар ҳолати зарурӣ барои истифодаи имкониятҳои алтернативии ба даст овардани воситаҳои зиндагонӣ ба таври кофӣ омода бошанд.

Дар баъзе ҳолат мушкилиҳои назарраси алоқаманд бо пардохти ҷубронпулӣ ба бархе аз шахсони гирифтори таъсир метавонанд ба миён оянд, масалан дар сурати нокомӣ дар тамоси чандинкарата бо соҳибмулкони ғоиб, ҳангоми рад кардани ҷубронпулии тибқи нақшаи тасдиқшуда ба шахсони гирифтори таъсири лоиҳа пешниҳодшуда, ё вақте ки даъвоҳо ба ҳуқуқи истифодабарии замин ё дороиҳо мавзӯи баҳсҳои тӯлонии судӣ мешаванд. Дар ҳолатҳои истисноӣ, бо розигии пешакии Бонк агар Қарзгиранда нишон диҳад, ки тамоми кӯшишҳо барои ҳалли чунин масъалаҳо ба харҷ дода шудаанд, Қарзгиранда метавонад тибқи талаботи нақша маблағи ҷубронпулиро (инчунин маблағи кофии иловагиро барои ҳолатҳои ғайричашмдошт) дар суратҳисоби амонатгузори шартии дорои меъёри фоиз ё дар дигар суратҳисоби амонатӣ гузорад ва фаъолияти дахлдори лоиҳавиро шурӯъ намояд. Ҷубронпулие, ки ба суратҳисоби амонатгузори шартӣ гузошта мешавад, пас аз ҳалли масъалаҳо ба шахсони ҳақдошта саривақт дастрас карда мешавад.

Иштироки ҷамоа

Қарзгиранда бо ҷамоаҳои маҳаллии дахлдор аз ҷумла ҷамоаҳои гирифтори таъсир, инчунин ҷамоаҳои қабулкунанда дар рафти ҳамкорӣ бо ҷонибҳои манфиатдор, ки дар СЭИ №10 шарҳ дода шудааст, ҳамкорӣ

мекунад. Равандҳои қабули қарор, ки бо кӯчонидан ва барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ алоқаманданд вариантҳо ва алтернативаҳо, ки аз онҳо шахсони гирифтори таъсир интихоб мекунад, дар бар мегиранд. Интишори маълумоти дахлдор ва иштироки васеи ҷамоаҳои гирифтори таъсир ва мардум ҳангоми баррасии тарҳҳои алтернативии лоиҳа ва минбаъд дар давоми банақшагири, татбиқ, мониторинг ва арзёбии раванди ҷуброн, чорабиниҳои барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ ва раванди муҳоҷиркунӣ, анҷом дода мешавад. Муқаррароти иловагӣ ба машваратҳо тибқи СЭИ №7 бо мардуми таҳқиқи кӯчонидашуда тааллуқ доранд.

Раванди машваратдиҳӣ бояд баинобатгирии фикру андешаҳои занон ва ба инобат гирифтани манфиатҳои онҳоро дар тамоми ҷанбаҳои банақшагири ва татбиқи муҳоҷиркунӣ таъмин намояд. Ҳалли масъалаҳои алоқаманд бо таъсир ба воситаҳои зиндагӣ метавонад гузаронидани таҳлили дохили хонаводаро дар ҳолати бо тарзҳои мухталиф таҳти таъсир қарор ёфтани воситаҳои зиндагонии занон ва мардон, тақозо намояд. Хоҳишҳои занон ва мардон дар робита бо механизмҳои ҷуброн, ба монанди иваз кардани қитъаи замин ё дастрасии алтернативӣ ба захираҳои табиӣ ва на бо пули нақд, бояд мавриди омӯзиш қарор дода шаванд.

Механизми баррасии шикоятҳо

Қарзгиранда дар давоми таҳияи лоиҳа ҳар чӣ барвақт механизми баррасии шикоятҳо тибқи СЭИ №10 таъмин мекунад. Ин ба ҳалли саривақтии масъалаҳои мушаххаси алоқаманд бо чораҳои ҷуброн, муҳоҷиркунӣ ё барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ, ки аз ҷониби шахсони кӯчонидашуда (ё дигарон) гузошта шудаанд, мусоидат мекунад. Аз рӯи имконият, дар доираи чунин механизмҳои баррасии шикоятҳо механизмҳои расмӣ ё ғайрирасмӣ баррасии шикоят, ки барои лоиҳа мувофиқанд ва аз рӯи зарурат бо механизмҳои махсус ҷиҳати ҳалли беғаразонаи баҳсҳо дар доираи лоиҳа илова мегарданд, мавриди истифода қарор дода мешаванд.

Банақшагири ва амалисозӣ

Агар бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии қитъаи замин ё маҳдудиятҳои заминистифодабарӣ ногузир бошанд, Қарзгиранда дар доираи арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ бо мақсади муайян намудани шахсоне, ки таҳти таъсири лоиҳа қарор мегиранд, барӯйхатгирии қитъаҳои замин ва амволи гирифтори таъсир, муайян намудани онҳое, ки ба ҷуброн ва кӯмак ҳуқуқ хоҳанд дошт ва пешгири намудани шахсони номуносиб аз дархости пардохти кӯмакпулиҳо, ба монанди сокинони фурсатталаб, анҷом медиҳад. Арзёбии иҷтимоӣ талаботи ҷамоаҳо ё гуруҳҳоеро, ки бо сабабе метавонанд дар ҳудуди лоиҳа ҳангоми барӯйхатгири ҳузур надошта бошанд, масалан, истифодабарандагони мавсимии захираҳо, низ ба инобат мегирад. Дар робита бо барӯйхатгири Қарзгиранда санаи қатъи эътибори ба даст овардани ҳуқуқ ба иштирокро муқаррар мекунад. Маълумот оид ба рӯзи охири ҳамаҷаҳаф бо ҳуҷҷат тасдиқ карда мешавад ва дар тамоми минтақаи лоиҳа бо фосилаҳои мунтазами вақт дар шакли хаттӣ (ва агар зарур бошад) ғайрихаттӣ бо забонҳои дахлдори маҳаллӣ нашр мегардад. Огоҳинома дар бораи ихроҷи шахсоне, ки ба минтақаи лоиҳа пас аз санаи охири кӯчида омадаанд, бояд нашр гардад.

Барои ҳалли масъалаҳо, ки дар арзёбии экологӣ ва иҷтимоӣ муайян карда шудаанд, Қарзгиранда нақшаи мутаносиб бо хавфҳо ва таъсироти алоқаманд бо лоиҳаро тартиб медиҳад:

- a. Барои лоиҳаҳо, ки дар доираи онҳо ба даст овардани қитъаи замин ё маҳдудкунии ҳуқуқи заминистифодабарӣ ночиз аст ва дар натиҷаи он ба даромад ё воситаҳои зиндагӣ таъсири ночиз расонида мешавад, дар нақша меъёрҳои доштани ҳуқуқ барои шахсони гирифтори таъсир, расмиёт

ва стандартҳои ҷубронро муқаррар карда мешаванд ва нақша механизми машварат, мониторинг ва баррасии шикоятҳоро дар бар мегирад;

- b. Барои лоиҳаҳои, ки боиси ҷойивазкунии воқеӣ мегарданд дар нақша чораҳои иловагии алоқаманд бо кӯчонидани шахсони гирифтори таъсир баён карда мешаванд;
- c. Барои лоиҳаҳои алоқаманд бо ҷойивазкунии иқтисодӣ ва таъсири назаррас ба воситаҳои зиндагонӣ ва ба даст овардани даромад, дар нақша чораҳои иловагии марбут ба беҳсозӣ ё барқарор кардани воситаҳои зиндагӣ пешбинӣ мешаванд; ва
- d. Барои лоиҳаҳои, ки таҷрибаи заминистифодабариро тағйир медиҳанд ва дастрасиро ба захираҳои дар боғҳо ё ҳудудҳои махсус муҳофизатшаванда ё дигар захираҳои моликияти умумӣ маҳдуд мекунанд, ки аз онҳо аҳоли аз ҷиҳати таъмини воситаҳои зиндагӣ вобастагӣ дорад, дар нақша раванди муштараки муайян намудани маҳдудиятҳои даҳдори истифодабариро муқаррар карда мешавад ва чораҳои кам кардани таъсиротро бо мақсади коҳиш додани таъсирот ва бартараф намудани паёмадҳои манфӣ ба воситаҳои зиндагӣ, ки метавонанд дар натиҷаи чунин маҳдудиятҳо ба миён оянд, пешбинӣ мегарданд.

Дар нақшаи Қарзгиранда вазифа ва уҳдадориҳои алоқаманд бо маблағгузорӣ ва амалисозӣ муайян гашта, чораҳои маблағгузорӣ дар ҳолатҳои ғайриҷашмдошт барои пӯшонидани хароҷоти ғайриҷашмдошт, инчунин чораҳои эътиноӣ саривақтӣ ва ҳамоҳанг ба ҳолатҳои ғайриҷашмдошт, ки монети дастбӣ ба натиҷаҳои дилхоҳ мегарданд, дохил карда мешаванд. Арзиши пурраи фаъолияти муҳоҷиркунонӣ, ки барои расидан ба ҳадафҳои лоиҳа зарур аст, ба арзиши умумии лоиҳа дохил карда шудааст. Хароҷоти муҳоҷиркунонӣ ва хароҷоти дигар намуди фаъолияти лоиҳа ҳамчун пардохт барои манфиатҳои иқтисодии лоиҳа маҳсуб меёбанд; ва ҳама гуна манфиати холис барои муҳоҷирон (дар муқоиса бо сценария “бе лоиҳа”) ба манфиатҳои умумии лоиҳа илова мегарданд.

Қарзгиранда тартиботро барои мониторинг ва арзёбии иҷрои нақша муқаррар мекунад ва дар ҳолати зарурӣ чораҳои ислоҳиро дар давоми амалисозӣ ҷиҳати расидан ба ҳадафҳои СЭИ мазкур меандешад. Миқёси чорабиниҳои мониторингӣ мутаносиб бо хавфҳо ва таъсироти лоиҳа хоҳад буд. Барои ҳамаи лоиҳаҳои дорои паёмадҳои назарраси муҳоҷиркунонии иҷборӣ Қарзгиранда мутахассисони варзидаро оид ба муҳоҷиркунонӣ бо мақсади мониторинги татбиқи нақшаҳои муҳоҷиркунонӣ, таҳия намудани чораҳои ислоҳӣ ва аз рӯи зарурат пешниҳоди тавсияҳо оид ба риояи СЭИ мазкур ва давра ба давра тартиб додани ҳисоботҳо оид ба мониторинг, ҷалб хоҳад намуд. Дар қараёни мониторинг машваратҳо бо шахсони гирифтори таъсир гузаронида мешаванд. Ҳисоботҳои даврӣ оид ба мониторинг омода карда мешаванд ва шахсони гирифтори таъсир саривақт бо маълумот дар бораи натиҷаҳои мониторинг таъмин мегарданд.

Татбиқи нақшаи Қарзгиранда пас аз бартараф намудани таъсироти манфии муҳоҷиркунонӣ мутобиқи нақшаи дахлдор ва инчунин ҳадафҳои СЭИ мазкур, анҷомдодашуда ба ҳисоб меравад. Барои ҳамаи лоиҳаҳои дорои паёмадҳои назарраси муҳоҷиркунонии иҷборӣ пас аз иҷрои қариб ҳамаи чораҳои кам кардани таъсирот Қарзгиранда аудити берунаи ба анҷомрасии нақшаро фармоиш медиҳад. Аудити ба анҷомрасӣ аз ҷониби мутахассисони варзида оид ба муҳоҷиркунонӣ гузаронида мешавад. Дар давоми он муайян карда мешавад, ки оё воситаҳои зиндагонӣ ва сатҳи зиндагӣ беҳтар ё ҳадди ақал барқарор карда шудаанд ва аз рӯи зарурат чораҳои ислоҳӣ баҳри расидан ба ҳадафҳои ҳанӯз иҷронашуда пешниҳод карда мешаванд.

Агар хусусият ё миқёси эҳтимолии ба даст овардани қитъаи замин ё маҳдудкунии ҳуқуқи заминистифодабарии алоқаманд бо лоиҳа, ки метавонад боиси ҷойивазкунии воқеӣ ва/ё иқтисодӣ гардад,

ҳангоми омодакунии лоиҳа номаълум бошанд, Қарзгиранда чаҳорчӯбаеро таҳия мекунад, ки он принципҳои умумӣ ва тартиботи мувофиқ бо СЭИ мазурро муқаррар мекунад. Пас аз муайян намудани ҷузъҳои алоҳидаи лоиҳа ва ба даст овардани маълумоти зарурӣ чунин чаҳорчӯба то як ё якчанд нақшаи мушаххаси мутаносиб бо хавфҳо ва таъсироти эҳтимолӣ, вусъат бахшида мешавад. То таҳияи ниҳой ва аз ҷониби Бонк тасдиқ нашудани нақшаҳои тибқи СЭИ мазкур талабшуда ягон ҷойивазкунии воқеӣ ва/ё иқтисодӣ сурат намегирад.

3.2 Ҷойивазкунӣ

Ҷойивазкунии воқеӣ

Дар ҳолати ҷойивазкунии воқеӣ, Қарзгиранда нақшаеро тартиб медиҳад, ки ҳадди аққал талаботи дахлдори СЭИ-ро сарфи назар аз шумораи одамони гирифтори таъсир, фаро мегирад. Нақша барои коҳиш додани паёмадҳои манфии ҷойивазкунӣ ва мувофиқи кафолат муайян кардани имкониятҳои рушд таҳия карда мешавад. Он буҷети маъракаи муҳоҷиркунонӣ ва қадвали амалисозиро дар бар мегирад ва ҳуқуқи гирифтани ҷубронпулӣ барои ҳамаи категорияҳои шахсони гирифтори таъсир (аз ҷумла ҷамоаҳои қабулкунанда)-ро муқаррар мекунад. Диққати махсус ба масъалаҳои гендерӣ ва ниёзҳои аҳолии камбизоат ва осебпазир дода мешавад. Қарзгиранда тамоми амалиёти алоқаманд бо гирифтани ҳуқуқи истифодабарии қитъаи замин, пешниҳоди ҷуброн ва дигар кӯмаки марбут ба фаъолияти муҳоҷиркунониро ҳуҷҷатгузорӣ мекунад.

Агар ба мардуми дар ҳудуди лоиҳа истиқоматкунанда кӯчидан ба ҷои дигар зарур ояд, Қарзгиранда:

- a. ба шахсони муҳоҷир вариантҳои имконпазири муҳоҷиркунонӣ, аз он ҷумла манзили муносиб ё ҷубронпулиро пешниҳод мекунад; ва
- b. мувофиқ бо талаботи ҳар як гурӯҳи шахсони муҳоҷир кӯмак дар муҳоҷиркунонӣ пешниҳод мекунад.

Ҷойҳои нави муҳоҷиркунонӣ шароити зиндагии ҳадди аққал ба шароити қаблан мавҷудбуда ва ё бо кодекс ё меъёрҳои минималии амалкунанда мувофиқбударо, кадоме аз он меъёрҳо баландтар бошад, пешниҳод мекунад. Агар ҷойҳои нави муҳоҷиркунонӣ бояд омода карда шаванд, машварат бо ҷамоаҳои қабулкунанда дар робита бо вариантҳои банақшагирӣ гузаронида мешавад. Нақшаҳои муҳоҷиркунонӣ дастрасии доимиро, ҳадди ақал дар сатҳи кунунии меъёрҳо, барои ҷамоаҳои қабулкунанда ба иншоот ва хизматрасониҳо пешниҳод мекунад. Афзалиятҳои шахсони кӯчонидашаванда оид ба кӯчонидан ба ҷамоаҳо ва гурӯҳҳои қаблан мавҷудбула ба инобат гирифта мешаванд. Ба муассисаҳои мавҷудбудаи иҷтимоӣ ва фарҳангии шахсони кӯчонидашаванда ва ҷамоаҳои қабулкунанда эҳтиром гузошта мешавад.

Дар мавриди шахсони тибқи банди 10(a) ва (b) воқеан кӯчонидашуда Қарзгиранда барои интиҳоб манзили ивазшавандаи баробарарзиш ё дорои арзиши баландтар, бо кафолати соҳибмӯлкӣ, дорои хусусиятҳои баробар ё беҳтар ва бартариятҳои ҷойгиршавӣ ё ҷубронпулиро аз рӯи арзиши барқароркунӣ пешниҳод мекунад. Ҷуброн дар шакли натуралӣ ба ҷои пули нақд бояд ба инобат гирифта шавад.

Дар мавриди шахсони тибқи банди 10 (c), Қарзгиранда шароитҳоро барои ба даст овардани манзили муносиб бо кафолати соҳибмӯлкӣ, фароҳам меоварад. Агар ин шахсони кӯчонидашаванда дорои иншоот бошанд, Қарзгиранда амволи аз даст додашударо, ба истиснои қитъаи замин, ба монанди манзил ва дигар беҳсозии замин, аз рӯи арзиши барқароркунӣ ҷуброн мекунад. Дар асоси машварат бо чунин шахсони кӯчонидашаванда, Қарзгиранда ба сифати ҷуброни қитъаи замин кӯмаки кифоягиро дар кӯчидан барои барқарорсозии сатҳи зиндагӣ дар қитъаи муносиби алтернативӣ пешниҳод мекунад.

Қарзгиранда барои пардохти чубронпулӣ ё расонидани ёрӣ ба онҳое, ки пас аз санаи охиринаи иштирок дар барнома худсарона қитъаи заминро дар ҳудуди лоиҳа ишғол мекунанд, ба шарте ки санаи охиринаи муайян ва нашр шуда буд, уҳдадор намебошад.

Қарзгиранда аз муҳочиркунонии иҷбории шахсони гирифтори таъсир истифода намебарад. «Муҳочиркунонии иҷборӣ» ҳамчун берун кардани доимӣ ё муваққатӣ бар хилофи иродаи шахсони алоҳида, оилаҳо ва/ё ҷамоаҳо аз хонаҳо ва/ё қитъаҳои замин, ки онҳо ишғол мекунанд, бидуни таъмин намудани шаклҳои дахлдори ҷимояи ҳуқуқӣ ва дигар ҷимоя ва дастрасӣ ба онҳо, аз он ҷумла тамоми тартиботва принсипҳои амалкунандаи стандарти мазкур, муайян карда мешавад. Татбиқи ҳуқуқи бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии қитъаи замин, гирифтани иҷборӣ ё ваколатҳои монанд аз ҷониби Қарзгиранда ҳамчун муҳочиркунонии иҷбори ҳисобида намешавад, ба шарте ки он бо талаботи қонунгузори миллӣ ва муқаррароти СЭИ мазкур мувофиқ бошад ва он мутобиқи принсипҳои расмиёти муносиби ҳифзи ҳуқуқ амалӣ мегардад (аз он ҷумла пешниҳоди огоҳиномаи муносиби пешакӣ, фароҳам овардани имкониятҳои воқеӣ барои пешниҳоди шикоят ва даъво ва пешгирии аз истифодаи ваколатҳои нолозим, номутаносиб ё аз меъёр зиёд).

Ҳамчун алтернативаи муҳочиркунонӣ, Қарзгиранда метавонад имконияти бастанӣ созишномаҳо оид ба азхудкунии замин дар қойҳоро баррасӣ намояд. Мутобиқи он созишномаҳо шахсоне, ки гирифтори таъсир метавонанд варианти беҳсозиро, ки арзиши амволи онҳоро пас аз сохтмон боло мебарад бар ивази қисман аз дастдиҳии қитъаи замин ё қойивазкунии маҳаллӣ, қабул намоянд. Ҳар шахсе, ки хоҳиши иштирок кардан надорад, метавонад бар ивази ин чуброни пурра ва дигар намуди кӯмакро, тибқи талаботи СЭИ мазкур, интихоб намояд.

Қойивазкунии иқтисодӣ

Дар мавриди лоиҳаҳо, ки ба воситаҳои зиндагонӣ ё ба даст овардани даромад таъсир мерасонанд, нақшаи Қарзгиранда чораҳо, ки ба шахсони гирифтори таъсир имконияти беҳтар ё ҳадди ақал барқарор намудани даромади худ ё воситаҳои зиндагонӣ фароҳам меоваранд, дар бар мегирад. Дар нақша чубронпулӣ барои шахсон ва/ё ҷамоаҳои гирифтдор бо диққати мазкур ба масъалаҳои гендерӣ ва талаботи қишри осебпазири аҳолии маҳаллӣ муқаррар мегардад ва пешниҳоди шаффоф, муназзам ва одилонаи онҳо пешбинӣ карда мешавад. Нақша чораҳоро ҷиҳати пайгирии намудани самаранокии таъмини воситаҳои зиндагӣ дар рафти амалисозӣ, аз он ҷумла арзёбиро пас аз анҷом ёфтани амалисозӣ, дар бар мегирад. Пас аз баровардани ҳулосаи он, ки шахсон ё ҷамоаҳои гирифтори таъсир аз тамоми кӯмак ба он ҳуқуқдошта бархӯрдор шуданд ва ба онҳо имконияти муносиб барои барқарорсозии воситаҳои зиндагии худ пешниҳод гардид, кам кардани таъсири паёмадҳои қойивазкунии иқтисодӣ анҷомдода ба ҳисоб меравад.

Ба шахсони аз ҷиҳати иқтисодӣ қойивазкарда, ки бо талафи дороиҳо ва дастрасӣ ба дороиҳо рӯ ба рӯ мешаванд, чунин талаф аз рӯи арзиши барқароркунӣ чуброн карда мешаванд:

- а. Дар ҳолатҳои, ки бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии замин ё маҳдудкунии замин истифодабарӣ ба корхонаҳои тиҷоратӣ таъсир мерасонанд, ба соҳибони тиҷорати гирифтори таъсир чубронпулӣ барои арзиши муайянкунии ҷои алтернативӣ ва фоидаи холиси дар давраи гузариш аз дастрафта; арзиши кӯчонидан ва аз нав насб кардани таҷҳизот, мошинолот ва дигар намуди таҷҳизот; ва барқарорсозии фаъолияти тиҷоратӣ пардохт карда мешавад; ба кормандони гирифтори таъсир дар сурати муваққатан аз даст додани музди меҳнат ва аз рӯи зарурат дар дарёфти имкониятҳои шуғли алтернативӣ кӯмак пешниҳод карда мешавад;

- b. Дар мавриди шахсони гирифтори таъсир, ки дорои ҳуқуқҳои қонунӣ ё даъво ба қитъаи замин, ки мутобиқи қонунгузориҳои миллӣ эътироф мегарданд (ниг. бандҳои 10 (а) ва (б)), ба онҳо амвол (масалан, қитъаҳои замини кишоварзӣ ё тиҷоратӣ) ва аз рӯи зарурат ҷубронпулӣ аз рӯи арзиши барқароркунӣ пешниҳод мегардад; ва
- c. Ба шахсони аз ҷиҳати иқтисодӣ ҷойивазкарда, ки даъвои қонунӣ ба қитъаи замин надоранд (ниг. банди 10 (с)), ҷубронпулӣ барои амволи аз даст дода ба истиснои қитъаи замин (масалан, зироат, инфрасохтори обёрӣ ва дигар беҳсозиҳо дар қитъаи замин) аз рӯи арзиши барқароркунӣ пардохт карда мешавад. Ғайр аз ин, Қарзгиранда ба ҳайси ҷуброни қитъаи замин ба чунин шахсон дар барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ дар дигар ҷой кӯмак пешниҳод мекунанд. Қарзгиранда барои пардохти ҷубронпулӣ ё расонидани ёрӣ ба онҳое, ки пас аз санаи охирини иштирок дар барнома худсарона қитъаи заминро дар ҳудуди лоиҳа ишғол карданд, уҳдадор намебошад.

Ба шахсони аз ҷиҳати иқтисодӣ ҷойивазкарда барои беҳтар ё ҳадди ақал барқарор намудани воситаҳои зиндагии худ, сатҳи истеҳсолот ва сатҳи зиндагӣ имкониятҳо фароҳам оварда мешаванд:

- a. Шахсоне, ки воситаҳои зиндагии онҳо бо қитъаи замин алоқаманданд, қитъаи заmine, ки дорои зарфияти истеҳсолӣ, бартариятҳои макон ва дигар омилҳое, ки ҳадди ақал баробар бо қитъаи замини аз даст дода мебошад, пешниҳод мегардад;
- b. Барои шахсоне, ки воситаҳои зиндагии онҳо бо захираҳои табиӣ алоқаманданд ва маҳдудиятҳо ба дастрасӣ дар доираи лоиҳа истифода мешаванд, чораҳо ҷиҳати таъмини дастрасии доимӣ ба захираҳои гирифтори таъсир андешида мешаванд ё дастрасӣ ба захираҳои алтернативии дорои зарфияти ба даст овардани воситаҳои зиндагӣ пешниҳод мегардад. Дар сурати расонидани таъсир ба захираҳои моликияти умумӣ, имтиёз ва ҷубронии алоқаманд бо маҳдудиятҳои истифодаи захираҳои табиӣ метавонанд хусусияти коллективӣ дошта бошанд; ва
- c. Агар қитъаи замин ё захираҳои бар иваз пешниҳодшаванда дастрас набошанд, Қарзгиранда ба шахсони аз ҷиҳати иқтисодӣ ҷойивазкарда имкониятҳои алтернативии ба даст овардани даромадро пешниҳод мекунанд: хатҳои қарзӣ, омӯзиши касбӣ, ёрӣ дар ташкили фаъолияти соҳибкорӣ, имконияти шуғл ё кӯмак дар шакли пули нақд илова бар ҷуброни захираҳо. Аммо танҳо кӯмак дар шакли пули нақд аксари вақт наметавонад шахсони гирифтори таъсирро бо воситаҳои пурмаҳсул ё малакаҳо барои барқарорсозии воситаҳои зиндагонӣ таъмин кунад.

Дастгирии муваққатӣ ба ҳамаи шахсони аз ҷиҳати иқтисодӣ ҷойивазкарда аз рӯи зарурат ва дар асоси арзёбии вақте, ки барои барқароршавии қобилияти ба даст овардани даромад, сатҳи истеҳсолот ва сатҳи зиндагӣ зарур аст, пешниҳод карда мешавад.

ЗАМИМАИ 6: МУҲТАВОИ АСОСИИ НАҚШАИ АМАЛ ОИД БА МУҲОЦИРКУНОӢ (НАМУНА)

Дар замимаи мазкур унсурҳои нақшаҳои алоқаманд бо ҷойивазкунии воқеӣ ва/ё иқтисодӣ дар СЭИ тавсиф дода шудаанд. Барои ҳадафҳои замимаи мазкур ин нақшаҳо “нақшаҳои муҳоҷиркуноӣ” номида мешаванд. Нақшаҳои муҳоҷиркуноӣ чораҳои ҳалли масъалаҳои ҷойивазкунии воқеӣ ва/ё иқтисодиро вобаста ба хусусияти таъсири чашмдошти лоиҳа, дар бар мегирад. Вобаста аз миқёси муҳоҷиркуноӣ дар лоиҳаҳои номгӯи алтернативиро метавон истифода бурд, масалан, агар лоиҳа танҳо аз ҷойивазкунии иқтисодӣ иборат бошад, нақшаи муҳоҷиркуноиро метавон “нақшаи таъмини воситаҳои зиндагонӣ” номид. Агар маҳдудияти дастрасӣ ба боғҳои ва ҳудудҳои махсусан муҳофизатшаванда бошад, нақша метавонад шакли “моделҳои расмиёт”-ро дошта бошад.

Ҳаҷми талабот ва дараҷаи тафсилоти нақшаи муҳоҷиркуноӣ вобаста ба миқёс ва мураккабии муҳоҷиркуноӣ метавонад фарқ кунад. Нақша бар маълумоти ҷорӣ ва боэътимод дар бораи ҷанбаҳои зерин асос ёфтааст: (а) лоиҳаи пешниҳодшуда ва таъсири эҳтимолии он ба шахсони кӯчонидашаванда ва дигар гуруҳҳои гирифтори таъсири манфии лоиҳа, (б) чораҳои муносиб ва иҷрошавандаи кам кардани таъсирот ва (с) механизмҳои ҳуқуқӣ ва институтсионалие, ки барои татбиқи муассири чораҳои муҳоҷиркуноӣ заруранд.

Унсурҳои ҳадди ақали нақшаи муҳоҷиркуноӣ:

Тавсифи лоиҳа. Тавсифи умумии лоиҳа ва муайянкунии ҳудуди лоиҳа.

Таъсири эҳтимолий. Муайян кардани:

- a. қисм/бахши лоиҳа ё чорабиниҳое, ки ба муҳоҷиркуноӣ оварда мерасонанд, бо фаҳмонидани он, ки чаро қитъаҳои интихобшудаи замин бояд барои истифода дар давоми амалисозии лоиҳа ба даст оварда шаванд;
- b. ҳудуди таъсири ҷунин қисм/бахш ё чорабинӣ;
- c. ҳаҷм ва миқёси бегонакунии ҳуқуқи истифодабарии қитъаи замин ва таъсирот ба иншоот ва дигар дороиҳои асосӣ;
- d. ҳама гуна маҳдудиятҳое, ки лоиҳа барои истифода ё дастрасӣ ба замин ё захираҳои табиӣ ҷорӣ кардааст;
- e. алтернативаҳои баррасишаванда бо мақсади пешгирӣ ё то ба ҳадди ақал кам кардани эҳтимолияти муҳоҷиркуноӣ ва сабаби рад кардани онҳо; ва
- f. механизмҳое, ки бо мақсади то ҳадди имкон кам кардани эҳтимолияти муҳоҷиркуноӣ дар рафти татбиқи лоиҳа истифода мешаванд.

Ҳадафҳо. Ҳадафҳои асосии барномаи муҳоҷиркуноӣ.

Барӯйхатгирии аҳоли ва тадқиқоти заминавии иҷтимоию иқтисодӣ. Натиҷаҳои барӯйхатгирии аҳоли дар сатҳи хонаводаҳо, ки шахсони гирифтори таъсирро муайян ва номбар мекунад, бо иштироки шахсони гирифтори таъсир таҳқиқ намудани замин, иншоот ва дигар дороиҳои асосие, ки таҳти таъсири лоиҳа қарор мегиранд. Барӯйхатгирии аҳоли инчунин дигар вазифаҳои муҳимро иҷро мекунад:

- a. муайян намудани хусусиятҳои хонаводаҳои кӯчонидашуда, аз он ҷумла шарҳи системаҳои истеҳсоли, қувваи корӣ ва сохтори хонавода; ва маълумоти заминавӣ дар бораи сарчашмаҳои воситаҳои зиндагонӣ (аз он ҷумла, дар ҳолатҳои дахлдор, сатҳи истеҳсолот ва даромад аз ҳисоби фаъолияти расмӣ ва ғайрирасмӣ иқтисодӣ) ва сатҳи зиндагӣ (аз он ҷумла вазъи саломатии) аҳолии кӯчонидашаванда;
- b. маълумот дар бораи гуруҳ ва шахсони осебпазир, ки ба онҳо фароҳам овардани шароитҳои махсус метавонад зарур бошад;
- c. муайян намудани инфрасохтори ҷамъиятӣ ё ҷамоавие, ки метавонанд гирифтори таъсир гарданд;
- d. таъмин намудани асос барои таҳия ва тартиб додани буҷети барномаи муҳоҷиркунонӣ;
- e. вобаста ба муқаррар намудани санаи охири, фароҳам овардани асос барои пешниҳод накардани ҷубронпулӣ ва кӯмак дар муҳоҷиркунонӣ ба шахсони ҳуқуқнадошта; ва муқаррар намудани шароитҳои заминавӣ барои ҳадафҳои мониторинг ва арзёбӣ;
- f. Агар Бонк муносиб шуморад, тадқиқотҳои иловагӣ дар мавзӯҳои зерин бо мақсади такмил ва таҳкими тадқиқоти барӯйхатгирии аҳолии метавонанд зарур бошанд;
- g. низоми ҳуқуқи истифодабарии қитъаи замин ва интиқоли он, аз ҷумла барӯйхатгирии захираҳои табиӣ моликияти умумӣ, ки аз онҳо аҳолии воситаҳои зиндагӣ ва рӯзгузаронии худро ба даст меорад, системаҳои ҳуқуқи истифодабарии моликияти бегона (аз ҷумла моҳигирӣ, чаронидани чорво ё истифодабарии ҷангал), ки бо воситаи механизмҳои маҳаллии эътирофшудаи тақсимои қитъаҳои замин танзим мешаванд ва ҳама гуна дигар масъалаҳои, ки дар низомҳои гуногуни истифодабарии қитъаҳои замин дар минтақаи лоиҳа ба миён меоянд;
- h. хусусиятҳои ҳамкориҳои иҷтимоӣ дар ҷамоаҳои гирифтори таъсир, аз он ҷумла шабакаҳои иҷтимоӣ ва шабакаҳои дастгирии иҷтимоӣ ва ҷӣ тавр лоиҳа ба онҳо таъсир мерасонад;
- i. хусусиятҳои иҷтимоӣ ва фарҳангии ҷамоаҳои кӯчонидашаванда, аз он ҷумла тавсифи ниҳодҳои расмӣ ва ғайрирасмӣ (масалан, ташкилотҳои ҷамоавӣ, гуруҳҳои динӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ), ки метавонанд бо стратегияи гузаронидани машваратҳо ва лоиҳақашӣ, амалисозии чорабиниҳои муҳоҷиркунонӣ робита дошта бошанд.

Асосҳои ҳуқуқӣ. Натиҷаҳои таҳлили асосҳои ҳуқуқӣ, аз он ҷумла:

- a. ҳудуди ваколатҳои нисбати бегонакунии иҷборӣ ва ҷорӣ намудани маҳудудияти истифодабарии замин ва хусусияти ҷуброни алоқаманд бо он ҳам аз лиҳози методологияи арзёбии хароҷот ва ҳам муҳлатҳои пардохт;
- b. тартиботи ҳуқуқӣ ва маъмурии амалкунанда, аз он ҷумла тавсифи воситаҳои муҳофизати ҳуқуқии дастрас ба шахси кӯчонидашуда дар давоми мурофиаи судӣ, инчунин муҳлати стандартӣ барои чунин тартибот пешбинишуда ва ҳама гуна механизмҳои баррасии шикоят, ки метавонанд бо лоиҳа рабт дошта бошанд;
- c. қонунҳо ва санадҳои меъёри ҳуқуқии алоқаманд муассисаҳои масъули амалисозии чорабиниҳои муҳоҷиркунонӣ; ва
- d. тафовутҳои байни қонунгузорӣ ва таҷрибаҳои маҳаллӣ оид ба бегона намудани иҷборӣ ва ҷорӣ намудани маҳудудияти истифодабарии замин ва таъмини чораҳои муҳоҷиркунонӣ ва СЭИ №5, ва механизмҳои бартараф намудани чунин тафовутҳо.

Асосҳои институтсионалӣ. Натиҷаҳои таҳлили асосҳои институтсионалӣ ба фарогирии чораҳои зерин:

- a. муайянсозии муассисаҳои масъули чорабиниҳои муҳоҷиркунӣ ва ТҶ/ТҶШ, ки метавонанд нақши муайянро дар амалисозии лоиҳа иҷро намоянд, аз он ҷумла пешниҳоди кӯмак ба шахсони кӯчонидашаванда;
- b. арзёбии иқтидори институтсионалии чунин муассисаҳо ва ТҶ/ТҶШ; ва
- c. ҳама гуна иқдоми барои тавсеаи иқтидори институтсионалии агентҳо ва ТҶ/ТҶШ масъули амалисозии муҳоҷиркунӣ пешниҳодшуда.

Ҳуқуқи интихобшавӣ. Муайян намудани шахсони кӯчонидашаванда ва меъёрҳои муайянсозии ҳуқуқи онҳо ба ҷуброн ва дигар кӯмак ҳангоми муҳоҷиркунӣ, аз он ҷумла санаҳои дахлдори қатъи эътибор.

Арзёбӣ ва ҷуброни талафот. Методологияе, ки бояд ҳангоми арзёбии талафот истифода шуда, арзиши барқароркунии онҳо муайян шавад; тавсифи намудҳо ва дараҷаи ҷуброни пешниҳодшаванда дар доираи қонунгузори маҳаллӣ ва чунин чораҳои иловагӣ, ки барои пӯшонидани арзиши барқароркунии амволи талафшуда зарур аст.

Иштироки ҷамоа. Қалби муҳоҷирон (аз он ҷумла ҷамоаҳои қабулкунанда):

- a. шарҳи стратегияи гузаронидани машваратҳо бо иштироки муҳоҷирон ва қабулкунандагон дар таҳия ва гузаронидани чорабиниҳои муҳоҷиркунӣ;
- b. ҳулосаи фикру андешаҳои баёншуда ва дар бораи он, ки чӣ тавр ин фикру андешаҳо дар омодагӣ нақшаи амал оид ба муҳоҷиркунӣ ба инбат гирифта шуданд;
- c. шарҳи вариантҳои алтернативии пешниҳодшудаи муҳоҷиркунӣ ва интихобҳои, ки муҳоҷирон аз вариантҳои дастрас кардаанд, ва
- d. механизмҳои институтсионалӣ, ки бо истифодаи онҳо муҳоҷирон метавонанд бо саволҳои худ ба мақомоти лоиҳа ҳангоми банақшагирӣ ва амалисозӣ муроҷиат кунанд ва чораҳо ҷиҳати таъмини намояндагии муносиби гуруҳҳои осебпазир, мардуми таҳҷой, ақаллиятҳои этникӣ, шахсони бе қитъаи замин ва занон.

Ҷадвали амалисозӣ. Ҷадвали амалисозӣ бо нишон додани санаҳои чашмдошти муҳоҷиркунӣ ва инчунин санаҳои тахминии оғоз ва ба охир расидани тамоми чорабиниҳои нақшаи муҳоҷиркунӣ. Ҷадвал бояд нишон диҳад ки чӣ тавр чорабиниҳои муҳоҷиркунӣ бо татбиқи тамоми лоиҳа алоқаманданд.

Хароҷот ва буҷет. Ҷадвалҳо бо маълумот дар бораи хароҷоти тамоми чорабиниҳои муҳоҷиркунӣ, аз ҷумла кӯмакпулии алоқаманд бо таваррум, афзоиши аҳоли ва дигар хароҷоти пешбининашуда; ҷадвали хароҷот; сарчашмаҳои маблағ; ва механизмҳои таъмини гардиши саривақтии маблағ ва маблағгузориҳои муҳоҷиркунӣ дар ноҳияҳои берун аз салоҳияти муассисаҳои татбиқкунанда.

Механизми баррасии шикоятҳо. Нақша расмиёти дастрас барои ҳалли масъалаҳои баҳсноки аз ҷониби шахсони сеюм, ки дар натиҷаи муҳоҷиркунӣ ба миён меоянд; чунин механизмҳои баррасии шикоятҳо бояд дастрасии муҳофизати судӣ, аз ҷумла механизмҳои ҷамоавӣ ва анъанавии ҳалли баҳсҳо ба инбат гиранд.

Мониторинг ва арзёбӣ. Механизмҳои мониторинги чорабиниҳои муҳоҷиркунӣ аз ҷониби муассисаи татбиқкунанда бо дастгирии шахсони сеюм дар мониторинг, тавре аз ҷониби Бонк муносиб доништа шавад, бо мақсади таъмини маълумоти пурра ва объективӣ; нишонидиҳандаҳои мониторинги самаранокӣ ҷиҳати

арзёбии хароҷот, натиҷаҳои фосилавӣ ва ниҳии чорабиниҳои муҳоҷиркунонӣ; ҷалби шахсони кӯчонидашуда ба раванди мониторинг; арзёбии натиҷаҳо дар давоми вақти муайян баъди анҷоми тамоми чорабиниҳои муҳоҷиркунонӣ; истифодаи натиҷаҳои мониторинги муҳоҷиркунонӣ бо мақсади роҳнамоӣ дар татбиқи минбаъда.

Чорабиниҳои идоракунии тағйирпазир. Нақша бояд муқаррароти алоқаманд бо мутобиқкунии амалисозии муҳоҷиркунонӣ дар ҷавоб ба тағйироти ғайричашмдошт дар шароитҳои лоиҳа ё монеаҳои ғайричашмдошт дар роҳи расидан ба натиҷаҳои қаноатбахши муҳоҷиркунонӣ.

ЗАМИМАИ 7: АСОСҶОИ БАНАҚШАГИРИИ ҲАМКОРӢ БО МАРДУМИ ТАҲҶОӢ (НАМУНА)

СЭИ №7 ба гуруҳи муайяни иҷтимоӣ ва фарҳангӣ тааллуқ дорад. СЭИ №7 истилоҳи “мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара”-ро истифода мебарад ва эътироф мекунад, ки дар кишварҳои мухталиф нисбати ин гурӯҳҳо ибораҳои мухталиф метавонанд истифода шаванд. Ба ин ибораҳову истилоҳот инҳо дохил мешаванд: «ҷамоаҳои маҳаллии аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашудаи кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара», «аққалиятҳои этникии бумӣ», «халқиятҳои таҳҷойӣ», «қабिलाҳои куҳӣ», «қишрҳои осебпазир ва аз лиҳози иҷтимоӣ маҳрум», «аққалиятҳои миллӣ», «қабिलाҳои бақайдгирифташуда», “мардуми бумӣ” ё “гурӯҳҳои қабилавӣ”. СЭИ №7 ба ҳамаи чунин гурӯҳҳо тааллуқ дорад. Барои мақсадҳои СЭИ мазкур истилоҳи “мардуми таҳҷойӣ/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара” тамоми чунин истилоҳоти алтернативиро дар бар мегирад.

1. Ҳадафҳо

Дар поён ҳадафҳои дар ин самт пешбинишуда оварда шудаанд:

- a. Дар давоми раванди рушд таъмин намудани эҳтироми пурраи ҳуқуқҳои инсон, шаъну шараф, орзуву омор, ҳувият, фарҳанг ва воситаҳои зиндагонии бар захираҳои табиӣ асосёфтаи мардуми таҳҷойӣ/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара.
- b. Пешгирии таъсири манфии лоиҳаҳо ба мардуми таҳҷойӣ/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара ё ҳангоми имконнопазир будани он, то ба ҳадди ақал паст кардани он, коҳишдиҳӣ ва/ё ҷуброни талафоти аз ҳисоби ин таъсирот ба миён омада.
- c. Ба мардуми таҳҷойӣ/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара фароҳам овардани имконияти истифодабарии манфиатҳо ва зарфиятҳои рушди устувор дар асоси дастрасии умумӣ, дар шакли қобили қабул аз лиҳози фарҳанг ва бо риояи принципи фарогирӣ.
- d. Такмили сохтори лоиҳа ва ҷалби дастгирӣ дар сатҳи маҳаллӣ аз ҳисоби ба роҳмонӣ ва дастгирии ҳамкориҳои доимӣ оид ба машваратҳои пурмуҳтаво бо мардуми таҳҷойӣ/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо, ки гирифтори таъсири лоиҳа дар тамоми давраи амалисозии лоиҳа мебошанд.
- e. Ба даст овардани розигии озод, пешакӣ ва огоҳ (РОПО) мардуми таҳҷойӣ/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо дар се ҳолатҳое, ки дар СЭМ мазкур мавриди баррасӣ қарор дода шудаанд.
- f. Эътироф, эҳтиром ва нигоҳдории фарҳанг, дониш ва урфу одатҳои мардуми таҳҷойӣ/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо ва барои онҳо фароҳам овардани имконияти мутобиқшавӣ ба шароитҳои тағйирёбанда бо тартиб ва дар муҳлати қобили қабул барои онҳо.

2. Соҳаи истифодабарӣ

СЭИ мазкур ба гуруҳи муайяни иҷтимоӣ ва фарҳангӣ тааллуқ дорад. Дар баъзе кишварҳо чунин гуруҳҳо “мардуми таҳҷой” номида мешаванд. Дар дигар кишварҳо онҳоро метавонанд бо дигар тарз номанд, масалан, “ҷамоаҳои маҳаллии аз лиҳози таърихи муҳофизатнашудаи кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара”, «аққалиятҳои этникии бумӣ», «халқиятҳои таҳҷой», «қабिलाҳои кӯҳӣ», «қишрҳои осебпазир ва аз лиҳози иҷтимоӣ маҳрум», «аққалиятҳои миллӣ», «қабिलाҳои бақайдгирифташуда», “мардуми бумӣ” ё “гуруҳҳои қабилавӣ”. Азбаски истифодаи чунин истилоҳ ба монанди “мардуми таҳҷой” дар кишварҳои мухталиф ба таври назаррас фарқ мекунад. Қаргиранда метавонад варианти алтернативии истилоҳро бо мақсади муайян намудани мафҳуми “мардуми таҳҷой” вобаста аз шароитҳои маҳаллии Қарзгиранда ба мувофиқа расонад. Новобаста аз истилоҳоти истифодашуда, талаботи СЭИ мазкур ба тамоми чунин гуруҳҳо истифода бурда мешавад. Дар СЭИ мазкур истилоҳи “мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихи муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара” бо мақсади эътироф намудани тафовут дар истилоҳот истифода мешавад. Истилоҳоти метавонанд барои муайян кардани мардуми таҳҷой дар шароитҳои маҳаллӣ истифода шаванд.

СЭИ мазкур дар ҳолатҳои мавҷуд будани мардуми таҳҷой/ ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихи муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара (новобаста аз он ки дар шароитҳои маҳаллӣ чӣ тавр номида мешаванд) дар минтақаи лоиҳаи пешниҳодшуда ё мансубияти дастаҷамъонаи онҳо ба ин ҳудуд, тавре дар рафти арзёбии иҷтимоӣ экологӣ муайян карда шуд, истифода мешавад. СЭИ мазкур новобаста аз манфи ё мусбат будани таъсир ба мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихи муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара ва новобаста аз аҳамияти чунин таъсирот истифода мешавад. Новобаста аз мавҷуд будан ё набудани осебпазирии аёни иқтисодӣ, сиёсӣ ё иҷтимоии мардуми таҳҷой СЭИ мазкур низ метавонад истифода шавад, гарчанде ки хусусият ва миқёси ин осебпазири яке аз омилҳои асосӣ ҳангоми тартибдиҳии нақшаҳои таъмини дастрасии баробар ба манфиатҳои лоиҳа ё кам кардани таъсироти манфи маҳсуб меёбанд.

Дар СЭИ мазкур истилоҳи мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихи муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара (ё тавре ки онҳо дар шароитҳои маҳаллӣ бо истифода аз терминологияи алтернативӣ номида мешаванд) ба маънои васеъ истифода мешавад, ки ба гуруҳи хоси иҷтимоӣ иқтисодии дорои хусусиятҳои зерин ишора мекунад:

- a. Худшиносӣ ҳамчун аъзои гуруҳи хоси иҷтимоӣ иқтисодии бумӣ ва эътирофи ин ҳувият аз ҷониби дигарон; ва
- b. Бастигии дастаҷамъӣ ба муҳити зисти дорои ҳудудҳои аниқи географӣ, ҳудудҳои бумӣ ё минтақаҳои истифода ё зисти мавсимӣ, аз он ҷумла ба захираҳои табиӣ дар ин ҷойҳо;
- c. Муассисаҳои фарҳангӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ё сиёсии бар анъанаҳо асосёфта, ки аз сохторҳои ниҳодии ҷамъияти асосӣ ё фарҳанг фарқ мекунад ё ҷудо мебошанд;
- d. Забон ё шеваи худ, ки аксари вақт аз забон ё забонҳои расмии кишвар, ё минтақаи зисти онҳо фарқ мекунад.

СЭИ мазкур нисбати ҷамоаҳо ё гуруҳҳои мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихи муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара истифода мешавад, ки

давоми зиндагии аъзои ҷамоа ё гуруҳҳои баррасишаванда дар натиҷаи муҳоҷиркунони иҷборӣ, низои мусаллаҳона, татбиқи барномаҳои давлатии муҳоҷиркунӣ, маҳрумкунӣ аз ҳуқуқи истифобари қитъаи замин, офатҳои табиӣ ё ба ҳудуди шаҳр дохил кардани чунин қаламравҳо бастагии дастаҷамъиро ба ҷойҳои мушаххаси зист ё ҳудудҳои авлодӣ дар минтақаи лоиҳа аз даст медиҳанд. Ғайр аз ин, ин СЭИ нисбати сокинони ҷангал, шикорчиён ва ҷамъоварикунандагон, чарогоҳҳо ва дигар гуруҳҳои кӯчманчӣ дахл истифода мешавад, ба шарте ки онҳо ба меъёрҳо ҷавобгӯ бошанд.

Пас аз он ки Бонки умумиҷаҳонӣ муайян мекунад, ки мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара мавҷуданд ё ба ин ҳудуд бастагии дастаҷамъӣ доранд аз Қарзгиранда ҷалби мутахассисон барои иҷрои шартҳои алоқаманд бо гузаронидани машварат, банақшагири ё дигар талаботи СЭИ метавонад талаб карда шавад. Бо мақсади муайян намудани мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара (ё тавре ки онҳо дар шароитҳои маҳаллӣ номида мешаванд) дар ҳолатҳои миллӣ ба талабот СЭИ мазкур ҷавобгӯ мебошанд, Бонки умумиҷаҳонӣ метавонад аз расмиёти мазкур дар рафти санҷиши лоиҳа истифода баранд.

Муқаррароти умумӣ

Ҳадафи асосии СЭИ мазкур аз он иборат аст, ки бо мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ки дар ҳудуди лоиҳа ҷойгиранд ё ба ин ҳудудҳо бастагии дастаҷамъона доранд машваратҳои васеъ гузаронида шаванд ва ба онҳо имконияти иштироки фаъл дар таҳияи лоиҳа ва муайян намудани механизмҳои татбиқи он фароҳам оварда шавад. Хусусият ва миқёси машварат, аз он ҷумла расмиёти минбаъдаи банақшагири ва ҳуҷҷатгузори бо хусусият ва миқёси хавфҳои эҳтимолӣ ва ва паёмадҳои амалисозии лоиҳа барои мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо муайян карда мешаванд.

Қарзгиранда бояд хусусият ва дараҷаи таъсироти ҷашмдошти бевосита ва бавоситаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ (аз он ҷумла мероси фарҳангӣ) ва экологиро ба мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ки дар ҳудуди лоиҳа ҷойгиранд ва ба он бастагии дастаҷамъӣ эҳсос мекунанд, мавриди арзёби қарор диҳад. Қарзгиранда бояд стратегияи гузаронидани машваратро омода кунад ва роҳҳои иштироки мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара дар таҳия ва амалисозии лоиҳа муайян кунанд. Пас аз он сохтори оптималии лоиҳа ва ҳуҷҷатҳои он тавре дар поён тавсиф дода шудааст, таҳия карда мешаванд.

Чорабиниҳо ва амалҳои пешниҳодшудаи Қарзгиранда дар асоси машварат бо мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара таҳия гашта, ба нақшаи амал бо муҳлатҳои мушаххаси иҷроӣ дохил карда мешаванд, масалан ба Нақшаи амал оид ба мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара. Ҳаҷм ва миқёси нақша бо хавф ва таъсироти лоиҳа мутаносиб хоҳанд буд. Шакл ва номи нақша вобаста аз шароити лоиҳа ё кишвар мутобиқ карда мешавад ва ҳама гуна истилоҳоти алтернативиро барои мардуми таҳҷой инъикос мекунанд.

Пешгирии таъсироти манфӣ

Таъсироти манфӣ ба мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда бояд аз рӯи имконият пешгирӣ карда шавад. Агар аз рӯи натиҷаҳои омӯзиши алтернативаҳо пешгирии чунин таъсирот ғайриимкон бошад, Қарзгиранда бояд онҳоро то ба ҳадди ақал расонад ва/ё зарари чунин таъсиротро бо дарназардошти анъанаҳои маҳаллии фарҳангӣ ва тибқи хусусият ва миқёси таъсирот ва дараҷаи осебпазирии мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ҷуброн намояд.

Дар ҳолатҳои таъсири эҳтимолии лоиҳаҳо ба гуруҳҳои воқеъ дар минтақаҳои дурдаст дорои алоқаҳои маҳдуди беруна, инчунин маъруф ҳамчун мардуме, ки “бо ихтиёри худ дар алоҳидагӣ зиндагӣ мекунанд”, «мардуми ҷудо» ё онҳое, ки «робитаҳои ибтидоиро барпо мекунанд», Қарзгиранда чораҳои заруриро барои таъмини эътироф, эҳтиром ва муҳофизати замин ва ҳудудҳои онҳо, муҳити зист, саломатӣ ва фарҳанг ва инчунин чораҳои пешгирӣ намудани тамоми робитаҳои номатлуб бо онҳо, ки метавонанд дар натиҷаи амалии лоиҳа метавонанд ба амал оянд, меандешад. Ҷанбаҳои лоиҳа, ки ба чунин робитаҳои номатлуб оварда мерасонанд, минбаъд вусъат дода намешаванд.

Чораҳои коҳишдиҳии хавфҳо ва таъсирот ва манфиатҳо аз раванди рушд

Қарзгиранда ва мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ки гирифтори таъсиранд чораҳои коҳишдиҳии таъсиротро мутобиқи схемаи чораҳои коҳишдиҳии хавфҳо ва таъсирот, ки дар СЭИ №1 тавсиф шудаанд, аз он ҷумла имкониятҳои ба даст овардани манфиатҳо аз лиҳози фарҳангӣ ва натиҷаҳои рушди устувор, муайян мекунанд. Ҳангоми гузаронидани арзёбӣ ва муайян намудани чораҳои кам кардани таъсирот таъсироти фарҳангӣ ва воқеъ бояд ба инбат гирифта шаванд. Қарзгиранда иҷрои чораҳои мувофиқашударо ба манфиати мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ки гирифтори таъсиранд, таъмин мекунанд.

Ҳангоми муайянкунӣ, расонидан ва тақсими ҷубронпулӣ ва манфиатҳои умумӣ дар байни мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ки гирифтори таъсиранд сохторҳои ниҳодӣ, расму анъанаҳои ин мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, инчунин дараҷаи ҳамкориҳои онҳо бо қисми асосии лоиҳа бояд ба инбат гирифта шаванд. Ҳуқуқ ба гирифтани ҷубронпулӣ метавонад инфиродӣ ё дастаҷамъӣ бошад ё омехтаи ин ва ё он бошад. Агар ҷубронпулӣ дастаҷамъона пешниҳод гардад, аз рӯи имконият механизмҳои мӯсоидаткунанда ба тақсимоти самарабахши чунин ҷуброн байни ҳамаи он аъзоене, ки ба он ҳуқуқ доранд ё истифодаи дастаҷамъонаи ҷуброн ба манфиати тамои аъзои гуруҳи мазкур, бояд муайян ва ҷорӣ карда шаванд.

Омилҳои муҳталиф, аз он ҷумла (натанҳо) хусусияти лоиҳа, шароитҳои он ва омилҳои осебпазирии мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ки гирифтори таъсиранд муайян мекунанд, ки чӣ тавр мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара аз лоиҳа манфиат мебаранд. Имкониятҳои муайяншуда бояд ба ҳадафҳо ва хоҳишҳои мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таъриҳӣ

муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара, ки гирифтори таъсиранд, аз он ҷумла ба боло бурдани сатҳи зиндагии онҳо ва беҳтар намудани воситаҳои зиндагонӣ бо дарназардошти анъанаҳои маҳаллии фарҳангӣ ва ба мӯсоидат ба истифодаи дарозмуддати оқилонаи захираҳои табиие, ки аз онҳо вобастаанд, равона карда шаванд.

Машваратҳои пурмуҳтавое, ки барои махсусан барои мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара ташкил карда мешаванд

Бо мақсади мӯсоидат ба таҳияи самараноки лоиҳа, таъмини дастгирӣ ё таваҷҷуҳ ба лоиҳа дар сатҳи маҳаллӣ ва кам кардани хавфҳои таъхир ё ихтилофи алоқаманд бо лоиҳа Қарзгиранда бояд мутобиқи талаботи СЭИ №10 бо мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара, ҳамкорӣ кунанд. Раванди ҷунин ҳамкорӣ гузаронидани таҳлили тарафҳои манфиатдор ва банақшагирии ҳамкорӣ бо онҳо, ифшои маълумот, ташкили машваратҳои пурмуҳтаво, ки бо дарназардошти анъанаҳои маҳаллии фарҳангӣ, аз он ҷумла хусусиятҳои гендерӣ ва байнинасли гузаронида мешаванд, дар бар мегирад. Барои мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара раванди машваратҳои пурмуҳтаво бояд инҳоро низ дар бар гирад:

- a. Ҷалби мақомоти намоёнда ва ташкилотҳои мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара (масалан, шӯрои пирон, шӯрои деҳа ё бузургон) аз он ҷумла, аз рӯи зарурат дигар аъзои ҷамоа;
- b. Ба мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара додани вақти кофӣ барои қабули қарор; инчунин
- c. Фароҳам овардани имконияти иштироки муассири мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара дар таҳияи чорабиниҳои лоиҳа ё чораҳои коҳишдиҳии таъсироти он, ки метавонанд ба онҳо таъсири мусбат ё манфӣ расонанд.

3. Ҳолатҳои ки розигии озод, пешакӣ ва огоҳро (РОПО) талаб мекунанд

Мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара метавонанд аз ҷиҳати маҳрумшавӣ, бегонакунӣ ё истифодабарии қитъаҳои заминҳои онҳо, инчунин аз даст додани дастрасӣ ба захираҳои табиӣ ва фарҳангӣ махсусан осебпазир бошанд. Бо дарназардошти ин осебпазирӣ, илова бар талаботи умумии СЭИ мазкур (Қисми А), аз он ҷумла талаботи дар СЭИ №1 ва СЭИ №10 пешбинишуда Қарзгиранда бояд розирии озод, пешакӣ ва огоҳи (РОПО) мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахараро дар ҳолатҳои зерин ба даст оранд:

- a. лоиҳа ба замин ва захираҳои табиие, ки дар ихтиёри анъанавии онҳо ё дар истифодаи маъмулии онҳо қарор доранд, таъсири манфӣ мерасонад;
- b. лоиҳа ба муҳоҷиркунони мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара аз заминҳои, ки дар ихтиёри анъанавии онҳо ё дар истифодаи маъмулӣ қарор доранд, оварда мерасонад; ё

- c. лоиҳа ба мероси фарҳангии мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара, ки ҷузъи ҳувиати онҳо ва/ё ҷанбаҳои фарҳангӣ, анъанавӣ ё руҳонии зиндагии онҳо мебошанд, таъсири назаррас мерасонад.

Дар ин ҳолатҳо Қарзгиранда мутахассисони мустақилро барои мусоидат дар муайян намудани хавфҳо ва таъсири лоиҳа бояд ҷалб намояд.

Таърифи ягонаи мафҳуми РОПО вучуд надорад. Барои мақсадҳои СЭИ мазкур РОПО дорои чунин маъно мебошад:

- a. Соҳаи истифодаи РОПО ба сохтор, механизмҳои амалисозӣ ва натиҷаҳои ҷашмдошти лоиҳа дар қисми марбут ба хавфҳо ва таъсирот ба мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара, дахл дорад;
- b. РОПО бар раванди машваратҳои пурмуҳтавое, ки дар СЭИ №10 тавсиф шудааст, асос меёбад ва онро вусъат медиҳад ва инчунин дар асоси гузаронидани музокирот байни Қарзгиранда ва мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара ба даст меояд;
- c. Қарзгиранда дар шакли ҳуҷҷат инҳоро ба қайд мекунад: (i) раванди қобили қабул барои гузаронидани музокироти ҳасана, ки байни Қарзгиранда ва мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара ба даст меояд мувофиқа карда шуд; ва (ii) натиҷаҳои музокироти ҳасана байни Қарзгиранда ва мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо, аз он ҷумла тамоми мувофиқаҳо ва ҳулосаҳои махсус; инчунин
- d. РОПО яқдилро тақозо намекунад ва ҳатто дар ҳолати изҳори норозигии равшану возеҳ аз тарафи мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара, ки гирифтори таъсиранд метавонад ба даст оварда шавад.

Барои мақсадҳои СЭИ мазкур ризоят дастгирии дастаҷамъонаи фаъолияти лоиҳа аз ҷониби ҷамоаҳои мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара, ки дар доираи раванди аз лиҳози фарҳангӣ қобили қабул пешниҳод мегардад, дар назар дорад. Ҳатто агар шахсон ё гурӯҳҳои алоҳида зидди чунин фаъолият дар доираи лоиҳа эътироз кунанд, ризоят метавонад ба даст омада маҳсуб ёбад.

Дар ҳолатое, ки Бонк наметавонад гирифтани РОПО мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара тасдиқ кунад, ҷанбаҳои лоиҳа, ки ба мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара дахл доранд ва дар робита бо онҳо РОПО наметавон муайян намуд, минбаъд коркард намешаванд. Ба истиснои ҷанбаҳои лоиҳа, ки дар мавриди онҳо РОПО мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара тасдиқ карда намешавад, агар Бонк қарори идомаи корро аз болои лоиҳа қабул кунад, Қарзгиранда кафолат медиҳад, ки дар марҳилаи амалисозии лоиҳа ягон таъсири манфӣ ба ин мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии

суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара роҳ дода намешавад.

Мувофиқаҳои байни мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара бадастомада бояд дар НУИЭ тавсиф дода шаванд, ғайр аз ин чорабиниҳои барои иҷрои ин тавофуқот дар он дохил карда мешаванд. Дар рафти татбиқи лоиҳа Қарзгиранда иҷрои амалҳои зарурӣ, пешниҳоди манфиатҳои мувофиқшуда ва беҳтар намудани хизматрасониҳоро бо мақсади нигоҳдории дастгирии лоиҳа аз ҷониби мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара таъмин менамояд.

Таъсирот ба замин ва захираҳои табиӣ дар ихтиёрдорӣ ё истифодаи суннатӣ қарордошта ё дар асоси анъана ишғолшуда

Мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара аксари вақт ба замин ва захираҳои табиӣ он алоқамандии зич доранд. Аксари вақт замин дар ихтиёр, истифодаи суннати бар анъана асосёфта қарор дорад ё дар асоси анъана ишғол шудааст. Бо вучуди он ки мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара на ҳама вақт мутобиқи қонунгузори миллӣ дорои ҳуқуқи қонунии моликият ба чунин заминҳоро доранд, истифодаи ин заминҳо, аз он ҷумла истифодаи мавсимӣ ё даврӣ ҳамчун сарчашмаи воситаи зиндагонӣ, ё бо мақсадҳои фарҳангӣ, маросимӣ ё руҳонӣ, ки ҳувиат ва умумияти онҳоро муайян месозад, дар аксари ҳолатҳо метавонад асоснок карда шавад ва бо ҳуҷҷат тасдиқ гардад. Дар мавридҳои, ки лоиҳаҳо тадбирҳои зеринро дар бар мегирад: (а) фаъолияте, ки аз муқаррар намудани ҳуқуқҳои бо қонун эътирофшуда ба замин ва ҳудудҳо вобастагӣ дорад ва он қитъаҳои замин дар ихтиёри суннати мардуми таҳҷой қарор доштанд ё онҳо аз рӯи анъана истифода ё ишғол менамуданд, ё (б) ба даст овардани чунин қитъаҳои замин, Қарзгиранда нақшаи эътирофи ҳуқуқи чунин моликият, намуди машғулият ё истифодабариро бо нишон додани эътироми лозимӣ ба урфу одатҳо ва системаҳои заминдории мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара бояд тартиб диҳад. Ҳадафи чунин нақшаҳо: (а) эътирофи пурраи ҳуқуқи системаҳои мавҷудай суннати заминистифодабарии мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара; ё (б) табил додани ҳуқуқҳои истифодабарии бар анъана асосёфта ба ҳуқуқҳои моликияти коммуналӣ ва/ё инфиродӣ. Агар ягон варианти зикргардида тибқи қонунгузори миллӣ имконпазир набошад, дар ин сурат ба нақша чораҳои эътирофи ҳуқуқи сарпарастии доимӣ ё барқароршаванда ё ҳуқуқи истифодабарии чунин замин ё ҳудуди мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара дохил карда мешаванд.

Муҳоҷиркунони мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара аз замин ва ҳудудҳои дорои захираҳои табиӣ дар ихтиёрдории суннатӣ ё истифода қарордошта ё дар асоси анъана ишғолшуда

Қарзгиранда вариантҳои алтернативии дар амал татбиқшавандаи сохтори лоиҳаро бо мақсади пешгирии намудани муҳоҷиркунони мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Сахара аз заминҳои дорои захираҳои табиӣ дар истифодаи ҷамоа қарордошта, ки ба онҳо алоқамандӣ доранд ва дар асоси анъана

ин заминҳоро дар ихтиёр доранд, истифода мебаранд ва ишғол менамоянд, бояд баррасӣ намояд. Агар чунин муҳочиркунонӣ ногузир бошад, то гирифтани РОПО тавре дар боло тавсиф дода шудааст, Қарзгиранда наметавонад лоиҳаро идома диҳад; Қарзгиранда набояд аз муҳочиркунони иҷборӣ истифода барад ва ҳама гуна муҳочиркунони мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара бояд бо талаботи дар СЭИ5 пешбинишуда мувофиқ бошад. Дар кучое, ки имконпазир бошад, мардуми таҳҷой/ҷамоаҳои маҳаллии суннати аз лиҳози таърихӣ муҳофизатнашуда дар кишварҳои Африқо воқеъ дар самти ҷануби биёбони Саҳара, ки кўчонида шудаанд ҳамин ки сабабҳои муҳочиркунонӣ бар тараф карда шаванд бояд имконияти бозгашт ба заминҳои суннатӣ ва аз рӯи анъана ишғолкардашудаи худ дошта бошанд.

ЗАМИМАИ 8: НАҚШАИ АМАЛ ОИД БА МАРДУМИ ТАҲҶОӢ (НАМУНА)

Дар поён намунаи Нақшаи амал оид ба мардуми таҳҷоӣ оварда шудааст.

Дар поён унсурҳои асосии Нақшаи фарогири амал оид ба МТ пешниҳод шудааст. Дар ҳолатҳое, ки мардумони таҳҷоӣ аз фаъолияти лоиҳа ва/ё зерлоиҳаҳо ва/ё манфиат мебаранд ё таъсироти ночиз пешбинӣ мегарданд, унсурҳои Нақшаи амал оид ба МТ метавонанд ба дигар воситаҳо ба монанди бегонакунии қитъаҳои замин ва муҳоҷиркунонӣ ё НИЭИ ҳамроҳ карда шаванд. Ин унсурҳо бахшҳои зеринро дар бар мегиранд:

- a. Муқаррароти умумии НАМТ.** Дар ин қисм омилҳои муҳим, ҳулосаҳои асосӣ ва амалҳои тавсияшуда (барои нақшаи амал оид ба МТ алоҳида зарурӣ) ба таври кӯтоҳ тавсиф дода шудаанд;
- b. Арзёбии фаъолияти лоиҳа ва/ё зерлоиҳа, ки ба мардуми таҳҷоӣ таъсир мерасонад.** Дар ин қисм таҳлили хусусият ва миқёси чунин таъсирот оварда шудааст. Чунин амалҳои зарурӣ пешбинӣ шудаанд:
 - i. Таҳлили асосҳои институтсионалию ҳуқуқии дар шароити лоиҳа, ки ба МТ тааллуқ доранд.
 - ii. Ҷамъовариҳои маълумоти заминавӣ дар бораи хусусиятҳои демографӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва сиёсии ҷамоаҳои гирифтори таъсир; дар бораи замин ва ҳудудҳое, ки дар ихтиёрдории суннатӣ, истифода ё ишғол дар асоси анъана қарор доранд; дар бораи захираҳои табиӣ, ки аз онҳо вобастаанд.
 - iii. Муайян намудани тарафҳои асосии манфиатдори лоиҳа ва таҳияи раванди аз лиҳози фарҳангӣ қобили қабул ва ба инobatгирандаи ҷанбаҳои гендерӣ барои машвартҳои пурмухтаво бо мардумони таҳҷоӣ дар ҳар як марҳилаи омодакунӣ ва татбиқи лоиҳа бо дарназардошти натиҷаҳои баррасӣ ва маълумоти заминавӣ.
 - iv. Дар асоси машвартҳои пурмухтаво бо ҷамоаҳои гирифтори таъсир баҳодиҳии таъсироти эҳтимолии манфӣ ва мусбати лоиҳа ва фаъолияти зерлоиҳаҳо. Таҳлили гендерӣ оид ба осебпазирии нисбӣ барои мардуми таҳҷоӣ гирифтори таъсир бо дарназардошти шароитҳои онҳо ва алоқаи зич бо замин ва захираҳои табиӣ, инчунин мавҷуд набудани дастрасӣ ба имкониятҳо, бахусус онҳое ки ба дигар гуруҳҳои иҷтимоӣ дар ҷамоаҳо, минтақаҳои зисти онҳо дастрас мебошанд, барои муайян намудани таъсироти эҳтимолии манфӣ аҳамияти калон дорад.
 - v. Илова намудани арзёбии дарку муносибати мардуми таҳҷоӣ гирифтори таъсири лоиҳа бо дарназардошти масъалаҳои гендерӣ ва таъсири он ба вазъи иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии онҳо.
 - vi. Муайян намудани ва дар асоси машвартҳои пурмухтаво бо ҷамоаҳои гирифтори таъсир тавсия додани чораҳои зарурӣ барои пешгирӣ намудани оқибатҳои манфӣ, ё агар андешилани чунин чораҳо имконнопазир бошад, муайян намудани камкунӣ, коҳишдиҳии ва/ё ҷуброни чунин оқибатҳо то ки мардуми таҳҷоӣ аз манфиатҳои аз лиҳози фарҳангӣ қобили қабули лоиҳа бархӯрдор бошанд.
- c. Арзёбии ҳолатҳое, ки РОПО ва тарҳ/ҷойгиркунии алтернативии лоиҳаҳо барои пешгирии таъсироти манфӣ, пешбинӣ мекунанд (ниг. қисми марбут ба Розигии озод, пешакӣ ва огоҳ).**

- d. Ифшои маълумот, машварат ва иштирок.** Дар ин қисм бояд:
- i. раванди ифшои маълумот, машварат ва иштирок бо ҷамоаҳои гирифтори таъсир, ки метавонад ҳангоми омодакунии лоиҳа амалӣ гардад, бояд тавсиф дода шавад;
 - ii. фикру андешаҳои онҳо оид ба натиҷаҳои арзёбии таъсири иҷтимоӣ ҷамъбаст карда шавад ва масъалаҳои, ки ҳангоми машваратҳо бардошта шуда буданд ва роҳи ҳалли онҳо ҳангоми таҳияи лоиҳа муайян карда шаванд;
 - iii. дар мавриди чорабиниҳои лоиҳа, ки барои иҷрои онҳо РОПО зарур аст, раванд ва натиҷаҳои машварат бо ҷамоаҳои гирифтори таъсир ва ҳама гуна мувофиқаи дар натиҷаи чунин машваратҳо ба даст омада оид ба чорабиниҳои лоиҳа ва тадбирҳои идоракунии хавфҳо, ки ба бартараф намудани паёмдҳои чунин фаъолият равона шудаанд, бояд бо ҳуҷҷат тасдиқ гарданд;
 - iv. механизмҳои машваратҳо ва иштирокро шарҳ дода шаванд, ки онҳоро дар рафти татбиқи лоиҳа бо мақсади таъмини иштироки мардуми таҳҷоӣ дар қараёни амалисозӣ, истифода мешаванд; ва
 - v. интишори лоиҳа ва ҳуҷҷатҳои ниҳой ба мардуми таҳҷоии гирифтори таъсир тасдиқ гарданд;
- e. Механизмҳои истифодаи муштаракӣ манфиатҳо.** Дар ин қисм чораҳои барои таъмини манфиатҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ ба ҷамоаҳои гирифтори таъсир, ки бо шароитҳои фарҳангӣ мувофиқанд ва ҷанбаҳои гендериро ба инобат мегиранд, тавсиф дода мешаванд.
- f. Чораҳои коҳишдиҳии таъсирот.** Дар ин қисм чораҳои оид ба пешгирии таъсироти манфӣ ба мардуми таҳҷоӣ тавсиф дода шудаанд; ва дар ҷойҳои, ки пешгирии онҳо ғайримкон аст, чораҳои барои ба ҳадди ақал расонидан, коҳишдиҳӣ ва ҷуброни таъсироти пешгиринашаванда манфӣ барои ҳар як ҷамоаи гирифтори таъсир муайян мекунад.
- g. Баланд бардоштани зарфият.** Дар ин қисм чораҳои таҳкими зарфиятҳои иҷтимоӣ, ҳуқуқӣ ва техникаӣ муассисаву ташкилотҳои зерин пешниҳод мегарданд: (а) муассисаҳои давлатӣ барои ҳалли масъалаҳои мардуми таҳҷоӣ дар минтақаи татбиқи лоиҳа; ва (б) ташкилотҳои ҷамоаҳои гирифтори таъсир дар минтақаи татбиқи лоиҳа то ки онҳо тавонанд ба таври бештар муассир ҷамоаҳои худро намояндагӣ кунанд ва дар идоракунии хавфҳо ва таъсирот иштирок намоянд.
- h. Механизми бозхурд ва баррасии шикоятҳо.** Дар ин қисм расмиёти баррасии шикоятҳои ҷамоаҳои мардуми таҳҷоии гирифтори таъсир тавсиф дода мешаванд. Дар он дараҷаи дастрасии расмиёт ба мардуми таҳҷоӣ ва қобили қабул будани онҳо аз лиҳози фарҳангӣ ва гендерӣ низ маънидод мегардад.
- i. Мониторинг, ҳисоботдиҳӣ ва арзёбӣ.** Дар ин қисм механизмҳои ва меъёрҳои мувофиқ барои лоиҳа бо мақсади мониторинг ва арзёбии иҷрои нақшаи амал оид ба МТ тавсиф дода шудаанд. Он тартиби иштироки мардуми таҳҷоии гирифтори таъсир дар омодакунии ва тасдиқ намудани ҳисоботҳои мониторинг ва арзёбӣ низ муайян мекунад.
- j. Механизмҳои институтсионалӣ.** Дар ин қисм уҳдадорҳои дар доираи механизми институтсионалӣ ва механизмҳои иҷрои тадбирҳои мухталиф оид ба коҳишдиҳии таъсир дар доираи нақшаи амал оид ба МТ тавсиф дода мешаванд. Дар он раванди дохил кардани

ташкilotҳои маҳаллӣ ва/ё ТҶ дахлдор дар амалисозии чораҳои дар нақшаи амал оид ба МТ қайдшуда низ шарҳ дода мешаванд.

к. Буҷет ва маблағгузорӣ. *Дар ин қисм буҷети муфассал барои ҳамаи намудҳои фаъолият, ки дар нақшаи амал оид ба МТ тавсиф дода шудаанд, пешниҳод мегардад.*

Агар талаботи РОПО ҳамчун қузъи АТЭИ муайян шуда бошад, мутахассисони мустақил ҷиҳати мусоидат барои гирифтани РОПО ҷалб карда мешаванд. Механизми баррасии шикоятҳои тарафҳои манфиатдор, аз он ҷумла талаботе, ки ба мардуми таҳҷой имконияти пешниҳод намудани ҳама гуна фикру андеша ва шикоятро фароҳам меоваранд, омода карда мешавад.

ЗАМИМАИ 9: ТАРТИБИ ТАНЗИМИ МУНОСИБАТҶОИ МЕҲНАТӢ (НАМУНА)

Мутобиқи талаботи СЭИ2 «Кормандон ва шароитҳои меҳнат» Қарзгирандагон бояд Тартиби танзими муносибатҳои меҳнати (ТТММ) бо мақсади мусоидат ба раванди банақшагири ва амалисозии лоиҳа таҳия намояд. ТТММ талаботи асосиро нисбати кормандон ва хавфҳои алоқаманд бо лоиҳа муқаррар мекунад ва ба Қарзгиранда дар муайян намудани ҳаҷми захираҳои барои ҳалли масъалаҳои алоқаманд бо кормандон, кӯмак мерасонад. ТТММ ҳуҷҷати тағйирпазир аст, ки дар марҳилаи аввали омодакунии лоиҳа тартиб дода шуда, дар давоми таҳия ва амалисозии лоиҳа аз нав дида баромада мешавад ва нав карда мешавад.

Намунаи мазкур барои расонидани кӯмак ба Қарзгиранда дар муайян намудани ҷанбаҳои асосии банақшагири ва танзими муносибатҳои меҳнатӣ тартиб дода шудааст. Муҳтавои ҳуҷҷат хусусияти пешаки дорад: агар масъалаҳои дар намуна овардашуда ба лоиҳа дахл дошта бошанд, Қарзгирандагон бояд онҳоро дар ТТММ инъикос намоянд. Баъзе аз ҷанбаҳои метавонанд тааллуқ надошта бошанд; дар доираи баъзе лоиҳаҳо дигар масъалаҳо, ки бояд бо дарназардошти вазифаҳои банақшагири қайд карда шаванд, метавонанд ба миён оянд. Агар талаботи СЭИ №2 дар қонунгузори милли инъикос шуда бошанд, инро метавон дар ТТММ қайд намуд ва ба дубора овардани ҷунин муқаррарот дар ҳуҷҷат зарурат нест. ТТММ метавонад ҳамчун ҳуҷҷати алоҳида ё ҳамчун яке аз қисмҳои дигар ҳуҷҷатҳои марбут ба идоракунии хавфҳои иқтисодӣ иҷтимоӣ ва таъсирот, тартиб дода шавад.

ТТММ дар шакли фишурда ва аз рӯи мундариҷа тағйирпазир ба тарафҳои мухталифи алоқаманд бо лоиҳа, масалан кормандони гуруҳи татбиқи лоиҳа, пудратчиён ва кормандони лоиҳа имконияти ба даст овардани фаҳмиши равшану возеҳ оид ба роҳҳои ҳалли масъалаҳои мушаххасӣ марбут ба кормандон, фароҳам меоварад. Дараҷаи тафсилоти ТТММ аз намуди лоиҳа ва маълумоти дастрас вобастагӣ дорад. Агар маълумоти муносиб мавҷуд набояд, ин бояд қайд карда шавад ва дар муҳлати кӯтоҳтарин муҳтавои ТТММ бояд нав карда шавад.

Ҳангоми омода намудан ва навкунии ТТММ Қарзгирандагон талаботи қонунгузори милли ва СЭИ №2, аз он ҷумла Тавсияҳои методӣ ба СЭИ №2 (ТМ) риоя ва ба инобат мегиранд. Дар намуна пайвандҳои ҳам ба СЭИ №2 ва ҳам ба ТМ оварда шудаанд.

Намунаи сохтори ТТММ:

1. ШАРҲИ УМУМИИ МАСЪАЛАҶОИ АЛОҚАМАНД БО ИСТИФОДАИ ҚУВВАИ КОРӢ ДАР ДОИРАИ ЛОИҶА

Дар ин қисм дар асоси маълумоти дастрас ҷанбаҳои зерин тавсиф мегарданд:

- a. *Шумораи кормандони лоиҳа:* шумораи умумии кормандоне, ки ба амалисозии лоиҳа ҷалб карда мешаванд, ва категорияҳои гуногуни кормандон: командоне, ки ба лоиҳа бевосита ҷалб шудаанд, коргарони шартномавӣ ва коргарони машғул дар корҳои ҷамъиятӣ. Агар рақамҳои дақиқ ҳанӯз муайян нашуда бошанд, шумораи тахминӣ бояд нишон дода шавад.
- b. *Хусусиятҳои кормандони лоиҳа:* аз рӯи зарурат тавсифи умумӣ бояд дода шавад ва хусусиятҳои эҳтимолии кормандони лоиҳа қайд гарданд, масъалан, кормандони маҳаллӣ, муҳоҷирони меҳнатии дохилӣ ё хориҷӣ, занон, коргарони аз синну соли минималӣ то 18 сола.

- c. *Муайян намудани ҷадвали ҷалби қувваи корӣ*: банақшагири ва тақсимои талабот дар қувваи корӣ аз лиҳози шумораи кормандон, макон ва намуди кор ва ихтисосҳои зарурӣ.
- d. *Коргарони шартномавӣ*: низоми пешбинишаванда ё аллакай маълуми бастани шартномаҳо дар доираи лоиҳа бо нишондиҳии шумора ва категорияҳои пудратчиён (зерпудратчиён) ва шумораи эҳтимолии кормандони лоиҳа, ки аз ҷониби ҳар як пудрадчӣ (зерпудрадчӣ) ба кор ҷалб карда мешаванд. Агар эҳтимолияти он мавҷуд бошад, ки кормандони лоиҳа тавассути миёнаравон ё агентҳо ҷалб карда мешаванд, онро бояд қайд намуд ва шумораи тахминии коргароне, ки эҳтимолан бо ҳамин тарз ҷалб мегарданд, бояд нишон дода шавад.
- e. *Муҳоҷирони меҳнатӣ*: агар эҳтимолияти он мавҷуд бошад, ки муҳоҷирони меҳнатӣ (дохили ё хориҷӣ) ба кор дар доираи лоиҳа ҷалб карда мешаванд, ин бояд қайд гардад ва тафсилоти дахлдор оварда шавад.

2. АРЗЁБИИ ХАВҲҶОИ ЭҲТИМОЛИИ АЛОҶАМАНД БО КОРМАНДОН

Дар қисми мазкур дар асоси маълумоти дастрас ҷанбаҳои зерин тавсиф мегарданд:

- a. Чорабиниҳои лоиҳа: намуди лоиҳа ва минтақаи амалисозии он, аз он ҷумла чорабиниҳои мухталифе, ки аз ҷониби кормандони лоиҳа амалӣ мегарданд.
- b. Хавфҳои асосии алоҷаманд бо кормандон: хавфҳои асосии марбут ба кормандон, ки метавонанд бо лоиҳа рабт дошта бошанд (масалан, онҳое, ки дар СЭИ2 ва ТМ зикр шудаанд). Хавфҳо метавонанд инҳоро дар бар гиранд:
 - иҷрои намудҳои хавфнокӣ кор, масалан, кор дар баландӣ ё дар фазои маҳдуд, истифода техникаи вазнин ё маводҳои хатарнок
 - эҳтимолияти ҳолатҳои истифодаи меҳнати кӯдакон ё маҷбурӣ бо нишон додани соҳа ё минтақа
 - эҳтимолияти мавҷуд будани муҳоҷирон ё коргарони мавсимӣ
 - хавфи афзоиши шумораи қувваи корӣ ё ҳушунати ҷинсӣ
 - садамаҳо ё ҳолатҳои фавқулоддаи имконпазир бо нишон додани соҳа ва минтақа
 - фаҳмиши умумӣ ва риояи талаботи ҳифзи меҳнат ва техникаи бехатарӣ.

3. ШАРҶИ МУХТАСАРИ ҚОНУНГУЗОРИИ МЕҲНАТ: МУҚАРРАРОТ ВА ШАРТҶО

Дар қисми мазкур ҷанбаҳои асосии қонунгузори миллии меҳнат, ки бо шароитҳои кор дахлдоранд ва истифодаи муқаррароти қонунгузори миллӣ нисбати категорияҳои гуногуни коргарони дар Қисми 1 зикр шудаанд, баён карда мешаванд. Диққати асосӣ ба қонунҳои алоҷаманд бо сатрҳои дар банди 11 СЭИ №2 тавсифдодашуда (яъне музди меҳнат, тарҳҳо ва имтиёзҳо) равона мегардад.

4. ШАРҶИ МУХТАСАРИ ҚОНУНГУЗОРИИ МЕҲНАТ: ҲИФЗИ МЕҲНАТ ВА ТЕХНИКАИ БЕХАТАРИЙ

Дар қисми мазкур ҷанбаҳои асосии қонунгузори миллии меҳнат, ки бо ҳифзи меҳнат ва техникаи бехатарӣ, ва истифодаи муқаррароти қонунгузори миллӣ ба категорияҳои гуногуни коргарони дар Қисми 1 зикршуда алоҷаманданд, баён карда мешаванд. Диққати махсус ба қонунҳои алоҷаманд бо сатрҳои дар бандҳои 24-30 СЭИ №2 тавсифдодашуда, равона мегардад.

5. КОРМАНДОНИ МАСЪУЛ

Дар қисми мазкур вазифаҳо ва (ё) шахсони ба лоиҳа ҷалбкардашуда, ки барои корҳои зерин (дар ҳолатҳои дахлдор) масъуланд, муайян карда мешаванд:

- a. ҷалби кормандони лоиҳа ва идоракунии фаъолияти онҳо
- b. ҷалби пудратчиён (зерпудрадчиён) ва идоракунии фаъолияти онҳо
- c. риояи талаботи ҳифзи меҳнат ва техникаи бехатарӣ (ҲМТБ)
- d. омӯзонидани кормандон
- e. баррасии шикоятҳои кормандон

Дар баъзе ҳолатҳо дар ин қисм вазифаҳо ва (ё) шахсоне, ки коргарони пудратчиён ё зерпудратчиён мебошанд, бахусус дар робита бо лоиҳаҳои, ки дар доираи онҳо коргарон аз ҷониби тарафҳои сеюм ба кор ҷалб мешаванд, муайян мегарданд.

6. МЕХАНИЗМҲО ВА ТАРТИБОТ

Дар қисми мазкур маълумоти алоқаманд бо ҲМТБ, ҳисоботдиҳӣ, мониторинг ва дигар механизмҳои умумии дар лоиҳа пешбинишуда, оварда мешавад.

Агар дар Қисми 2 хавфҳои қиддии алоқаманд бо вайронкунии қоидаҳои техникаи бехатарӣ муайян шуда буданд, дар ин қисм роҳҳои бартараф кардани онҳо тавсиф дода мешаванд. Агар хавфҳои истифодаи меҳнати иҷборӣ муайян шуда буданд, дар қисми мазкур роҳҳои бартараф намудани он нишон дода мешаванд (ниг. банди 20 СЭИ №2 ва қисмҳои дахлдори ТМ). Агар хавфҳои истифодаи меҳнати кӯдакон муайян шуда буданд, онҳо дар Қисми 7 баррасӣ мегарданд.

Агар Қарзгиранда дар доираи лоиҳа механизмҳои тартиботи алоқидаро истифода мебаранд, онҳоро метавон дар ТТММ қайд кард ё бо дигар ҳуҷҷатҳои тасдиқкунанда ба он замима намуд.

7. СИННУ СОЛИ ҚАБУЛКУНӢ БА КОР

Дар қисми мазкур маълумоти алоқаманд бо ҷанбаҳои зерин оварда мешавад:

- a. синну соли минималӣ барои қабул ба кор дар доираи лоиҳа
- b. тартиби тафтиши синну соли кормандони лоиҳа
- c. тартиби чораҷӯӣ ҳангоми муайян намудани кормандони ноболиғи дар лоиҳа ҷалбшуда
- d. тартиби гузаронидани баҳодиҳии хавфҳо барои коргарони аз синну соли минималӣ то 18 сола.

Ниг. бандҳои 17-19 СЭИ №2 ва қисмҳои дахлдори МТ.

8. МУҚАРРАРОТ ВА ШАРТҲО

Дар қисми мазкур маълумоти алоқаманд бо ҷанбаҳои зерин оварда мешаванд:

- a. андозаи мушаххаси музди меҳнат, давомнокии вақти корӣ ва дигар муқаррароти ба лоиҳа дахлдор

- b. шумораи максималии соатҳои корӣ дар доираи лоиҳа
- c. ҳамаи шартномаҳои коллективи алоқаманд бо лоиҳа; аз рӯи зарурат пешниҳоди номгӯи шартномаҳо ва тавсифи хусусият ва муқаррароти асосии онҳо
- d. дигар муқаррарот ва шартҳои махсус

9. МЕХАНИЗМИ БАРРАСИИ ШИКОЯТҲО

Дар қисми мазкур механизми пешниҳод ва баррасии шикоятҳо, ки барои кормандони бевосита дар лоиҳа ҷалбшуда, коргарони шартномавӣ таҳия мегардад ва тарзи воқиф намудани коргарон дар бораи мавҷуд будани чунин механизм ба таври муфассал шарҳ дода мешавад.

Агар дар лоиҳа коргароне ҷалб шудаанд, ки машғули корҳои ҷамъиятӣ мебошанд, тавсифи механизми пешниҳод ва баррасии шикоятҳо барои чунин коргарон дар Қисми 11 оварда мешавад.

10. ИДОРАКУНИИ ФАЪОЛИЯТИ ПУДРАТЧИЁН

Дар қисми мазкур маълумоти алоқаманд бо ҷанбаҳои зерин оварда мешавад:

- a. тартиби интиҳоби пудратчиён, ки дар банди 31 СЭИ №2 ва ТМ 31.1 шарҳ дода шудааст
- b. муқаррароти шартномаҳои алоқаманд бо уҳдадорихои пудратчиён дар робита бо масъалаҳои марбут бо кормандон, аз он ҷумла риояи талаботи ҳифзи меҳнат ва қоидаҳои бехатарии техникаӣ мутобиқи банди 32 СЭИ ва ТМ 32.1
- c. тартиби идоракунӣ ва мониторинги фаъолияти пудратчиён мутобиқи банди 32 СЭИ №2 ва ТМ 32.1

11. КОРГАРОНИ МАШҒУЛ ДАР КОРҲОИ ҶАМЪИЯТӢ

Агар дар лоиҳа коргарони машғул дар корҳои ҷамъиятӣ ҷалб шуда бошанд, дар қисми мазкур шарҳи муфассали шартҳои ҷалби онҳо оварда мешаванд ва чораҳои, ки ба тасдиқ намудани пешниҳоди ихтиёрии қувваи корӣ равона мегарданд, муайян карда мешаванд. Ғайр аз ин, намуди мувофиқаҳо ва роҳҳои бо ҳуҷҷат тасдиқ намудани онҳо, тавсиф мегардад. Ниг. ТМ 34.4.

Дар қисми мазкур механизми пешниҳод ва баррасии шикоятҳо, ки барои коргарони машғули корҳои ҷамъиятӣ таҳия мегардад, аз он ҷумла вазифа ва уҳдадорихо алоқаманд бо мониторинги фаъолияти чунин коргарон, шарҳ дода мешавад. Ниг. банди 36 ва 37 СЭИ2.

12. КОРМАНДОНИ ТАЪМИНКУНАНДАГОНИ АСОСӢ

Дар ҳолати муайян намудани хавфи назарраси истифодаи меҳнати кӯдакон ё меҳнати иҷборӣ, ё вайронкунии қиддии қоидаҳои техникаӣ бехатарӣ аз ҷониби таъминкунандагони асосӣ, дар қисми мазкур тартиби гузаронидани мониторинг ва ҳисоботдиҳӣ оид ба фаъолияти кормандони таъминкунандагони асосӣ, шарҳ дода мешавад.

ЗАМИМАИ 10: МАСЪАЛАҲОИ ГЕНДЕРӢ

Равиши умумии Бонк нисбати масъалаҳои гендерӣ бо Стратегияи баробарии гендерии Гуруҳи Бонки умумиҷаҳонӣ (солҳои молиявии 2016-23) ва ТА 4.20: «Гендер ва баробарӣ» муайян мегардад. Стратегияи рушди гендерӣ бар як қатор ҳуҷҷатҳои сатҳи кишвар ва соҳавӣ ба монанди нақшаҳои амал оид ба масъалаҳои гендерӣ, ташхиси сатҳи кишвар (дар баъзе аз минтақаҳо – нақшаҳои амал ва платформаҳои давлатӣ) ва гузоришҳо оид ба чораҳои минбаъда дар доираи таҷрибаи глобалӣ, асос меёбад.

Дар сатҳи лоиҳаҳо диққати муқаррарот оид ба масъалаҳои гендерӣ дар доираи АСЭИ ба таъмини баробарии гендерӣ ва ҳамгирӣ, бахусус дар доираи ҳалли мушкилиҳои гуруҳҳои аз лиҳози иҷтимоӣ муҳофизатнашуда ва осебпазир, аз он ҷумла хавфҳои алоқаманд бо хушунати ҷинсӣ, нигаронида шудааст. Дар гузориш оид ба тарҷибаи глобалӣ дар робита бо хушунати ҷинсӣ (аз соли 2018) тавсияҳо оид ба идоракунии хавфҳои истисмор ва сӯистифодаи шахвонӣ (ИСШ)/ озори ҷинсӣ (ОЧ) оварда мешаванд. Хавфҳои мазкур метавонанд дар доираи маблағгузориҳои лоиҳаҳои сармоягузориҳои (МЛС) алоқаманд бо корҳои сохтмони бузургҳаҷм ба миён оянд. АСЭИ имкониятҳоро дар сатҳи лоиҳаҳо ҷиҳати бартаараф намудани тафовутҳои асосии гендерӣ пеш мебарад.

Қарзгиранда барои риояи талаботи СЭИ уҳдадор аст, дар баробари ин Бонк дар доираи АСЭИ санҷиши фарогирро таъмин мекунанд. Бонк дар истифодаи муқаррароти СЭИ нисбати лоиҳаҳо, ки тавассути маблағгузориҳои лоиҳаҳои инвеститсионӣ тибқи АСЭИ дастгирӣ мешаванд, ба Қарзгиранда ёрӣ мерасонад. Муваффақият дар татбиқи АСЭИ аз бисёр ҷиҳат аз дарку фаҳмиш ва дастгирии масъалаҳо аз ҷониби қарзгирандагон (аз он ҷумла масъалаи тафовути гендерӣ), ки дар доираи АСЭИ ҳал карда мешаванд, вобастагӣ дорад. Бо ин мақсад, аз рӯи зарурат, кӯмаки Бонк омӯзиши техникаи кормандони Гуруҳи татбиқи лоиҳа оид ба масъалаҳои гендерӣ ва мониторинги иҷрои лоиҳаҳо дар давоми амалисозии лоиҳа дар бар мегирад.

Марҳилаҳои муҳталифи давраи лоиҳа – муайянсозии лоиҳа, арзёбии хавфҳои экологӣ ва иҷтимоӣ, арзёбӣ, амалисозӣ ва мониторинг – ҳамаи он имкониятҳоро барои пешбурди баробарии гендерӣ ва ҷалбу иштирок дар сатҳи лоиҳа дар доираи панҷ механизми мушаххас, фароҳам меоваранд:

- a. **арзёбии** пешакии **миқёси** хавфҳо ва таъсироти лоиҳа, аз он ҷумла он хавфҳо, ки бо нобаробарии гендерӣ алоқаманданд;
- b. **арзёбии** экологӣ ва иҷтимоии хавфҳо ва таъсирот ва таҳия намудани чораҳои коҳишдиҳии онҳо бо мақсади муайянкунӣ ва аз рӯи имконият то ба ҳадди ақал расонидани тафовути гендерӣ (аз он ҷумла АТЭИ, НИЭИ, НАМ, ТТММ ва НҲТМ, тавре дар СЭИ баён шудааст). Таҳлили гендерии ҳаматарафа метавонад лозим ояд;
- c. **ҷалби тарафҳои манфиатдори** дорои талаботи махсус ва осебпазир дар муқобили хавфҳои нобаробарии гендерӣ ба машваратҳои пурмуҳтаво, ифшоии маълумот ва эътино ба шикоятҳо дар давоми амалисозии лоиҳа (тавре дар НҲТМ баён шудааст);
- d. ҳамоҳангсозии **уҳдадориҳои** асосии алоқаманд бо ба инobatгирии омилҳои гендерӣ дар НУИЭ;
- e. **идоракунии тағйирпазири хавфҳо ва мониторинги натиҷаҳои лоиҳа, ки бо масъалаҳои гендерӣ алоқаманданд.**